

106. TORSTAINA 2. JOULUKUUTA 1999

kello 23.30

Päiväjärjestys

Ilmoituksia

Ensimmäinen käsittely

- 1) Hallituksen esitys laiksi kansaneläkelain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta 3536
 Hallituksen esitys HE 78/1999 vp
 Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan mietintö StVM 22/1999 vp
 Lakialoite LA 51/1999 vp
 Toivomusaloite TA 387, 426, 453, 464, 472, 488, 502/1999 vp

- 2) Hallituksen esitys laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain muuttamisesta 3542
 Hallituksen esitys HE 77/1999 vp
 Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan mietintö StVM 19/1999 vp
 Lakialoite LA 57, 112/1999 vp
 Toivomusaloite TA 359, 368, 405, 481, 501, 508/1999 vp

- 3) Hallituksen esitys laeiksi opintotukilain ja asumistukilain muuttamisesta 3558
 Hallituksen esitys HE 73/1999 vp
 Sivistystieteiden valtiokunnan mietintö SiVM 8/1999 vp
 Lakialoite LA 49, 110/1999 vp
 Toivomusaloite TA 289, 295, 311, 319, 320/1999 vp

Toinen käsittely

- 4) Hallituksen esitys vuodelta 2000 suoritettavaa vakuutetun sairausvakuutusmaksua ja työnantajan sosiaaliturvamaksua koskevaksi lainsäädännöksi..... 3574

Hallituksen esitys HE 151/1999 vp

Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan mietintö StVM 21/1999 vp

Lakialoite LA 118, 123, 142, 151/1999 vp

Toivomusaloite TA 397, 410—412, 422, 429, 452, 462, 473, 477, 500/1999 vp

Puhetta johtaa puhemies Uosukainen.

Keskustelu jatkuu:

Nimihuuto

Nimihuudon sijasta merkitään läsnä oleviksi ne edustajat, jotka osallistuivat edelliseen täysistuntoon.

Täysistunnon kuluessa ilmoittautuvat seuraavat edustajat:

Jari Vilén /kok

Juha Korkeaoja /kesk

PÄIVÄJÄRJESTYKSEN ASIAT:

1) Hallituksen esitys laiksi kansaneläkelain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely

Hallituksen esitys HE 78/1999 vp

Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan mietintö StVM 22/1999 vp

Lakialoite LA 51/1999 vp

Toivomusaloite TA 387, 426, 453, 464, 472, 488, 502/1999 vp

Puhemies: Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan mietintö n:o 22.

¹ **Hannes Manninen /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Lipposen hallitus leikkasi eläkeläisiltä jo ensimmäisellä kaudellaan miljardeja lähtemällä pohjaosan poistamiseen. Vaalien edellä lähes kaikki hallituspuolueiden tänne valituksi tulleet kansanedustajatkin olivat äänestäjien edessä kuin linkkuveitset luvaten pysäyttää pohjaosan leikkauksen. Näin ei kuitenkaan näytä käyvän, vaan hallitus jatkaa määrätietoisesti eläkeläisten kurittamista. Tuntui surkuhupaisalta kuunnella ed. Zyskowiczin esitystä, kun hän heittäytyi pieneläkeläisten asiamieheksi, mutta valitettavasti jokainen saattoi todeta, että ed. Zyskowicz ei ollut ymmärtänyt tämän järjestelmän toimintaa ja sitä, millä tavalla kansaneläkkeen pohjaosa ja varsinainen eläke yhteensovitetaan. Tämän vuoksi hän oli vetänyt täysin virheelliset johtopäätökset.

Nyt käsiteltävänä olevalla lailla on tarkoitus leikata edelleen 20 prosenttia pohjaosaa ensi vuoden maaliskuun alusta lukien. Tähän kuten aikaisempiinkin lakeihin liittyy seurannaisvaikutuksena sellaisia juridisia ongelmia, joita hallitus ei ole ottanut huomioon. Edellisellä kerralla ja tässäkin mietinnössä vain lyhyesti viitataan sanomalla, että kunnallisessa eläkejärjestelmässä toteutetaan vastaavat leikkaukset.

Kuntien eläkkeissä nyt käsiteltävää lakia vastaavat leikkaukset on tehty ja aiotaan tehdä jatkossakin kuntien eläkevakuutuksien hallinnollisilla päätöksillä. Päätökset perustuvat kuntien eläkevakuutuksen valtuuskunnan 30.11.1995 eläkesääntöön tekemiin muutoksiin. Jo maksussa oleva eläke on kuitenkin oikeudellisesti luonteeltaan edun suova hallintopäätös, jolla on oike-

usvoima hallintoviranomaisten toimenpiteitä vastaan. Kuntien eläkevakuutus ei ole kuitenkaan ottanut huomioon sitäkään, että jo maksussa oleva eläke on kiistatta sellainen kansalaisen perusoikeus, josta 1.8.1995 voimaan tulleen perustuslain mukaan on säädettävä lailla. Perustuslakivaliokunnan lausuntojen 24/96 ja 26/97 perusteella sekä valtiosääntöasiantuntijoiden tulkintojen mukaan eläkkeiden heikennyksistä on säädettävä lailla.

Kuntien nykyisen eläkelain antama valtuutus ei täytä perusoikeuksien edellyttämiä täsmällisyys- ja tarkkarajaisuusvaatimuksia. Näin ollen eläkesäännön muutosten soveltaminen kunnallisessa eläkejärjestelmässä on ristiriidassa perustuslain kanssa. Hallitusmuodon 92 §:n 2 momentti sisältää perustuslain vastaisten säädösten soveltamisrajoituksen. Tämän vuoksi kuntien eläkevakuutus ei saa soveltaa muuttamaansa eläkesääntöä ja tällä tavoin leikata vastaavasti kunnallisia eläkkeitä, ennen kaikkea täydennysosaa, kuten nyt hyväksyttävänä olevissa laeissa tehdään. Vaatimukseni onkin, että niiden kunnallisella eläkkeellä olevien, joilta leikataan kansaneläkettä vastaavaa täydennysosaa tai joilta leikataan kansaneläkettä, kunnalliset eläkkeet yhteensovitetaan uudelleen vuoden 1996 alusta lukien ja täydennysosa maksetaan täysimääräisesti saman vuoden alusta.

Olen jättänyt asiasta yksittäisen eläkeläisen puolesta myös valituksen ja laatinut kirjelmän oikeuskanslerille ja uskon, että kuntien eläkejärjestelmässä toteutetut tätä lakia vastaavat leikkaukset tullaan toteamaan perustuslain vastaisiksi. Toivonkin, että ainakin sen jälkeen hallituskin ottaa uudelleen käsiteltäväksi kokonaisuudessaan nyt käsiteltävänä olevan kansaneläkkeen pohjaosan leikkauksen ja arvioi asiaa uudesta näkökulmasta.

² Inkeri Kerola /kesk: Arvoisa rouva puhemies! Kaikkien kansalaisten oikeus edes pieneen kansaneläkkeeseen on ollut keskeinen kansanvakuutuksen periaate ja motivoi osallistumaan sen rahoitukseen. Pohjaosan tekeminen työeläkevähenteiseksi murtaa periaatteen. Pohjaosan työeläkevähenteisyys koskee erityisesti niitä, jotka saavat 4 000—5 000 markan työeläkkeitä, mutta ei vaikuta mitään todella suurten eläkkeitten tasoon. Kansaneläkkeen pohjaosan leikkauksia ei voida hyväksyä. Ovathan eläkeläiset itse työssä ollessaan maksaneet kansaneläke-

maksuja useita kymmeniätuhansia markkoja. Vuosittaisten leikkausten johdosta he ovat menettämässä itse maksamansa vakuutusturvan.

Lipposen hallitus ei ole suostunut pysäyttämään kansaneläkkeen pohjaosan leikkausta, kuten keskusta on useita kertoja esittänyt. Pohjaosan leikkaus kohdistuu ankarimmin suhteellisen pienituloisiin eläkettä saaviin henkilöihin. Erityisen epäoikeudenmukaista se on niille eläkeläisille, joilta pohjaosa leikataan jo toiseen kertaan.

Arvoisa puhemies! Kansaneläkkeen pohjaosan poistamisen ulottaminen koskemaan myös jo maksussa olleita runsasta 418 000:ta eläkettä oli sen kohteeksi johtuneiden eläkeläisten mielestä erittäin epäoikeudenmukainen ratkaisu ja on sellainen vieläkin. Yhdessä eläkkeensaajilta perittävien korotettujen sosiaaliturvamaksujen ja taitetun indeksin kanssa yli 400 000 eläkkeensaajan reaalin tulokehitys on jäädytetty useaksi vuodeksi. Eri eläkeleikkauksia voidaan yksittäisinä pitää pienehköinä, mutta tulisi ottaa huomioon myös niiden kokonaisvaikutus. Tuskinpa mihinkään muuhun väestönosaan kuin eläkeläisiin on kohdistettu sellainen tulojen leikkaus, joka kansantalouden kehityksestä riippumatta jatkuu viiden vuoden ajan.

Tässä yhteydessä on myös syytä huomata, että keskimääräistä palkkaa saavien ostovoima kohosi 6,2 prosenttia vuodesta 91 vuoteen 98, mutta vastaavana ajanjaksona keskimääräistä eläkettä saavien ostovoima laski 2,6 prosenttia.

Toivonkin siis edellä mainittuihin näkökantoihin viitaten, että valiokuntatyöskentelyssämme esiin tulleiden periaatteiden tulisi tulla julki myös tässä salissa äänestyksen yhteydessä. Näin uskallan toivoa vieläkin, että pohjaosan leikkaus jätettäisiin rauhaan.

³ Anne Huotari /vas: Arvoisa puhemies! Pieni pala historiaa: Esitys kansaneläkelain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta, joka tuntuu aika monimutkaiselta otsikkona, pohjautuu edellisen hallituksen tekemään pohjaosan leikkaukseen kansanomaisesti ilmaistuna. Viime kaudella täällä aika monta kertaa ihmeteltiin sitä, miten tähän tällainen ajatus on aikanaan syntynyt. Kun sitä useampaan kertaan selvittelin, niin olen saanut selville, että siinä pöydässä, missä ratkaisu lopulta yön hämärinä tunteina hallitusneuvotteluissa on tehty, ei ole ollut kovinkaan monta luottamushenkilöä paikal-

la, vaan pääsääntöisesti virkamiehiä. Yksi luottamushenkilö on tunnustanut olleensa paikalla. (Ed. Vehkaoja: Sanokaa vain nimi!) — Ed. Osmo Soininvaara. — En syytä häntä tietenkään tästä. Hallitusohjelmassa tämän ovat kaikki hallituspuolueet jo silloin hyväksyneet, ja myös kaikki hallituspuolueet ovat sitä toteuttaneet niin viime kaudella kuin todennäköisesti tälläkin kaudella tulee olemaan loppuun saakka.

Mielestäni viime kaudella puututtiin kahteen periaatteelliseen kysymykseen, jotka rikkovat universaalisuusperiaatetta. Toinen on kansaneläkkeen pohjaosa ja toinen on sairausvakuutuksen minimipäiväraha. Minusta on erittäin huolettavaa, että tähän suuntaan lähdettiin. Olen kuitenkin joutunut olemaan näiden päätösten takana ja seison niiden takana loppuun saakka.

Viime hallitusneuvotteluissa olin sosiaali- ja terveyspolitiikan ja työasioitten työryhmässä. Kun ed. Huuhtanen kaipasi selitystä sille, onko han ed. Marjatta Stenius-Kaukonen tehnyt kaikkensa asian hoitamiseksi, niin voin vannon, että hän on tehnyt kaikkensa, jopa enemmän. Niissä neuvotteluissa tähän asiaan ei ollut mahdollisuutta saada mitään ratkaisua. Sen sijaan muita eläkeläisiä koskevia asioita siellä saatiin parannettua, kuten ylimääräisen sairausvakuutusmaksun alentaminen ja kansaneläkkeen perusosan korotus, joka tulee myöhemmin voimaan.

Viime kaudella tässä asiassa oli erittäin paljon tunnelatausta, ja totta kai se on ymmärrettävää. Joissakin tapauksissa se meni myös yli ymmärryksen. Mielestäni esimerkiksi tänä iltana paljon tärkeämpi asia eläkeläisten kannalta olisi ollut vastustaa sairaanhoidon ja terveydenhuollon maksuja, sillä ne tulevat olemaan paljon suurempi osa loppujen lopuksi tätä tuloluokkaa olevien ihmisten elämässä kuin kansaneläkkeen pohjaosan leikkaus, ikävä kyllä. En ole saanut tueksi eläkeläisjärjestöjä, että ne olisivat ruvenneet näitä asioita vastustamaan, vaan ne ovat pääsääntöisesti olleet kiinnostuneita sairausvakuutusmaksusta, joka hyödyttää keskituloisia ja hyväituloisia, ja myös pohjaosasta, joka on tietysti myös periaatteellinen kysymys. Muutamat eläkeläisjärjestöt ovat olleet kiinnostuneita myös perusosan korottamisesta.

Toivottavasti tämä on viimeinen kerta, kun pohjaosaa täällä tässä muodossa käsitellään eli leikkauksena. Ehkä jonakin päivänä vielä eläkeläisiä tässäkin maassa niin paljon kunnioitetaan, että heidän eläkkeensä määrä on sellainen, että

sillä tulee hyvin toimeen ja että sillä pystyy makamaan ne kustannukset, joita kunnallisista palveluista ja terveydenhuollosta ja muista palveluista syntyy, ja että he pystyvät elämään inhimillistä elämää.

4 Jaana Ylä-Mononen /kesk: Arvoisa puhemies! Ed. Huuhtanen käytti arvokkaan ja vahvan puheenvuoron asiasta, mutta voisi sanoa, että ed. Stenius-Kaukonen puheenvuoro on ollut ehkä kaikkein mieliinpainuvvin. Pohjaosan leikkaamisen pysäyttäminen ei paranna kaikkea eikä auta pienimmällä toimeen tulevia, ei anna eläkeläisten budjettiin väljyyttä riittävästi. Kansaneläkkeen pohjaosan leikkaamisen pysäyttäminen ei lopeta köyhyyttä eikä syrjäytymistä, mutta yksittäisenä asiana eläkeläisiä koskevassa kokonaisuudessa pohjaosa on puolustamisen arvoinen.

Arvoisa puhemies! Koska en ole ollut tilaisuudessa allekirjoittaa varsinaista vastalauseita, annan tukeni sille näin keskustelussa.

5 Pekka Nousiainen /kesk: Arvoisa rouva puhemies! Käsittelyssä olevassa sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietinnössä, joka pohjautuu hallituksen esitykseen laiksi kansaneläkelain muuttamisesta annetun lain voimaantulosäännöksen muuttamisesta, ihmetyttää itse asiassa se, että hallitus on lähtenyt esittämään kansaneläkkeen entisen pohjaosan pienentämistä 20 prosentilla ja sen myöhentämistä tammikuun alusta 2000 maaliskuun alkuun ja että tällä muutoksella pyritään siihen, että kansaneläkkeen pohjaosaa pienennettäisiin tulevana vuonna samanaikaisesti uusien veroennakon pidätysperusteiden voimaantulon kanssa. Tässä periaatteessa on tällaista taktiikkaa, jotta pohjaosan leikkaus ei itse asiassa näkyisi eikä tuntuisi.

Toinen kysymys, joka asiassa ihmetyttää, on se, että eduskunta käsitellessään hallituksen esitystä 141/1998 on hyväksynyt lausuman, jonka nojalla hallituksen tulee huolehtia siitä, että pikaisesti selvitetään niiden henkilöiden määrä, joiden työeläkettä on vähennetty pohjaosan määrällä. Valiokunta on tästä kyllä saanut selvityksen, mutta toisaalta eduskunta on hyväksynyt myöskin lausuman siitä, että valtiontalouden kehittyessä myönteisesti ja tilanteen niin salliessa pohjaosan leikkaaminen pysäytetään. Tässä sekä hallitus että valiokunta ovat jättäneet eduskunnan lausumat huomioimatta. Kun pohjaosan leikkaus on aloitettu jo vuonna 1996, tällä hetkellä

pohjaosan määrä on 171 markkaa, ja kun leikkaus jatkuu vielä ensi vuonna ja seuraavana, päättyy tuo pohjaosa kokonaan. Keskusta on edellyttänyt, että pohjaosan leikkaus pysäytetään nyt ja loppuosa, mikä siitä on jäljellä, jää eläkeläisten ansioksi.

Nyt hallitus ja valiokunta ehdottavat siis pohjaosan leikkauksen jatkamista eduskunnan tahdon vastaisesti. Pohjaosan leikkaus on johtanut eläkeläisten tulojen jäädyttämiseen jo moneksi vuodeksi. Pohjaosan leikkaus on koettu eläkeläisten keskuudessa epäoikeudenmukaiseksi, varsinkin kun talous on kasvanut myönteisesti jo useamman vuoden ajan. Monet eläkeläisistä ovat maksaneet pitkäänkin kansaneläkevakuutusmaksua eivätkä tule sitä saamaan koskaan takaisin.

Erityisesti epäoikeudenmukaista pohjaosan leikkaus on niille, joilta se leikataan toistamiseen. Täysi työeläke on yhteensovitettu vuoden 1995 loppuun saakka kansaneläkkeen pohjaosan kanssa siten, että ne yhteensä saavuttivat eläkkeen tavoiteosan. Kun pohjaosan leikkaus vuoden 1996 alusta alkoi, on eläkkeen taso alentunut siten, että lopputuloksena on pohjaosan verran tavoitetasoa alempi eläke. Tämä niin sanottu kaksinkertainen pohjaosan leikkaus ei ole ollut hyväksyttävä toimenpide.

Mielestäni eläkeläisten tulisi päästä osallisiksi siitä taloudellisesta kasvusta, joka jo 6—7 vuoden aikana on ollut vallalla. Siinä mielessä pohjaosan leikkauksen jatkamista ei voi hyväksyä, ja kannatan vastalauseita 1, joka mietintöön on jätetty.

Ed. Vilén merkitään läsnä olevaksi.

⁶ **Seppo Lahtela /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Tässä keskustelussa, mikä liittyy kansaneläkkeen pohjaosan leikkaamiseen, elämme niin kuin tavallaan kansan syvimpien tuntojen varassa ja niitten esiin nostamisen hengessä, sellaiseenaan, niin kuin tässä asiassa pitää elääkin. Tämä on merkittävä asia varsin monelle suomalaiselle, asia, joka erityisesti eläkkeensaajia koskettaa todella monella toimeentulon osalta, mutta vielä suuremmalla osalla sillä tunnolla ja tunteella, minkä eläkkeensaaja näkee siitä, että hänen ansaitsemansa ja hänelle kuuluva osa kerrytetystä

eläkkeestä jätetään maksamatta ja käytetään muihin tarkoituksiin.

Erityisesti tulee mieleen aikaisempaan puheenvuorooni viitaten se, kuinka hyvin kansanedustajat muistivat tämän asian ennen vaaleja, kuinka tärkeänä tätä pidettiin ja kuinka ehdottoman varmasti luvattiin, että kun minä tulen valittua eduskuntaan, niin varmasti hoidan ja äänestän ja toteutan tämän asian niin, että se korjautuu.

Tällaisenaan täytyy sanoa, että kovin lyhyt on muisti, tai sitten tässä salissa on tapahtunut sellainen tahdonvastainen liike, että yhteisissä neuvotteluissa ryhmänjohtajat ovat päättäneet, että näin ei voida tehdä, vaan tätä jatketaan tehdyn ohjelman puitteissa niin, kuin sovittu on. No, tietysti sanoisin, että on siinä yksi myönteinen piirre. Kun on jotakin sovittu, niin siitä sovitusta pidetään kiinni. Mutta tätä eläkeläiset eivät voi ymmärtää, eivätkä oikeudenmukaisena nähdä.

Perusteluissa todetaan, että hyväksyessään hallituksen esityksen 141/1998, eduskunta lausui, että pohjaosan leikkaus lopetetaan taloudellisen tilanteen niin salliessa. Mielestäni taloudellinen tilanne ei nyt ole kovin heikko. On rummutettu pitkälti siitä, että elämme todella hyvää kasvun aikaa. Mielestäni asiaan olisi ollut hyvät mahdollisuudet nyt nimenomaan palata ja keventää ja nähdä tämä asia parempana.

Myönteisenä asiana on 50 markan tasokorotus, jota hallitusohjelman mukaan aletaan toteuttaa vuoden 2002 alusta. Näkisin hyvänä asiana, että tämä toteutettaisiin nyt valiokunnan mietinnön mukaan mahdollisimman nopeasti ja tällaisenaan jo kuitenkin vuonna 2001. Jotain myönytystä on nähty ja saatu. Väittäisin, että ne keskustelut, joita hallitusryhmissä on pohdittu, eivät ole välttämättä hukkaan menneet.

Täällä tätä asiaa on paljon pohdittu, menneisyyteen viitattu, milloin mihinkin aikakauteen, minkäkin hallituksen aikaan, mutta mielestäni niitä asioita on oikeastaan turha pohtia ja miettiä, vaan pitäisi katsoa tulevaisuuteen, tulevia aikoja, nykyistä päivää, huomista, tulevaa viikkoa ja seuraavaa vuosituhatta ja kansan mielipidettä, näköalaa ja niiden ihmisten tunteja, jotka ovat hyvässä uskossa olleet työnantajansa kanssa maksamassa näitä kansaneläkevakuutusmaksuja uskoen siihen, että valtio sääntäjänä on luotettava kumppani ja että nämä hoidetaan ja tehdään. Ei tässä maassa ole kukaan mitään vallankaappausa tehnyt, minkä takia nämä olisi pitänyt viedä tai pois hoitaa.

Kyllä uskon, että niiden puheenvuorojen perusteella, joita tänäkin iltana on kuultu, tämän asian näköaloissa on sydäntä ja tahtoa, on henkeä ja voimaa, mutta asia ei vain tunnu menevän sellaisena perille, niin kuin pitäisi mennä. Eläkeläisiä on suomalaisessa yhteiskunnassa nyt paljon, tulevaisuudessa entistä enemmän. Heidän asemansa tulee turvata ja se arvostus tulee heille suoda. He ovat tämän maan rakentaneet ja pystyssä pitäneet.

Rouva puhemies! Toivon, että vastalause 1:n mukainen lausuma tulee lopullisessa käsittelyssä hyväksytyksi ja näin tältäkin osilta eläkeläisten asema parempana nähtäisiin.

Ed. Korkea-aho merkitään läsnä olevaksi.

⁷ **Anne Huotari /vas:** Arvoisa puhemies! Ed. Nousiainen puhui kaksinkertaisesta leikkauksesta ja siitä, miksi asiaa ei ole korjattu. Tänään kyselytunnilla tuli jo esille, että ministeri Perho on asiaa selvittellyt, tai pistänyt sen selvitykseen myös sen jälkeen, kun saatiin varsinainen kirjallinen selvitys määrästä ja siitä, keitä kaksinkertaisen leikkauksen piiriin kuuluu. Uskon, kun hän on ollut itsekkin näitä ponsia tekemässä viime kaudella, että hän varmasti vie tätä asiaa ihan topakasti eteenpäin.

Toinen asia, minkä ed. Nousiainen otti esille, on kansaneläkevakuutusmaksu, jonka myös ed. Seppo Kanerva otti esille. Muistuttaisin, että jo 1970-luvulta lähtien se ei ole ollut vakuutuksenomainen maksu, vaan sillä on maksettu aina sen vuoden eläkkeitä, jona sitä maksua on kerätty. Sen vakuutusluonteisuus on muuttunut 70-luvulla. Siihen asti se oli vakuutusluonteinen maksu, kun kerättiin tavallaan tulevia eläkkeitä varten maksuja. Sen vuoksi se olisi pitänyt muuttaa kansaneläkemaksuksi, jolloin se olisi ollut sitä, mitä sen olisi pitänyt ollakin.

Ed. Seppo Kanerva sanoi, että kansanedustajat ovat antaneet lupauksia ennen vaaleja. Minä en ole luvannut kenellekään mitään muuta kuin tehdä parhaani. (Ed. Korkea-aho: Mutta puoluetoverisi ovat!) En ole yhdellekään eläkeläiselle lu-

vannut, että asia hoidetaan täällä, koska tiedän, että se ei ole ihan yksinkertaista.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan ensimmäinen varapuhemies Anttila.

⁸ **Esa Lahtela /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Kieltämättä tämäkin asia on aika kinkkinen juttu. Sen voi todeta, että mietinnössä on se hyvä puoli, jotta tässä todetaan 50 markan aikaistaminen vuodelle 2001 mahdollisesti, eli valiokunta ottaa selkeän kannan. Siinä mielessä tämä on minusta hyvä asia, että ryhmänjohtajien neuvotteluissa ei välttämättä näin täsmällisesti sovittu tästä asiasta, vaan todettiin.

Siinä mielessä ihmetyttää opposition kanta sillä tavalla, että meitä murjotaan kovasti siitä, että vaalien alla on luvattu kaikennäköistä. Itsekin tuolla vaalikentillä olin vähän samanlaisissa asenteissa kuin ed. Huotari, jotta kaikki tehdään mitä voidaan. Tähänkin tehdään kaikki mitä voidaan eli pohjaosakysymyksessäkin tehdään se, mihin kynnet pystyy. Tästähän iänestää ratkayttään tiällä. Jos ei kynnet pysty muuttamaan tätä, niin se ei muutu. (Ed. Korkea-aho: Taitaa olla tylsät kynnet!)

⁹ **Matti Väistö /kesk:** Arvoisa puhemies! Kansaneläkkeen pohjaosan leikkausasiassa kyllä tunnustavat hyvin paljon selittelyltä monet asiat. Kyllä ne siellä vaalikentillä lausutut asiat ja sen jälkeen eduskunnassa vaalikauden alkaessa tehnyt aloitteet on tehty vakavassa hengessä. Näin minä ymmärrän, ja myös eläkeläiset ovat näin tulkinneet, että nyt on syntynyt halu yhdessä hoitaa asia, mutta tämän asian käsittely ja käytetyt puheenvuorot hallituspuolueiden taholta eivät tätä lupaa.

Kun nyt 50 markan tasokorotus aikaistetaan, on huomattava, että on syntynyt myös paljon lisäkustannuksia näille eläkeläisille, yhtenä muun muassa pankkitalletusten verovapauden poisto. Kiinteistöverojen nosto, jota ed. Esa Lahtelakin oli osaltaan kannattamassa, koskettaa sekin pienituloisia eläkeläisiä. On siis paljon asioita, jotka vievät eläkeläisiltä, synnyttävät lisää kustannuksia. Siitä syystä tämän asian hoito olisi nyt vähintään, mitä eduskunnassa tulisi tehdä yhdessä, niin

että todella pysäytettäisiin pohjaosan leikkaus ja ne selvitykset, joita on nyt tehty ja joista kyselytunnilla kerrottiin ministeri Perhon suulla, pantaisiin myös käytäntöön kahteen kertaan tapahtuneen leikkauksen korjaamiseksi.

Tämän ohella, arvoisa puhemies, on välttämätöntä tehdä tasokorotus mittavampana pienien eläkkeisiin. Se on vähintään, mitä näille pienituloisille eduskunnan tulisi kyetä hoitamaan tässä tilanteessa, kun eletään taloudellisesti varsin vahvan kasvun kautta.

¹⁰ **Seppo Lahtela /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! En malta olla palaamatta kuulemaani asiaan, kun ahkerat kansanedustajat, suuresti kunnioittamani edustajat Huotari ja Esa Lahtela, puhuivat selvää uutta suomennettua uuden historian kirjoittamista niin, että tämän asian puitteissa ei olisi puhuttu mitään lupauksia eikä annettu mitään vakuutteluita, että näin hoidetaan ja tehdään, vaan on jokin uusi tulkinta, että parhaamme tehdään. Olen vakuuttavan varma, että näin ei ole ollut eikä näin ole asiaa ymmärretty, mutta en olisi uskonut, että te täällä käytte vielä asiaa selvittämään, että te olisitte muka totuudenmukaisella linjalla. Olen aivan varma, että toisenlaisia ovat puheet kuin teot.

Rouva puhemies! En halua pidemmältä keskustelua jatkaa, mutta tämä on väkisin minun tekemäni havainto asiassa.

¹¹ **Seppo Kanerva /kok:** Arvoisa puhemies! Suhtautuminen pohjaosaan tietenkin on eläkeläisillä kahdenlainen, koska tämä on markkamääräinen vähennys. Niille, joilla on pieni eläke, se on rahallisesti suhteellisen suuri asia. Taas niille, joilla on suuri eläke, kysymys on periaatteellinen. Siinä mielessä tietenkin se, mitä ed. Anne Huotari sanoi viimeisiltä vuosilta, että se oli vakuutusluontoinen maksu, pitää paikkansa. Mutta ne ihmiset, jotka sodan jälkeen ja hieman ennen sotaa elivät, maksoivat tätä. Esimerkiksi yksi tuttavani sanoi, että minulta ulosmitattiin radio, kun minulla ei ollut maksaa kansaneläkemaksua. Se oli siis täysin selvästi korvamerkittyä rahaa. Sitä varten ihmiset tykkäävät erittäin pahaa siitä, että tätä nyt lähdetään leikkaamaan.

Jos katsotaan kaikki 90-luvun leikkaukset, otetaan Ahon raippavakuutus ja raippaleikkaus ja otetaan silloin leikatut indeksit sekä nykyhallituksen kaikki erilaiset temput, niin arvioidaan, että eläkeläiset ovat siinä menettäneet tähän

mennessä noin 18 miljardia. Yhdellä Soneralla se olisi pyyhkäisty ja voitaisiin siirtyä ihan muunlaisiin lainsäädäntötoimiin. Tietenkään vainajia me emme enää tavoita.

¹² **Anne Huotari /vas:** Arvoisa puhemies! Ed. Seppo Kanerva unohti sen, että Ahon hallituksen aikana tuli myös ylimääräinen savamaksu, sairausvakuutusmaksu, joka leikkasi aika paljon eläkkeensaajilta. Siellä oli aika monta leikkausta Ahon hallituksen aikana. Toki ymmärrän sen, että aika ei ollut helppo. Mutta niin kuin olen aikaisemminkin todennut, kun keskusta täällä niin kovasti puhuu pohjaosan puolesta, jos keskusta vielä on joskus hallituksessa, varmaankin se sitten hoitaa pohjaosan takaisin. Olen kyllä silloin tukemassa varmasti sellaista ratkaisua.

Vielä pyydän anteeksi, että sotkin vahingossa äsken edustajat Seppo Lahtelan ja Seppo Kanervan, pojilla kun on samanlaiset etunimet — anteeksi pojittelu. Tarkoitin ed. Seppo Lahtelaa siinä tapauksessa.

Vielä ed. Seppo Lahtelalle sanoisin sen verran, että jokainen puhukoon omasta puolestaan, koska edustaja on aivan toisesta vaalipiiristä eikä tiedä ollenkaan, mitä esimerkiksi Kainuun suunnalla tai Oulun vaalipiirissä on puhuttu. Sen verran olen oppinut edelliseltä kaudelta, että kovin paljon ei kannata luvata ennen vaaleja — ja sillä laillakin voi saada ääniä.

¹³ **Matti Väistö /kesk:** Arvoisa puhemies! Mielestäni paluu kriisiajan tilanteeseen, Esko Ahon hallituksen kauteen, alkaa olla jo liian vanha juttu. Seitsemäs talouskasvun vuosi on jo alkamassa. Ne ongelmat, jotka tuolloin olivat käsillä, olisi pitänyt kyetä jo edellisen hallituksen aikana ja nyt viimeistään Lipposen toisen hallituksen aikana hoitamaan.

Arvoisa puhemies! Kansaneläkejärjestelmässä minusta yksi olennainen kysymys on se, että siihen liittyy juuri kansanvakuutuksen luonne. Se on meillä ollut ainutkertainen vahvuus Suomessa. Se on mielestäni asia, joka tulisi säilyttää, se periaate, johon ed. Seppo Kanerva viittasi, eli kaikki maksavat ja kaikki saavat. Jos tämä muretaan, niin kuin nyt edellisen hallituksen aloittama tahto on asiaa viemässä päätökseen, se merkitsee sitä, että maksun hyväksyttävyyks käärsii. Sen takia rahoituspohja heikkenee. On olemassa sosiaalipuolen tutkimustuloksia juuri tämän tyyppisen heikennyksen seurauksista, kun mieti-

tään yhteiskunnan ratkaisuja pidemmälle vaikuttavina. Tästä syystä mielestäni pohjaosan leikkauksen pysäyttäminen ja säilyttäminen kaikilla, niin että kaikki sen saavat, olisi välttämätöntä.

¹⁴ **Esa Lahtela /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Kansaneläkevakuutusmaksusta ajattelin ensin muutamana sanan sanoa.

Ihmiset kokivat asian sillä tavalla, jotta se on niin kuin vakuutusmaksu. Jo nimessäkin sanotaan vakuutusmaksu. Jotkut herrat näköjään keksivät selityksen niin päin, jotta eihän se olekaan mikään vakuutusmaksu eikä siitä saa, niin kuin vakuutuksesta saa, vakuutusturvaa. Mutta näin se näköjään on mennyt, ja nyt sitten tapellaan tämän kanssa.

Ed. Seppo Lahtelalle voisi todeta sen, jotta teot puhuvat puolestaan, mitä sitten jatkossa tulee tapahtumaan.

¹⁵ **Toimi Kankaanniemi /skl:** Arvoisa puhemies! Ed. Huotari vertaili Ahon hallituksen tekemiä ja sen jälkeen tehtyjä eläkeläisten aseman heikentämisä. Ahon hallitus todellakin sääti ylimääräisen sairausvakuutusmaksun ja jätti indeksikorotuksia suorittamatta, mutta siihen toimenpiteet sitten jäivät. Mutta sen jälkeen Lipposen hallituksen aikana, jota vasemmistoliitto on tukenut, ollut siinä mukana, on tehty niin, että lapsikorotukset on leikattu, indeksijärjestelmä eläkeläisten osalta on tehty hyvin epäoikeudenmukaiseksi, sitten kansaneläkkeen pohjaosa on tehty vähenteiseksi niin, että se on poistumassa ja yli sadaltatuhannelta kahteen kertaan, ja tasokorotus on vasta tulossa joskus, joidenkin vuosien kuluttua. Jos näitä vertaa ja myös ottaa huomioon sen kansantaloudellisen tilanteen, missä oli vuosikymmenen alussa ja on oltu vuosikymmenen loppupuoliskolla, enpä kehtaisi nostaa tuollaisia asioita rinnan esille, mitä ed. Huotari teki. Ajatelkaapas hyvin tarkkaan, miten on tapahtunut. Keskustelussa esimerkiksi juuri kaikista lapsikorotuksista käytännössä luopuminen on ollut niin eläke- kuin työttömyysturvan puolella uskomatonta politiikkaa.

¹⁶ **Juha Korkea-aho /kesk:** Arvoisa puhemies! On todella syytä näiden puheenvuorojen jälkeen vähän palauttaa mieleen sitä, mitä tapahtui Ahon hallituksen aikana. Parhaan todistuksen siitä, onnistuiko Ahon hallitus tavoitteissaan jakaa laman kustannuksia tasan, antavat ne tutkimukset,

jotka selvittävät tuloerojen kehittymistä yhtäältä Ahon hallituksen aikana ja sen jälkeen. Yhtäpitävästi useat selvitykset osoittavat, että Ahon hallituksen aikana tuloerot itse asiassa pienenevät Suomessa. Sen jälkeen Lipposen hallitusten, niin ensimmäisen kuin tämän hallituksen, alkuaival on merkinnyt tuloerojen voimakasta kasvua Suomessa. Tämä kertoo siitä, minkälaista politiikkaa muun muassa vasemmistoliitto puolueena on ollut tukemassa. On päivän selvää, että näin on tapahtunut.

Mitä tulee vaalilupauksiin, ainakin Satakunnassa, omassa vaalipiirissäni, vasemmistoliiton edustajat ja pääosa sosialidemokraattien edustajista sitoutuivat monessa keskustelussa, missä yhdessä olimme, siihen että kansaneläkevakuutuksen pohjaosan leikkaus jäädytetään. Jotkut menivät vähän pidemmällekin vielä, mutta vähintään tähän sitouduttiin. Eläkeläiset taatusti seuraavat, mitä täällä sitten, kun asiasta äänestään, tulee tapahtumaan.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

2) Hallituksen esitys laiksi sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely

Hallituksen esitys HE 77/1999 vp

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö StVM 19/1999 vp

Lakialoite LA 57, 112/1999 vp

Toivomusaloite TA 359, 368, 405, 481, 501, 508/1999 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö n:o 19.

Keskustelu:

¹ **Marjatta Vehkaoja /sd:** Arvoisa rouva puhemies! Pahoittelen sitä, että tämä tärkeä keskustelu päästään aloittamaan näin myöhään yöllä. Samalla ihmettelen sitä, että eilen oli varaa pitää lähes vapaailla. Pyydän myös anteeksi sitä, että en tule selviämään puheenvuorosta kymmenessä minuutissa. Syy on nyt hallituksen, sillä hallituk-

sen esityksen perustelut ovat erittäin vähäiset ja analyysi puuttuu lähes täysin.

Arvoisa puhemies! Käsillä on hallituksen esitys sosiaali- ja terveydenhuollon maksuista. Se on mielestäni tämän illan sosiaalipöydästä kaikkein hankalin esitys ja pieneläjän kannalta tärkein kysymys. (Ed. Stenius-Kaukonen: Juuri näin!)

Täällä on puhuttu paljon tuloerojen kasvusta. Äskeisessäkin puheenvuorossa siihen viitattiin. Rinnalle on huomautettava, että tutkijat ovat havainneet tämän lisäksi nyt myös terveyserojen kasvun lähteneen kiihtyneesti liikkeelle. On hälyttäviä merkkejä siitä, että pienituloisimmat ihmiset eivät saa niitä palveluja, joita hyvinvointiyhteiskunnan on ollut tarkoitus myös heille antaa. Siihen on monia syitä, enkä voi puheenvuorossa niihin mennä pitemmälle muuta kuin huomauttamalla, että siinä on myös kulttuurisyy eli ei osata, sanotaanko, henkilökuntaakaan ei välttämättä osaa enää kielellisesti tavoittaa syrjäytyneitä ihmisiä tai syrjäytymisuhan alla olevia henkilöitä.

Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys perustuu hallitusohjelmaan, jossa asiakasmaksujen ja maksukaton kokonaisuus on sijoitettu otsikon "Verotus ja maksupolitiikka" alle. Jo tämä kielii siitä, ettei asiaa ole haluttu lähestyä terveystalouden kannalta. On syytä protestoida tätä näkökulmaa. Sairastavilta kerätyillä maksuilla on varsin vähäinen merkitys palvelujen rahoittamisessa, eikä korkeillakaan maksuilla voida niin sanotusti pelastaa kuntia rahoitusongelmilta. Sitä paitsi Suomessa on Oecd-maiden lähes korkeimpia terveydenhuoltomaksuja jo valmiiksi. Terveystalouden bkt-osuus on sitä paitsi alentunut taloudellisen kasvun myötä niin, että vuonna 97 prosentti on enää ollut 7,4.

On muistutettava siitä, että terveydenhuoltomaksujen korottamista selviteltiin jo edellisen hallituksen aikana. Korotuksia on perusteltu muun muassa sillä, ettei maksuja ole pitkään aikaan korotettu ja että hoitoajat sairaaloissa ovat lyhentyneet. Kun terveystaloudellisia perusteluja korotuksille ei ole lainkaan nyt tässä hallituksen esityksessä esitetty eikä tätä kokonaisuutta analysoitu, ei kokonaisuuden osalta, mutta ei myöskään eri korotusten merkitystä pienituloisten, sairastavien henkilöiden kannalta, on tilanne hankala.

Sosiaali- ja terveysvaliokunta sai juuri sopivasti käyttöönsä YTY:n raportin, oliko sen nimi

nyt Sairaus köyhdyttää, josta ilmenee selkeästi, että korkeat terveysmenot aiheuttavat hoitoon hakeutumattomuutta. Erityisen korkeina pidetään lääke- ja hammashuollon kustannuksia. Ahon hallituksen toteuttama sairauskulujen verovähennysoikeuden lopettaminen on kärjistänyt viime vuosien tilannetta.

Hallitusohjelman kirjaus terveystalouden osalta on tiukka, eli se mahdollistaa kunnille 350 miljoonan nettotulojen lisäyksen vuonna 2000 korottamalla terveydenhuollon maksuja. Vieläpä on kirjattu, että vuonna 2002 maksuja korotetaan edelleen kustannustason nousua vastaavasti. Mielestäni nämä kirjaukset ovat erittäin valittavia. Kun niistä on päätetty, terveystaloudelliset eivät ole painaneet pätkääkään. Loppujen lopuksi kuntien päättämätulojen kuitenkin jää, tulevatko terveydenhuollon maksut nousemaan. Olemme kuitenkin sen realiteetin edessä, että se, mikä hallitusohjelmaan on kirjattu, siellä pysyy, ja sen mukaisesti asioita tässäkin talossa on pakko kuljetella eteenpäin.

Haluan tässä yhteydessä muistuttaa siitä, että hallituksen esityksessä mainitut terveystalouden korotukset toteutetaan asetuksella eikä eduskunnalla siten ole asiassa suoraa toimivaltaa. Haluan kuitenkin toivoa, että se kritiikki, joka StV:n mietinnössä asiakohdasta esitetään, voitaisiin hallituksen piirissä ottaa todesta. Kenties hallitus voisi vielä keskuudessaan pohtia asiaa ja löytää jonkin korvaavan tavan lisätä kuntien tuloja.

Hallituksen esityksessä esitetään myös päivähoidon ylimmän maksuluokan maksun korotusta sadalla markalla. Tämä yksityiskohta säädetään toisin kuin muut maksut lain tasolla.

Hallituksen esityksen toinen osio koskee terveydenhuollon maksukattoa. Toisin kuin terveystalouden maksut, se koskee lain perusteella jokaista kansalaista jokaisessa maamme kunnassa. On syytä olla iloinen siitä, että maksukatto otettiin mukaan samanaikaisesti kuin on tarkoitus nostaa terveystalouden maksuja. Tämä päätös hieman lievittää korotusten vaikutusta, joskin maksukaton merkitys riippuu kovin paljon sairauden laadusta ja tarvittavasta hoidosta.

Hallitusohjelmassa maksukattoa luvattiin ainoastaan selvittää, joten tässä suhteessa tämä saavutus on mielestäni syytä alleviivata muistuttaa.

Maksukaton toteuttaminen vähentää kuntien maksutuloja, mistä syystä päivähoidomaksujen ja terveystalouden korotuksilla on saatava kasaan

hallitusohjelmassa mainitun 350 miljoonan markan sijasta 550 miljoonaa. Todettakoon, että eri maksukorotusten tuottolukujen suhteen on esitetty asian käsittelyn aikana lähinnä vain valistuneita arvioita. Sosiaali- ja terveysministeriö ilmoitti virheellisestä arviosta meille niin, että se korjasi 90 miljoonalla markalla aikaisempaa tuottoarviotansa, ja huonompaan suuntaan.

Maksujen korotustarve on kohdistettu erityisesti uuteen lyhytaikaisen hoidon niin sanottuun kynnysmaksuun, jota myöhemmin todettavien perusteluin on pidettävä varsin ongelmallisena. Myös terveydenhuollon maksukattoasia on ollut vuosikausia ja usean hallituksen aikana esillä, mutta siitä ei ole aiemmin päästy poliittiseen sopuun. Eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunta on lausunut aikaisemmin asiasta kantansa eri yhteyksissä ja toivonut sairastamiseen sosiaali- ja terveydenhuollon yhtenäistä maksukattoa. Tällöin on ajateltu, että ainakin lääkekustannukset, matkat, terveydenhuollon palvelut, kunnalliset palvelut sekä ainakin kunnallinen kotipalvelu olisivat tulleet saman katon piiriin. Nykyinenkin sosiaali- ja terveysvaliokunta pitää tärkeänä, että selvitetään erilaiset vaihtoehdot yhtenäisen maksukaton toteuttamiseksi, sekä sen edut että haitat, ja ryhdytään tarvittaviin lainsäädännöllisiin toimiin.

Kun katselen sosiaali- ja terveysministeriön kommentteja asiantuntijalausuntoihin tällä kohdalla, se myös vilkuttaa vihreää valoa yhden yhtenäisen maksukaton tavoitteelle, kunhan kokemuksia ensin kerätään nyt aloitettavasta uudistuksesta.

Hallituksen esitys maksukaton piiriin tulevista palveluista on sikäli puutteellinen, että hammashuolto ei siihen ollenkaan sisälly. Tämä on suuri puute myös ajatellen selvitystä, johon viitataan äsken ja jossa hammashuollon kustannukset ovat suuri yksittäinen, suorastaan palveluihin liittyvä ongelma.

Meidän on syytä tässäkin yhteydessä muistuttaa, että hammasterveys on osa kokonaisterveyttä. On syytä toivoa, että tämä aukko saadaan pikimmiten tilkittyä. Sen on myös valiokunnan mielestä tapahduttava tulossa olevan hammashuoltouudistuksen yhteydessä.

Kuten aiemmin totesin, se ratkaisu, mitkä maksut tulevat maksukaton piiriin, ratkaisee myös sen, keitä tai mitä sairausryhmiä maksukatto parhaiten palvelee. Valiokunnan työskentelyn aikana on tullut esille, että esimerkiksi reumasai-

rauksia sairastavat eivät pääse maksimaalisesti maksukatosta hyötymään, koska he käyttävät sellaisia palveluja, jotka eivät sen piiriin kuulu.

Todettiin myös, että pitkäaikaissairaiden, jotka ovat Kelan vammaistuen tai eläkkeensaajien hoitotuen piirissä, joka tuki on kolmiportainen, kohdalla voi sattua niin, että syntyy menetyksiä, joita ei ole tarkoitettu, kun tätä lakia on säädetty, koska nämä tukimuodot ovat portaittaisia ja maksukatto taas kertyy liukuvasti.

Hallituksen esittämä 3 500 markan maksukatto tulee jo voimassa olevien kahden muun omavastuun, nimittäin Kelan korvaamien lääkekustannusten ja matkojen omavastuiden, lisäksi. Näin päädytään yhteensä noin 8 000 markan vuotuisen omavastuuseen, joka esimerkiksi pelkkää kansaneläkettä saavan tuloihin nähden on todella suuri summa. Ongelma, jota emme yksimielisesti päässeet valiokunnassa ratkomaan, koskee sitä, miten kohdellaan toimeentulotuella olevan asiakasta maksukaton yhteydessä. Ehkä uudistus selkeyttää nyt sen, että ainakin ne maksut, jotka luetaan maksukaton piiriin, myös luetaan niihin hyväksyttäviin terveyskustannuksiin, joita toimeentulotuella voidaan korvata.

Alle 18-vuotiaiden osalta maksukattoesitys on erittäin hyvä, ja siitä kannattaisi pitää oma messunsakin. Heidän maksukattonsa voidaan yhdistää vanhempien maksukattoon, ja kun omavastuu täyttyy, sen jälkeen kaikki palvelut, jotka maksukaton piirissä ovat, ovat alle 18-vuotiaillekin maksuttomia. Myös 70 markan lyhythoidon ylläpitomaksu jää heidän osaltaan perimättä.

On hyvä, että maksukattoasia siis saadaan nyt liikkeelle, vaikka siihen liittyy paljon muitakin ongelmia kuin äsken mainitut. Vuoden 2001 alussa ei muun muassa päästä vielä hyödyntämään tietotekniikkaa, esimerkiksi älykorttia. Näistä vaikeuksista huolimatta halutaan nyt kuitenkin lähteä liikkeelle. Valiokunta kuitenkin edellyttää, että hallitus seuraa sosiaali- ja terveysmaksua ja maksukattoa koskevaa järjestelmää etuineen ja haittoineen sekä tekee tarvittavia lainsäädäntötoimenpiteitä. Lisäksi edellyttämme, että hallitus tuo eduskunnalle jo vuoden 2001 kevääseen mennessä selvityksen järjestelmän kokemuksista ja kehittämistarpeista. Aja tuksena on siis, että sama eduskunta, joka tämän avauksen on tehnyt, myös pääsisi tekemään siihen mahdollisia korjauksia.

Arvoisa puhemies! Kuten useissa puheenvuoroissa lähetekeskustelun aikana todettiin, halli-

tuksen esityksen perustelut ovat kovin nuukat ja ohuet. Maksukattoa ei ole juuri analysoitu, vaan tyydytään sen osalta lähinnä vain pohjoismaiseen vertailuun, ja tästä vertailustahan käy ilmi, että esitetty 3 500 markan maksukaton taso tulee Suomessa olemaan erittäin korkea. Arvelimme jo tuolloin, että sosiaali- ja terveysvaliokunta joutuu todella kovan työn eteen, ja niin on todella käynytkin.

Perustuslakivaliokunnan lausunnossa todettiin, ettei maksukaton määrää voida jättää asetuksella säädettäväksi, eikä myöskään sitä, mitä sen piiriin luetaan tai miten omavastuun laskeminen täyttyy. Lisäksi uusi lyhytaikaisen laitoshoidon maksun luominen on otettava lain tasolle. Edelleen perustuslakivaliokunta edellytti, että sen huomautukset asiakasmaksuja koskevien tietojen luovuttamisen osalta huomioidaan.

Terveysmaksujen korotuksen osalta tilanne on nyt sellainen, etteivät asiantuntijakuulemiset Suomen Kuntaliittoa lukuun ottamatta mitenkään puolla terveysmaksujen korotuksia. Maksujen korotukset rassaavat eniten pienituloisia, onhan kyse tasamaksuista. Sosiaali- ja terveysvaliokunta on käsitellyt mietinnössään maksujen korotuksia hyvinkin paljon, koska hallituksen esityksessä asiaa myös käsitellään, vaikkakaan asia ei kuulu eduskunnan toimivaltaan. Sanoisin, että hallitus joutuu kovan paikan eteen, jos se kaiken asiantuntijakritiikin jälkeen toteuttaa nuo korotukset. Tulilinjalle on joutunut erityisesti uusi lyhyen laitoshoidon kynnysmaksu ja päiväkirurginen maksu. Ennen kaikkea tämä uusi maksu saattaa arvaamattomalla tavalla järkyttää esimerkiksi vuorotteluhoidon mahdollisuuksia.

Toinen arvaamaton kohta on, että 70 markan ylläpitomaksu lyhytaikaisesta laitoshoidosta kuitenkin peritään. Molempia perustellaan muuten pelkästään kunnallistaloudellisilla syillä. Uuden lyhytaikaisen laitoshoidon maksun tasoksi kaavailtiin muuten alussa saamieni tietojen mukaan noin 70:tä markkaa, mutta nyt hallitus on perustanut laskelmansa 150 markan kertamaksuun. Terveysmaksujen korotusten tuotosta haetaan 130 miljoonaa markkaa juuri näistä maksuista. Tämä on syy siihen, miksi valiokunta on ollut hyvin huolissaan tästä maksutyypistä, siitä, että se on ylipäättään otettu uutena ja näin korkeana käyttöön. Asiantuntijalausunnat ovat maksukaton suhteen olleet sen sijaan melko ristiriitaisia. Eniten on ehkä arvosteltu lyhyttä toimeenpanoaikaa.

Arvoisa puhemies! En voi tässä yhteydessä vielä olla arvostelematta sitä, että sosiaali- ja terveysministeriön taholta aivan ilmeisesti aiottiin puijata valiokuntaa siinä yhteydessä, kun sosiaali- ja terveysvaliokunnalle tuotiin perustuslakivaliokunnan edellyttämistä syistä uusi ehdotus maksulain 6 a §:ksi, joka koski siis maksukattoa. Saadun selvityksen mukaan hallituksen esityksen antamisen jälkeen Suomen Kuntaliiton kanssa oli ikään kuin sovittu, että maksukaton piiristä poistetaan yksilökohtaiset fysioterapiat, jotka kuitenkin oli hallituksen esityksessä perusteluissa luettelossa mainittu mukaan otettaviksi. Näin terveysmaksujen korotuksista olisi ikään kuin sallaa saatukin kerrytyksi suurempi summa kuin asiantuntijakuulemisissa oli puhuttu. Tästä muutoksesta ei siis tiedotettu mitenkään erikseen, vaan valiokunta hoksasi sen itse vertaillessaan hallituksen esityksen tekstiä ja ehdotettua pykälää. Paheksun voimakkaasti menettelyä tässä näin suullisesti. Ei ole luottamusta herättävää, ettei asioista kerrota avoimesti.

Arvoisa puhemies! Hallituksen esitys käsittelee myös päivähoitomaksuja. Valiokunnan käsittely keskittyy kyllä kovasti terveysmaksuihin ja maksukattoon, mutta sehän ei vähimmäissäkään määrin tarkoita, ettei myös päivähoidon maksuja tulisi arvioida kriittisesti. Näimme, että hallituksen tulee selvittää päivähoitomaksujen tason tarkoituksenmukaisuutta ja oikeudenmukaisuutta. Lisäksi valiokunta toivoo, että kiinnitetään huomiota perheen määritelmään, perhekoon vaikutukseen ja määritelmään, maksun määräytymisessä käytettyihin tulorajoihin ja maksun prosenttiosuuteen tuloista, kannustavuuteen sekä muihin vastaaviin tekijöihin. Niin sanottu rikkaiden maksuluokka saavutetaan nykyisin voimassa olevin säännöksiin jo autonkuljettaja-apuhoitajaperheessä. Se kuulostaa erittäin epäoikeudenmukaiselta asialta. Olisi mielenkiintoista ajatella, että ottaisimme saman hyvätuloisuusmääritelmän käyttöön myös verotuksessa.

Arvoisa puhemies! Sosiaali- ja terveysvaliokunta puoltaa hallituksen esityksen hyväksymistä muutoksin, jotka vastaavat perustuslakivaliokunnan vaatimuksia, höystettynä erittäin tiukalla seuranta ja mahdollisia lainsäädäntötoimia vaativalla lausumalla. Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintöön liittyy kaksi erillistä vastalauseita: toinen kristillisten ja toinen keskustan. Kristilliset ehdottivat alemmaa maksukattoa. Kustant vastalause keskittyy päivähoitomaksuihin ja si-

sältää lausumaehdotuksen, jossa terveysmaksujen korotuksia ei hyväksyttäisi. Voidaan sanoa, että sosiaali- ja terveystieteiden valiokunta oli kuitenkin yksimielinen sen suhteen, että maksukatto ylipäätään toteutetaan.

² **Tarja Filatov /sd:** Arvoisa puhemies! Meillä jokaisella on vastuu omasta terveydestämme. Vaikka pitäisimme itsestämme kuinka hyvin huolta, elämä tuo aina mukanaan yllätyksiä. Terveyttä kun ei voi käskää, sitä on joko enemmän tai vähemmän. Elämäntilanteet vaihtelevat, ja ihmiskunta on oppinut parantamaan monia sairauksia ja vaivoja. Lääketiede kehittyy koko ajan huimaa vauhtia.

Alun perin kokonaisvaltaisesti ihmiseen suhtautuneesta lääketieteestä on kehittynyt yksityiskohtiin paneutuvaa ja yhä syvemmälle menevää tiedettä. Uudet keksinnöt ja teknologiset innovaatiot mahdollistavat uudet keinot hoitaa terveyttä. Kuitenkin pääosa terveyskeskustelusta käydään perushoidon resurssien riittävydestä, ja arkielämän aherrukseen eivät voimavarat aina meinaa edes riittää.

Tutkimuksen ja lääketieteen kehittyminen on jo nyt johtanut ongelmaan, jossa hoidolliset ja taloudelliset mahdollisuudet ovat ristiriidassa keskenään. Miten yhteiskuntamme kustantama terveydenhuolto pystyy vastaamaan tulevaisuudessa parempien ja vaikuttavampien hoitojen kustannuksista?

Hallituksen suunnitelma antaa kunnille mahdollisuuden nostaa terveydenhoitomaksuja. Tämä järjestelmä on vain pisara meressä, kun kustannusproblematiikkaa pohditaan. Korkeat maksut eivät poista rahoitusongelmia.

Valiokunta on mielestäni mietinnössään pohjautunut hyvin terveydenhuollon kustannusten jakautumaa, muun muassa sitä ongelmaa, että Suomessa on Oecd-maiden kesken verraten korkeat terveydenhuollon maksut, mutta terveydenhuoltomenojen osuus bruttokansantuotteesta on alhainen. Julkiseen terveydenhuoltoon pohjautuva järjestelmämme on kustannustehokas verrattuna vaikkapa Amerikan yksityiseen järjestelmään. Resurssipulassaan se on turvallinen verrattuna vaikkapa samaisen Amerikan malliin, jossa hoitovirheiden osuus on korkea. Hoito- ja lääketysvirheisiin kuolee USA:ssa enemmän ihmisiä kuin esimerkiksi liikenneonnettomuuksissa. Terveydenhuolto on kouluesimerkki siitä, että mark-

kinat eivät aina tuota kaikkia palveluja turvallisesti, kunnolla ja kohtuullisella hinnalla.

Arvoisa puhemies! Tietoteknologiassa puhutaan softwaresta ja hardwaresta, joilla kuvataan siis sisältöä ja välineitä. Rinnalle on tullut uusi sana promiseware, jolla tarkoitetaan niitä lupauksia, jotka periaatteessa ovat mahdollisia jopa käytännössä, mutta jotka eivät kuitenkaan ole laajan yleisön käytössä tai ulottuvilla. Terveystieteidenhuollossa edessämme on promiseware-tilanteita, joissa raha asettuu absoluuttiseksi esteeksi hoidon saannille.

Suomi on tasa-arvoinen maa, ja me olemme tottuneet pitämään terveyttä ihmisen perusoikeutena. Kun ihmisen terveys järkkyy joko sairauden tai onnettomuuden vuoksi, jokainen kokee oikeutekseen saada parhaan mahdollisen hoidon. Suomen perusoikeuksien tulkinnassakin lähdetään ajatuksesta, jonka mukaan oikeutta terveyteen voidaan verrata elämisen oikeuteen tai oikeuteen terveelliseen ympäristöön. Ihmisen oikeutta terveyteen arvostetaan siis varsin suvereenina oikeutena. Käytännössä tämän oikeuden toteutuminen vaihtelee. Promiseware-tilanteita ei voi tasa-arvon näkökulmasta hyväksyä, mutta niiden välttäminen on vaikeaa.

Terveydenhuollon kustannusproblematiikkaa kertoo esitys maksukattojärjestelmästä. Palveluiden käyttäjän näkökulmasta maksukatto katkaa liian vähän terveydenhuollon kuluista. Järkevämmältä tuntuisi esimerkiksi Ruotsin-mallin mukainen laajempi maksukatto, liittyväthän vaikkapa kuntoutus- ja lääkekulut kiinteästi terveydenhuoltoon. Kuntoutuksessa säästäminen saattaa jopa kostautua myöhemmin ylimääräisinä sairaanhoitokuluina. Tämä on kuitenkin hyvä alku uudelle järjestelmälle, ja se, että maksukatto on otettu maksujen nostamisen yhteydessä esiin, on välttämätön ajoitus.

Toisaalta kunnat ovat terveydenhuollon marikoista paikallistasolla huolehtineet. Ne ihmiset, jotka näistä marikoista huolehtivat, pelkäävät, että nykyinen maksukattoesitys vaarantaa terveydenhuollon palvelut, vaikka maksujen korotusten taustalla on nimenomaan tarve lisätä terveydenhuollon resursseja. Mutta kuntatasolta tuleva kritiikki on ollut ristiriitaista. Toimijat kritisoiivat sitä, että maksukatto syö taloudellisia resursseja, jotka maksujen korotuksella on saatu aikaan. He väittivät tilanteen menevän jopa miinuksen puolelle. Kuitenkin samat henkilöt ovat monessa kunnassa budjetoineet lisätuloja tervey-

denhuoltoon nimenomaan näistä maksuista. Argumentoinnissa kannattaisi olla johdonmukainen: Ei voi yrittää säästää ja säilyttää kakkua samalla kertaa ja käyttää eduskunnassa toisenlaisia argumentteja, toisenlaisia lopputuloksia, kuin kunnissa.

Eduskunnan perustuslakivaliokunta on pohtinut terveydenhuollon maksujärjestelmää perusoikeuksien näkökulmasta. Maksujen sirpaleisuus on nähty jo pitkään ongelmallisena, ja yhä useammin tulee esiin vaatimus kokonaisvaltaisesta remontista, jossa terveydenhuollon kuluja katsottaisiin kokonaisuutena. Tällainen uudistus on käsittäkseni eduskunnalle jo luvattukin, tosin lähes kymmenen vuotta sitten, mutta todellisuudessa remontti on hautautunut lamanaikaisten säästötalkoiden jalkoihin. Kokonaisuudistus on kuitenkin syytä lämmittää uudelleen.

Mielestäni valiokunta on tehnyt hyvää työtä muun muassa lapsiperheiden maksukattoa käsitellessään. Kiitos siitä, että lapsiperheet voivat laskea lasten kustannukset isän tai äidin maksukaton alle. Tämä on oiva vastaantulo esimerkiksi päivähoitomaksujen nousulle.

Terveydenhoitoa ei voi yhteiskunnan näkökulmasta katsoa vain pelkkänä kustannuksena. Voisi kysyäkin, miksi talouskielenkäytössämme tien rakentaminen on investointi, mutta sairaanhoidon kohdalla puhutaan kuluista. Eikö sairaanhoito ole terveyteen investoimista samalla tai korkeammallakin arvoasteikolla kuin vaikkapa tien rakentaminen logistiikkaratkaisuna?

Päivähoitomaksuja uudistettiin tässä salissa viime kaudella, ja ylimpien maksujen alentamista kritisoitiin runsaasti, koska kokonaisuutena maksu-uudistus tehtiin kustannusneutraalisti. Olisin silloin toivonut, että olisimme synnyttäneet niin sanotun superluokan hyvätuloisille lapsiperheille, siis huomattavasti hyvätuloisemmille lapsiperheille kuin ed. Marjatta Vehkaoja omassa puheenvuorossaan kuvasi, kun hän kertoi niistä perheistä, jotka joutuvat nykyjärjestelmän puitteissa jo korkeimpaan maksuluokkaan.

Näen esimerkiksi, että minulla itselläni olisi varsin hyvin mahdollisuus maksaa yhden lapsen hoidosta paljon enemmän kuin tällä hetkellä tai kuin tulevaisuudessa se 1 100 markkaa. Suurimman maksuluokan ongelmat keskittyvät siihen, että siihen joudutaan jo liian pienillä tuloilla ja vasta kolmannesta lapsesta tulee maksuhelpotus.

Oppositio on tehnyt päivähoitomaksujärjestelmästä oman vastalauseensa, mutta se on mieles-

täni enemmänkin koko maksujärjestelmää vastaan suuntautunut kuin korkeimman maksun korotusta vastaan. Huoli monilapsisten perheiden tilanteesta on varmasti aiheellinen, mutta silti en malta olla muistuttamatta, että monilapsiset perheet ovat ainoita, joilla lapsilisät riittävät kattamaan päivähoitomaksut. Muut ovat käytännössä pääsääntöisesti nettomaksajia, jos tätä inhottavaa sanaa tässä yhteydessä voi käyttää.

Arvoisa puhemies! Vaikeiden asioiden yhteydessä eduskunnalla on yleensä taipumusta liittää mietinnön perään lausunto tiukasta seurannasta, ja usein se seuranta jää pelkäksi toiveeksi, mutta onneksi valiokunta on tässä asettanut seurannalle tietyn raamin eli sen, että jo tämän eduskuntakauden aikana saisisimme selvityksen siitä, miten maksujen nostot ja maksukattojärjestelmä toimivat, ja voisimme ehkä korjata niitä virheitä, joita tällä aivan liian nopealla valmistelulla varmasti esitykseen jää.

3 Juha Rehula /kesk: Arvoisa rouva puhemies! Käsittelyssämme olevan lakiesityksen sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain muuttamisesta myönteisin asia on sairaanhoidon palveluja paljon käyttäviin kohdentuva maksukattojärjestelmä ja sen hyväksyminen. Ne henkilöt, joille oman terveytensä ylläpito edellyttää julkisten palvelujen käyttöä, tulevat hyötymään tästä asiasta. Oman terveyden hoito ei saisi eikä saa olla varallisuudesta kiinni.

Valiokuntakäsittelyn jälkeenkin tämä esitys on valitettavasti raakile, niin kuin täällä aiemmin valiokuntamme puheenjohtaja ed. Vehkaojaakin tätä asiaa hyvin seikkaperäisesti ruoti. Tämä on sen tyyppinen järjestelmän eteenpäinmeno, että ensin on asetettu tavoite, joka nyt siis on toteutumassa. Sisällön valmistelulle ei ole jäänyt riittävästi aikaa. Tämä tuli selkeästi esiin valiokuntakäsittelymme asiantuntijakuulemisen aikana. Siksi on hyvä asia, että eduskunta tulee edellyttämään hallituksen seuraavan järjestelmän toteutumista ja antamaan kokemuksia ja kehittämistarpeista esityksensä eduskunnalle. Ennustettavissa nimittäin on, että näitä järjestelmän uudistamistarpeita on nähtävissä jo melko pian.

Tässä yhteydessä on tarkasteltava myös yhden maksukaton ja omavastuun käsittävän järjestelmän edut ja haitat. Jättäähän nyt hyväksyttävänä oleva laki ulkopuolelleen asioita, joiden vaikutukset paljon palveluja käyttäville ja usein myös kaikkein niukimmalla toimeentulolla elä-

ville ovat merkittävät. Uudistus on siis periaatteiltaan kuitenkin hyvä ja kannatettava. Asian valmisteluun, laatuun ja sisältöön olisi toivonut voitavan kiinnittää enemmän huomiota. Esimerkiksi vaikutukset palvelujen kysyntään ovat kiistanalaiset. Tähän on voitava puuttua tarvittaessa pikaisesti, mikäli yhteisesti antamamme tavoitteet sosiaali- ja terveydenhuollon palvelurakenteen uudistamiseksi eivät näyttäisi toteutuvan maksukattojärjestelmästä johtuen.

Arvoisa rouva puhemies! Terveyspoliittisena tavoitteena tulee pitää sitä, että väestön terveyttä ylläpidetään ja väestöryhmien välisiä terveyseroja kavennetaan. Palveluista maksettava asiakkaan omavastuuosuus ei saa olla este palvelujen käyttämiselle. Maksuilla tulee olla ennen kaikkea terveyspoliittiset perusteet. Samoin päättäjillä tulee olla kokonaisnäkemys maksupolitiikasta ja sen kehittymisestä sekä kehittämisestä myös pitkällä aikavälillä.

Keskusta ei hyväksy terveydenhuollon asiakasmaksujen korotuksia asetusluonnoksessa esitetyllä tavalla. Tarve maksujen tarkistuksille on syntynyt aikanaan tarpeesta paikata kunnallistaloudessa ilmennyt aukkoa, ja sitä aukkoa lähdettiin täyttämään tästä päästä. Kriisiytyvän kunnallistalouden kohentaminen on toteutettava valtionosuusjärjestelmän kautta, ei epätasa-arvoisesti ja vielä kohdentuen niihin henkilöihin, joiden maksukyky jo muutoinkin on huono.

Liki käsittämättömiltä tässä yhteydessä tuntuvat ne väitteet, että maksujen korotukset ovatkin kuntien vastuulla. Käytännössähän tilanne on se, että kunnat pakotetaan likaisen työn tekijöiksi. Ymmärrän hyvin sen ajatuksenkulun, että asetuksella annetaan kunnille mahdollisuudet maksujen tarkistamiseen, mutta syyllisten hakeminen kuntien ja kuntayhtymien valtuustoista on osoitteeltaan väärä varsinkin, kun hallituksen suunnasta on tuotu julki periaate siitä, että tätä kautta kunnallistalouden alijäämää paikataan.

Kunnallispäättäjät pakotetaan valtiolle kuuluvaa rooliin. Valtionosuusjärjestelmän voimavarojen tulee olla riittävät tai tulee muutoin huolehtia kunnallistalouden vakavaraisuudesta. Paljon sairastavia henkilöitä, jotka eivät itse pysty vaikuttamaan elämäntilanteeseensa, ei tule laittaa maksujen kautta valtiovalalle kuuluvaa rooliin.

Myös perustelut siitä, että nyt on sopiva aika korottaa näitä maksuja, kun taksat ovat niin pitkään olleet samalla tasolla, ovat perusteiltaan kestävämpiä, terveydenhuollon maksuja mää-

rättäessä kun tulisi huomioida terveyspoliittisten vaikutusten lisäksi myös vaikutukset palvelujen kysyntään ja palvelujen tuottamistapaan. Myös se seikka, että hoitoon hakeutuminen tapahtuisi aiheettoman myöhään palvelun hinnasta johtuen, saattaa aiheuttaa huomattavasti suuremmat kustannukset jatkossa.

Valiokunnan mietintö nostaa maksukorotusten kipupisteet hyvin esiin. Johtopäätökset eivät kuitenkaan keskustaryhmää tyydytä. Mietintö purkaa hyvin valiokunnan enemmistön tuntoja päätyttyä kuitenkin päätöksentekoon saakka. Siksi keskusta tuleekin asian kolmannen käsittelyn yhteydessä esittämään lausumaehdotuksen siitä, että hallitus ei muuta voimassa olevaa asiakasmaksuasetusta ja täten pidättäytyy asiakasmaksujen korotuksista.

Lähetekeskustelun perusteella tulemme saamaan esityksellemme tukea myös opposition ulkopuolelta, nyt kun on kyse niistä asioista taas kerran, kolmannen kerran tämän istuntopöytäaikana, missä mitataan puheiden, lupausten ja tekojen yhtäpitävyys. Pohjallahan meillä on hallituksen yksimielinen esitys — tästäkin asiasta on hyvä tässä yhteydessä muistuttaa. Samoin koko lakiesityksen, tultuaan hyväksytyksi, luonteva jatkumo on asiakasmaksuasetuksen hyväksyminen, ellei eduskunta nyt jotain asiasta lausu. Eduskunnan keinoin vaikuttamisen paikka on tämän asian kolmas käsittely.

Arvoisa rouva puhemies! Lain käsittelyn yhteydessä myös pykälä lasten päivähoitomaksuista on avattu. Keskusta ei hyväksynyt aikanaan tehtyä muutosta, jossa perhekokoon ja tulotasoon ei kiinnitetä riittävästi huomiota. Tämän asian totuuden voi löytää muun muassa sitä kautta, että valiokunnan saaman asiantuntijalausunnon mukaan nyt tehtävä korotus ylimpään päivähoitomaksuun, vaikka vain 100 markkaa kuukaudessa onkin, vaikuttaa päivähoitomaksuja korottavasti 40 prosentissa päivähoidon piirissä olevista perheistä. Näennäisesti siis pieneltä näyttävä korotus, jonka vaikutukset ovat laajat. Tässä myös mielestäni näkyy oikein selvästi se, mitä kolme vuotta sitten tehdyn uudistuksen yhteydessä sana kustannusneutraali sai aikaan.

Keskusta esittää vastalauseessaan oman mallinsa, jossa helpotettaisiin monilapsisten ja pieni- ja keskituloisten perheiden maksurasitusta samalla vähentäen paljon puhuttuja kannustinloukuja pieni- ja keskituloisten lapsiperheiden osalta. Kyse on siitä, mihin suuntaan järjestelmiä ha-

lutaan kehittää ja millä ehdoilla. Keskustan esityksessä on ylimmän päivähoitomaksun korotus nykyisestä 1 000 markasta 1 200 markkaan, mutta ylintä päivähoitomaksua maksaisivat vain suurituloisimmat perheet, kun nykyjärjestelmässä ylimpään maksuluokkaan kuuluu liian moni lapsiperheistä. Vastaavasti alin perittävä maksu olisi esityksemme mukaan 200 markkaa nykyisen 100 markan sijasta. Laskennallisen nollamaksun ja alimman perittävän maksun tuloaraja nousisi ja rajan ylittävältä tulolta perittävän maksun prosenttiosuus pienenesi perheeseen myötä. Kannustineloukkujen purkamisessa tulee päästä eteenpäin.

4 Marjatta Stenius-Kaukonen /vas: Arvoisa puhemies! Mielipiteeni on edelleen sama, jonka olen ilmaissut lähete keskustelussa ja tänään jo aikaisemmin, eli se, ed. Rehula, että sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksujen korottaminen on hallituksen suunnitelmista kaikkein kohutuutomin ja eniten köyhyyttä ja syrjäytymistä lisäävä päinvastaisista hallitusohjelman kohdista huolimatta.

Tietysti hallituksen esitystä, jota käsittelemme, ei kukaan täällä vastusta, vaan olemme kaikki valmiit hyväksymään maksukaton tässä muodossa, niin kuin se nyt esitetään, vaikka olemme valiokunnan mietinnössä sitäkin varsin kriittisesti käsitelleet juuri niistä syistä, jotka ovat täällä jo aiemmin tulleet esille. Monet pitkäaikaissairaat eivät tule siitä hyötymään, mutta sen sijaan joutuvat eniten kärsimään tulevista maksujen korotuksista.

On arvioitu, että noin 100 000 ihmistä hyötyy maksukatosta, ja se on erittäin merkittävä asia. Näitä henkilöitä maksukatto auttaa selkeästi, mutta maksukaton korkeuden ja eri lähteistä syntyvien kustannusten vuoksi moni pitkäaikaissairas kuitenkin joutuu maksamaan kohtuuttoman paljon sairautensa vuoksi, vaikka on maksukaton piirissä. Tietysti heidän kohdallaan tämä tuo selkeän parannuksen nykyiseen tilanteeseen, vaikkakaan ei tee tilanteesta hyvää. Osalla se tietysti johtaa siihen, että paljon muita kuluja kuin 3 500 markkaa ei tule, vaikka yleensä lääkkeitä on huomattavasti, mutta riippuu ihan lääkkeistä, mitä käyttää, kuinka paljon niistä joutuu maksamaan.

Maksujen korotuksessa pidän kaikkein epäoikeudenmukaisimpana sitä, että maksukaton helppotus, ainakin 200 miljoonaa, Kuntaliiton arvios-

sa jopa 400 miljoonaa, pannaan toisten sairaiden maksettavaksi. Toisten sairaiden maksettavaksi pannaan käytännössä maksukatosta nyt oikeastaan vain 100 miljoonaa, koska nämä 350 miljoonan markan korotukset oli suunniteltu toteutettavaksi, oli maksukatto tai ei. Mutta kaikkien näiden maksujen — näiden maksujen korotusten arvioidaan tuottavan kunnille yhteensä noin 450 miljoonaa — maksajina ovat sairaat ja pääasiasa sellaiset henkilöt, joilla on paljon pitkäaikais-sairauksia.

Täällä on jo viitattu YTY:n selvitykseen Köyhdyttävätkö sairaudet, mutta haluan lukea tästä joitakin kohtia. Selvitys tuo esille, että yli puolessa kaikista kotitalouksista on perheenjäsen, jolla on jokin työ- tai toimintakykyä rajoittava sairaus. Joka kuudes näistä talouksista joutuu tinkimään erilaisista säännöllisistä menoista, kuten harrastuksista, lomista, sosiaalisesta kanssakäymisestä, vaatteista ja jopa ruoasta. Pitkäaikaissairas jää ilman riittävää hoitoa joka kymmennessä näistä talouksista. Yleisin syy on varojen puute, toiseksi yleisin terveystalvelujen riittämättömyys. Tässä ei tuoda esille sitä, että hyvin monet tinkivät erityisesti lääkkeitä, eivät pysty ostamaan määrättyjä lääkkeitä.

Selvitys puhuu mielestäni täysin selkeästi siitä kieltä, että ollaan tekemässä virheellistä ratkaisua, kun sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuja ollaan korottamassa siinä määrin kuin hallitus on esittänyt, että niitä asetuksella tul-tai-siin korottamaan. Mehän emme niitä tässä yhteydessä päättää, vaan ne tullaan erikseen parin lähi-viikon aikana hallituksessa päättämään.

Hallitusryhmien välisissä neuvotteluissa ei tässä asiassa päästy eteenpäin vasemmistoliiton pyrkimyksistä huolimatta. Meidän toimestam-mehan tämä ylipäänsä meni ryhmyreiden neuvottelupöytään, mutta ei löytynyt hallituskump-paneista paljon apua. Valiokunnan puheenjohta-jan puheenvuoro oli yhtä kriittinen kuin oma pu-heenvuoroni. Toivon, että me yhdessä voimme vielä yrittää vaikuttaa siihen, että hallitus ei to-teuta kaikkia näitä alun perin suunniteltuja mak-suja. Erityisesti kaikkein raskain näistä on laitos-hoidon uusi perusmaksu 150 markkaa. Tampe-reen kaupunginvaltuusto päätti, että sitä ei ryhdy-tä perimään. Kyllä tässä monilla kunnilla olisi täydet mahdollisuudet tehdä sellaisia ratkaisuja, että näitä maksujen korotuksia ei otettaisi käyt-töön, ei ainakaan kaikkia. Mutta on täysin selke-ää, että hallituksen ei tulisi antaa siihen mahdol-

lisuutta vaan osoittaa rahat kunnille muista lähteistä. Niitä lähteitä tässä on aivan riittävästi aikaisemmin jo tuotu esille.

Olen voimakkaasti korostanut sitä, että nämä maksut ovat pienituloisten, paljon sairastavien, köyhien ihmisten kannalta aivan kohtuuttomia, koska köyhyys ja sairaudet liittyvät yhteen, sairaudesta seuraa usein köyhyys. Mutta myöskin köyhien, väestörakenteeltaan vanhusvoittoisten kuntien kannalta nämä ovat kohtuuttomia. Sen vuoksi juuri se, että yritetään rahoittaa maksukattoa korottamalla maksuja, ei johda toivottuun tulokseen. Juuri nämä kunnat eivät sitä kautta saa minkäänlaista kompensatiota vaan menevät usein miinuksen puolelle.

Olen asiasta puhunut voimakkaasti sekä täällä salissa että niissä paikoissa, missä vain tilaisuus on ollut. En tässä enää halua yksityiskohtaisesti käydä läpi kaikkia niitä epäkohtia, joita tähän liittyvät maksujen korotussuunnitelmat pitävät sisällään. Tässä on kysymys nimenomaan eettisestä ratkaisusta, moraalista ratkaisusta. Ei voi olla hyvinvointiyhteiskunta se, joka laittaa sairaat maksamaan siitä, että he ovat sairaita. Monessakaan sellaisessa länsimaassa, jonka hyvinvointi- ja sosiaalipolitiikkaa muuten voi arvostella, ei ole tällaisia maksuja. Myöskin yhtenäiseen maksukattoon, jossa katto on huomattavasti matalammalla kuin mitä nyt meillä suunnitellaan, tulisi päästä mahdollisimman nopeasti. Siihen liittyvät lausumat, valiokunnan terveiset hallitukselle, ovat mielestäni hyvät. Odotamme siltä osin toimenpiteitä.

Kyllä hallituksen esityksen voi hyväksyä. Maksukattoesitys kokonaisuudessaan ei ole hyvä. Siinä on parantamisen varaa, tämä on alku, mutta maksujen korotukset ovat kohtuuttomat. Toivon, että vielä löytyy sellainen mahdollisuus, että hallitus ei näitä esitä korotettaviksi.

5 Pentti Tiisanen /vas: Arvoisa rouva puhemies! Käsittelemme hallituksen esitystä 77, ja yhdyn ed. Stenius-Kaukosen edellä esittämiin ajatuksiin.

Maksuista voi todeta, että tieteellisissä tutkimuksissa, muun muassa Kuopion yliopiston väitöskirjatyötä myöten, on todettu niiden estävän terveys- ja sairaalapalvelujen saamista. Maksut ovat aina kynnys. Mitä enemmän maksuja, sitä korkeampi kynnys hakeutua ja saavuttaa terveydenhoito- ja sairaalapalvelut, jopa niin, että se vaikuttaa prognoosiin, taudin lopputulokseen.

Muun muassa syöpäsairaudet ehtivät vaikeutua, muut taudit myös. Se tuntuu ehkä aika käsittämättömältä meistä täällä olevista, mutta näin kuitenkin keskimäärin väestön kohdalla tapahtuu.

Maksukatto on siis hyvä asia. Tosin katto on liian korkealla tässä asiassa. Sen pitäisi olla matalammalla, niin kuin muissa Pohjoismaissa huomaamme sen olevan, mutta hyvä se, että se yleensä ottaen tänne tulee.

Vaikein maksuasetukseen liittyvä kysymys on todellakin laitoshoidon perusmaksu 150 markkaa. Se lisää jokaisen sairaalakäynnin hintaa. Ero siihen tilanteeseen, mikä vuosi sitten oli, on huomattava muun muassa sen takia, että tällä välin on maksuasetusta muutettu niin, että myös kotiinlähöpäivästä peritään täysi maksu toisin kuin aikaisemmin.

Kaiken kaikkiaan sairaanhoito on kallistunut ja kallistuisi edelleen, jos nämä ajatellut muutokset tulevat hyväksytyiksi ja käytäntöön. Tietysti päätökset tehdään joka tapauksessa kuntien valtuustoissa. Monet kunnat ovat vuoden 2000 budjetissaan nämä asiat jo kirjanneet. Lopputulos kansalaisten kannalta on kiinni kuntapäätäjistä.

Lähtökohta 350 miljoonan markan kompensoajatteluun, joka liittyy maksuasetusmuutoksen valmisteluun, on kunnallisveron pieneneemisessä vuonna 2000. Se pienenee, kuten tiedämme, sen vuoksi, että kannustintulovähennystä nostetaan. Kuntaveron tuottoa vähennetään, verotusta kevennetään — hyvä asia kaikkien kannalta, tätä on esimerkiksi oppositio kovasti kannustanut hallitusta tekemään — mutta sitten kuntien taloudellinen ongelma laitetaan sairaiden maksettavaksi. Siis sairaat tervehdyttävät kuntia. Kyseenalainen, epälooginen ratkaisu, näin täytyy tietysti todeta.

Mutta kun tunnemme kuntia, tiedämme niiden olevan hyvin erilaisia. Monissa kunnissa rakennetaan pilvilinnoja ja kaikenlaisia halleja siinä sivussa. (Ed. Kankaanniemi: Missä?) — Esimerkiksi Kotkassa, ed. Kankaanniemi, tämän tyyppisiä ajatuksia on, toista sataa miljoonaa markkaa maksava hanke. — On selvää, että tämän tyyppisissä kunnissa ei ole välttämätöntä hankkia lisärahoitusta kuntatalouteen näistä maksuista. Eli on varmasti kuntia, joissa vaikkamistä haetaan lisämarkkoja, vaikkapa sairaiden taskusta, mutta on kuntia, joissa se suinkaan ei ole välttämätöntä.

Kaiken kaikkiaan on kysymys itse lain kohdalla hyvästä asiasta, avauksesta, mutta kylkiäi-

senä olevat sosiaali- ja terveysministeriön maksuasetuksen muutossuunnitelmat ovat huono hanke.

Arvoisa puhemies! Lopetan tähän ja totean, että lopullinen varsinainen taistelu käydään kuntien valtuustoissa.

6 Mikko Kuoppa /vas: Arvoisa puhemies! Suomessa terveydenhoidon maksut ovat kansainvälisesti katsoen tavattoman korkeat jo ennestään ja nyt niitä ollaan jälleen korottamassa. Korkeat terveydenhoidon maksut eivät poista terveydenhoidon rahoituksessa olevia puutteita, mutta korkeat terveyspalvelujen maksut estävät pienituloisten ihmisten mahdollisuudet käyttää tarvittavassa määrin terveydenhoitopalveluja. On aika paljonkin esimerkkejä siitä, että eläkeläiset jättävät ostamatta heille määrättyjä tarvittavia lääkkeitä, minkä seurauksena heidän sairautensa saattaa merkittävästi pahentua. Tämä on tänä päivänä tosiasia, ja nyt asetuksen muutos, joka tähän sisältyy, entisestään heikentää tilannetta.

Mielestäni kaikki terveydenhoidon keskeiset maksut tulisi säätää lailla eikä asetuksella kuten nyt tapahtuu, koska hallitushan voi asetuksella määrätä uusia maksuja, kuten nyt on käymässä. Laitoshoidon uusi maksu, 150 markkaa, ei tule eduskuntaan. Jos ajattelee, niin hallitushan voi säätää uudella nimellä vielä jonkin maksun ja edelleenkin emme voi päästä siihen kiinni, koska asetuksenantovaltuus tässä on.

Mielestäni tulisi tarkastella kokonaisuutta. Kun maksuja määrätään, niin yhden maksun korotushan ei markkamääräisesti kovin suuri ole, mutta kun maksuja on useita, korotuksista saatua tulla mielestäni perusoikeuksiin kuuluva este eli ihmisiä estetään maksuilla käyttämästä heille tarpeellisia palveluja.

Kansalaisten eriarvoisuus on kasvamassa hallituksen esityksen myötä siinä mielessä, että kun annetaan kunnille mahdollisuus korottaa maksuja, se merkitsee sitä, että varakkaiden kuntien, joissa on alhainen veroäyri, ei välttämättä tarvitse korottaa maksuja ja ottaa uusia maksuja käyttöön, mutta ne kunnat, joissa taloudellinen tilanne on huono, kunta on rahoitusvaikeuksissa, uskallan sanoa, melkein poikkeuksetta käyttävät maksujen korotuksiin kaikki mahdollisuudet, mitkä niille on hallituksen taholta annettu. Näin ollen ihmisen eriarvoisuus asuinkunnasta riippuen tässä maassa entisestään kasvaa. Hallituksen

esitys merkitsee selvää signaalia kunnille, että ne voivat taloutensa parantamiseksi nostaa terveydenhoidon maksuja.

On tietenkin helppo sanoa, että kuntahan sen päättää. Tietenkin kunta päättää, ja näin ollen monessa kunnassa on käynyt niin, että maksuja on korotettu. Kuten ed. Stenius-Kaukonen kertoi, Tampereen kaupunki ei ottanut uutta laitoshoidon 150 markan maksua käyttöön, mutta käsitteäkseni muut maksut Tampereellakin nousivat. Tampereen naapurikunnassa, josta itse olen, äänestyksen jälkeen päätettiin ottaa maksut korotettuina käyttöön. Kun ennen Pirkkalan kunnassa ei esimerkiksi terveyskeskusmaksua peritty, niin nyt korotukset ovat todella huimia. Ennen esimerkiksi kahden päivän terveyskeskuksessa olo maksoi 2 x 125 markkaa eli yhteensä 250 markkaa. Nyt tuli ensin 120 markan terveyskeskusmaksu, sitten 2 x 135 markkaa eli 270 markkaa ja vielä 150 markan laitospaikkamaksu eli yhteensä 540 markkaa, kun aikaisemmin oli 250 markan maksu. Eli kahden päivän terveyskeskuksessaolo tulee yli kaksi kertaa kalliimaksi kuin ennen. Näitä tämän tyyllisiä korotuksia ei voi pitää millään tavalla perusteltuina. Kaikki tapahtuu kuitenkin asetusten ja paragrafien mukaan, niin kuin hallituksen signaali kunnille näitten maksujen korotuksista on ilmeisesti tarkoitettu.

Näin ollen edelleenkin korostan sitä, että pitäisi muuttaa käytäntöä, että näistä asioista säädettäisiin lailla. Nyt eduskunta itse asiassa katselee pitkälti sivusta tätä asiaa, ja korkeintaan voidaan ponnella puuttua siihen, otetaanko asetuksella nämä maksut käyttöön tai ei. Kun näitä tosiaan toistuvasti tehdään, myös kansalaisten perusoikeus näihin palveluihin mielestäni vaarantuu.

7 Ed. Toimi Kankaanniemi /skl: Arvoisa rouva puhemies! Oecd-maista Suomessa potilaan omakustannusosuus terveydenhuollon kustannuksista on toiseksi korkein. Vain Portugali on meitä edellä. Kotitalouksien rahoitusosuus terveydenhuollon kustannuksista on tällä hetkellä noin 22 prosenttia, kun se vajaa kymmenen vuotta sitten oli vielä noin 15 prosenttia. Lääninlääkäri Aki Lindén on ennustanut, että yksityinen rahoitusosuus nousee jopa 33 prosenttiin viiden vuoden sisällä, mikäli terveystaloustietä linjaa ei tässä maassa tarkisteta. Me olemme siis maa, jossa ihmiselle itselleen sairastaminen tulee tavattoman kalliiksi jo nyt.

Hallituksen esityksellä niillä pienillä korjauksillakin, joita valiokunnassa on tapahtunut, on tarkoitus hallituksen myöhemmin tekemillä päätöksillä kiristää edelleen sairailta ihmisiltä perittäviä maksuja. Näiden maksunkorotusten tarkoituksena on kerätä kunnille varoja sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen käyttäjiltä 550 miljoonaa markkaa. Tarkistettujen tuottoarvioiden mukaan tuotto olisikin vain 457 miljoonaa markkaa, josta summasta noin 380 miljoonaa tulee terveydenhuollon maksujen korotuksista ja noin 78 miljoonaa markkaa päivähoitoon maksujen korotuksista.

Tosiasiata on, että kunnat ovat melkoisissa taloudellisissa vaikeuksissa, eivät niinkään siitä syystä, mihin ed. Tiusanen äsken viittasi, tulevista kuntaveron vähennysten vaikutuksista, vaan ennen kaikkea siksi, minkä tilastot näyttävät ja tosiasiat täällä tiedämme, että Lipposen hallitus on ankaralla kädellä leikannut kuntien valtionosuuksia (Ed. Tiusanen: Kunnallisvero vähenee 350 miljoonalla!) ja vähävaraisimmilta kunnilta vielä suhteessa enemmän kuin rikkailta kunnilla, niin kuin täällä jossain muussa yhteydessä on todettu. — Ed. Tiusanen, ne vähennykset ovat tulossa olevia, mutta talouden kireys on jo nyt tosiasia sadoissa kunnissa, ja se johtuu nimenomaan Lipposen hallituksen tavattoman ankarista valtionosuuksileikkauksista, jotka ovat kohdistuneet kuntiin niin, että niiden peruspalvelut ovat suuressa vaarassa. Nyt hallitus on valinnut sen tien, että kun kunnilta on ensin leikattu ja ajettu ne ahdinkoon, niin nyt kunnissa asuvat sairastavat ihmiset pannaan maksamaan tämä lasku. Tämä on tavattoman väärämielistä politiikkaa.

Kuntien väliset erot tulevat tässä ikävällä tavalla vielä kasvamaan. Se näkyy myös nyt jatkossa sillä tavalla, että jos ihminen sattuu olemaan sairas köyhässä kunnassa, niin hän joutuu maksamaan korkeat maksut, mutta jos hän satuukin asumaan vauraassa kunnassa, niin hän pääsee ehkä kokonaan maksuitta tai paljon kevyemmällä maksuilla. Eli asuinpaikka todella, niin kuin edellä ed. Kuoppa oikein totesi, kotikunta, tulee vaikuttamaan merkittävästi sairaan ihmisen taloudelliseen asemaan. Mielestäni tämä on perustuslain hengen vastaista vähintään, saattaa olla jopa perustuslain kirjaimenkin vastaista. Näin tietoisesti tulee hallitus toimimaan eli antaa tällaiseen mahdollisuudet.

Olen juuri samaa mieltä kuin edellä, että näistä maksuista pitäisi päättää lailla eli eduskunnas-

sa eikä jättää niitä asetuksen varaan. Toki ihmettelen, että vasemmistoliitossa ollaan huolissaan siitä, että ne ovat hallituksen päätettäviä, kun vasemmistoliitto on hallituksessa. Kahdella ministerillä luulisi joitakin vaikutusmahdollisuuksia olevan. Meillä oppositiossa olevilla ei ole valitettavasti mitään mahdollisuuksia vaikuttaa, kun näitä ei päätetä eduskunnassa, vaan päätetään hallituksessa.

Arvoisa puhemies! En siis missään tapauksessa hyväksy sitä, että kuntien taloudelliset vaikeudet, jotka pitkälti valtio, hallitus, on aiheuttanut, pannaan erityisesti pienituloisten, sairastavien ihmisten maksettavaksi. Se on suuresti väärin.

Käyttömaksujen korotus vaikuttaa aivan varmasti myös niin, että pienituloiset ja kroonisesti sairastavat henkilöt hakeutuvat entistä huonommin hoitoon. Kun näin tapahtuu, niin ajan mittaan kokonaiskustannukset yhteiskunnassa tulevat kasvamaan ja säästöt kääntyvätkin lisämenoiksi. Ikääntyneet ihmiset, joista tässä ja edellisessä istunnossa on paljon puhuttu, tarvitsevat kaikkein eniten terveyspalveluja, ja he ovat yhtenä ehkä merkittävimpana ryhmänä, joka joutuu nyt maksamaan korotetut terveydenhuollon maksut.

Maksujen korotuksille, joita hallitus siis tekee, jos se saa eduskunnalta siihen tällaisen signaalin kuin nyt näyttää olevan saamassa, valitettavasti, ei ole esitetty minkäänlaisia terveystoimittaisia perusteita. Niitä perustellaan yksinomaan kuntien talouden vaikeuksilla, jotka on aiheuttanut pääosin Lipposen hallitus. Uusi laitoshoidon 150 markan perusmaksu on ehkä kaikkein hankalin näistä maksuista. Siihen asian tuntijat ovat suhtautuneet erittäin kriittisesti ja se on kova isku sairaille ihmisille.

Arvoisa puhemies! Uudistukseen sisältyy yksi myönteinen piirre, ja se on katon ottaminen käyttöön. Siitäkään valiokunnassa näyttää olevan yksimielisyys, että näin on syytä nyt menetellä. Tuo vuotuinen katto, 3 500 markkaa, on kuitenkin, vaikka se on tervetullut, niin korkea, että se aiheuttaa monille ihmisille yhä ongelmia. Meillä terveyspalvelujen käyttö on varsin keskittynyttä. Tutkimusten mukaan 15 prosenttia väestöstä kullutta yli 90 prosenttia kunnallisista terveyspalveluista, eli tuo katto tulee täyteen hyvin herkästi. Maksukaton käyttöönotto vähentää kuntien saamia maksuja 200 miljoonaa markkaa, ja toisaalta terveydenhuollon maksujen korotuksilla kerätään sairailta ihmisiltä 380 miljoonaa markkaa. Kokonaisvaikutukseksi jää 180 miljoonaa

markkaa, joka siis lähtee sairaiden tililtä kuntien tilille hallituksen tahdosta. Tämä suunta on väärä, ja jo nykyisellään, niin kuin alussa mainitsin, on huomattava, että meillä potilaan maksurasitus on liian raskas. Se on kohtuuton. Se on toiseksi korkein sivistyneessä maailmassa Portugalin jälkeen.

Vaikka maksukatto sinänsä on hyvä asia, siinä on paljon aukkoja. Ehkä pahimpia ovat ne, että lääkkeet, hammashuolto ja valtaosa fysikaalisesta hoidosta jäävät sen ulkopuolelle. Jos otetaan nämä huomioon, silloin olemme siinä tilanteessa, että maksu, jonka köyhä ihminen joutuu pahimmillaan maksamaan, kun otetaan huomioon matkakustannusten omavastuu 900 markkaa ja lääkkeiden maksukatto 3 283 markkaa, nousee noin 8 000 markkaan. Se on pienituloiselle eläkeläiselle ja työttömälle ihmiselle, jolla ei työterveyshuoltoa eikä muita tällaisia etuja ole, tavattoman suuri summa. Se vie monen kuukauden nettoeläkkeen jopa. Siitä on konkreettisesti kysymys. Vaikka maksukatto on hyvä, tuo 3 500 markkaa on liian korkealla.

Ed. Räsänen on jättänyt vastalauseen, jossa hän esittää, että maksukatto säädettäisiin 2 500 markkaan. Meillä on kristillisen liiton eduskuntaryhmän rinnakkaisbudjettiesitys, jossa tämän rahoitus on järjestetty, osoitettu tarkasti niin, ettei mitään ongelmia rahoituksen osalta tulisi, vaikka mentäisiin 2 500 markan maksukattoon heti tässä vaiheessa, kun se otetaan käyttöön. Huomautan, että esimerkiksi Norjassa on noin 1 200 markan maksukatto, ja sen piiriin kuuluvat myös lääkkeet ja avohoidon käyntimaksut. Ruotsissa on noin 800 markan maksukatto. Tanskassa kaikki terveyspalvelut ovat maksuttomia. Siellä ei tarvita kattoa. Meillä maksut ovat tavattoman korkeat yhä edelleen, ja hallitus on nostamassa niitä. Tilanne on todella huolestuttava tässä suhteessa. Erityisen huolestuttava se on pienituloisten eläkeläisten ja työttömien osalta, joista luulisi erityisesti vasemmiston kantavan hieman enemmän huolta. Sairaus on aina ikävä asia. Se rasittaa, hankaloittaa elämää, mutta ensi vuodesta alkaen se tämän esityksen myötä jopa köyhdyttää entistä varmemmin ja vahvemmin ihmisiä. Se on sivistysvaltiossa todella sopimaton asia.

Arvoisa puhemies! Hallituksen esitykseen sisältyy myös päivähoitomaksujen korotus ylimmän maksuluokan osalta. Sen hyväksyminen on paikallaan. Voi sanoa, että meillä, kuten totesin

vertaillessani äsken Pohjoismaita, ollaan maksukaton osalta menossa huippukorkealle, mutta päivähoitomaksujen osalta Suomi on varsin alhaisella tasolla. Tietysti on hyvä, että näin on. Lapsiperheitä on syytä tukea. Meillä se taso on noin 15 prosenttia, kun se esimerkiksi Norjassa on 46 prosenttia. Yhdyn siihen, mitä ed. Filatov vähän aikaa sitten esitti, eli meillä pitäisi säätää niin sanottu supermaksuluokka, johon todella hyvätuloiset, jotka saavat kunnalliseen päivähoitoon lapsensa, sijoitettaisiin. On aivan turhaa, kuten ed. Filatov totesi omalta kohdaltaan ja minäkin voisin todeta, jos olisi vielä sen ikäisiä lapsia, että meille annetaan sellaista tukea yhteiskunnan taholta, että lapsi saa olla 1 100 markalla hoidossa. Maksu voisi olla huomattavasti korkeampi, ja siitä huolimatta vanhemmat olisivat hyvin tyytyväisiä, kun saisivat varman, hyvän hoitopaikan kunnalta. Tätä voitaisiin korottaa. Kristillisen liiton eduskuntaryhmä ei olekaan yhtynyt keskustan vastalauseeseen päivähoitomaksujen osalta. Keskustan malli on tavattoman kallis, eikä se oikeastaan paranna tilannetta oleellisilta osin. Siltä osin olisi siis paikallaan tehdä muutosta päivähoitopuolelle, että tällainen supermaksuluokka otettaisiin käyttöön.

8 Erkki Kanerva /sd: Arvoisa rouva puhemies! Budjetin lähete keskustelussa keväällä suurin piirtein samaan aikaan aamuyöstä arvioin terveydenhuollon asiakasmaksujen korottamista hyvinkin kriittisesti. Siinä vaiheessa niille ei esitetty muuta perustetta, kuin että kunnat olivat niitä pyytäneet, ja toisena perusteluna se, että maksuja ei ollut vuosin korotettu. Kysyin silloin — varmaan olisi aiheellista kysyä nytkin — mitkä kunnat ovat esittäneet korottamista. Esimerkiksi oman kotikuntani valtuusto, joka teki budjettipäätöksensä reilu viikko sitten, ei korottanut terveydenhuollon maksuja, vaikka kaupunginhallitus tämän lain voimaan tuloon luottaen sitä esitti. Perusteluna oli lähinnä se, että maksut kohdistuvat työelämän ulkopuolella oleviin, kaikkein vähäosaisimpiin ihmisiin.

Ed. Kuopan puheenvuorossa tuli ilmi, että kunnan ratkaisut perustuisivat kunnan varakkuuteen tai maksukykyyn. Näin tässä tapauksessa ei ollut. Kotikuntani sai viime vuonna valtion harkinnanvaraista avustusta. Ratkaisu tehtiin enemmän eettisistä ja moraalisisista syistä.

Toinen hallituksen perustelu oli, että maksuja ei ole korotettu sitten vuoden 92. Kysyin silloin

budjetin käsittelyssä ja kysyn nyt: Miksi olisi pitänyt korottaa? Siksikö, että olisimme tässäkin suhteessa Euroopan kallein maa, pääsisimme ohi ed. Kankaanniemen mainitseman Portugalin? Hanke terveydenhuollon maksujen korottamisesta on kehnosti valmisteltu ja huonosti perusteltu. Todennäköisesti käsillä oleva hanke tulee osoittautumaan budjetin huonoimmaksi hankkeeksi.

Lain eduskuntakäsittelyn aikana on tullut esiin jotenkin ymmärrettävissä oleva peruste, että maksujen korottamismahdollisuus on kompensoitua kuntien tulonmenetyksille. Joissakin kunnissa se voi sitä olla, mutta kenen kustannuksella? Köyhän, sairaan kustannuksella. Itä- ja Koillis-Suomessa, jossa tulotaso on vain kaksi kolmannesta maan keskitulosta, ei ole varmaa, kompensoivatko nämä maksut maksimissaan toteutettuina yhtään mitään. Kaikkein pienituloisimmat joutuvat hakemaan maksun toimeentuloluukulta, toisin sanoen kunnan toiselta luukulta, tai vaihtoehtoisesti laiminlyömään terveytensä hoidon kaikkien kannalta kohtalokkain seurauksin.

Ounastelen, että kunnalle suotu mahdollisuus sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksujen korottamiseen tulee olemaan osa sitä kunta—valtio-sopimusta, joka hallitusohjelmassa on luvattu. Mitä sopimus lopulta sisällään pitää, saisi kohta olla jo kokonaisuudessaan esillä. Nyt päätetyt kuntabudjetit on tehty monen epävarmuuden vallitessa. Esillä oleva lakipaketti, jos se on osa sitä sopimuspakettia, osoittaa, että sopimus ei tule lupaamaan kunnille mitään kovin hyvää.

Arvoisa puhemies! Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintö on kuitenkin tuonut lakiesitykseen sellaisia kannanottoja, että se on juuri ja juuri siedettävissä. Vähäisin niistä ei ole valiokunnan kannanotto siitä, että asiaa tulee tiiviisti seurata ja ryhtyä tarvittaessa seurannan edellyttämisiin lainsäädäntötoimiin.

Samalla kun ilmaisen pitkin hampain mahdollisimman vaatimattoman tukeni hallituksen esitykselle, edellytän, että hallitus ottaa huomioon valiokunnan kannanotot lain toteutumisen seuraamisesta ja ryhtyy heti toimenpiteisiin, jos tai pikemminkin kun seuranta sitä edellyttää. Talletan valiokunnan mietinnön huolellisesti ja vakuutan, että tulen viimeistään vuoden kuluttua peräänkuuluttamaan seurannan tuloksia ja niiden edellyttämiä lainsäädäntötoimia.

9 Jaana Ylä-Mononen /kesk: Arvoisa rouva puhemies! Öiseen aikaan näköjään keskustellaan kaikkein tärkeimmistä asioista. Onneksi aikaisempi ammattini terveyskeskuksessa, kun on ikään kuin keräilty asiakasmaksuja työnsäkin puitteissa, on totuttanut yötyön tekoon. Voisin myös, arvoisa puhemies, sanoa, että "ei ne suuret tulot, vaan pienet menot" — suomalainen sanonta. Voi todeta, että maksukatto ei tuloja tuo ja menot sen kuin kasvavat kansalaisilla. On tarpeetonta toistaa kaikkea sitä, mikä on jo tullut esiin opposition puheenvuoroissa, mutta muutama huomio kuitenkin.

Tutkielma siitä, köyhdyttääkö sairastaminen vai ei, oli selvää tekstiä. Sairastaminen todella köyhdyttää. Asiakasmaksujen korotukset satuttavat varmasti. Pienimmällä kansaneläkkeellä tai peruspäivärahalla toimeen tulevalle edessä on lisää päänvaivaa: mennäkö lääkäriin tai sairauden johdosta osastolle vai ei? Vuorokausimaksun korotus yhdessä uuden maksun, osastollekirjautumismaksun, kanssa nostaa yön yli valvonnassa olemisen esimerkiksi terveyskeskuksen vuodeosastolla 250 markasta nyt 420 markkaan. Tämä vain yhtenä esimerkkinä.

Kannan erityistä huolta siitä, että kovasti keskustellaan savamaksusta, kun tiedämme, että savan alentaminen ei vaikuta pienituloiseen kansalaiseen yhtään mitään. Henkilö, joka on sairautensa vuoksi nuoresta pitäen eläkkeellä pienimmällä mahdollisella saldolla, usein ilman työeläkettä, kohtaa tasan samat maksukorotukset kuin rikkaista rikkainkin ja maksukattokin on ihan yhtä korkealla.

Viime aikoina on ollut muotia puhua lastenpsykiatrian puolesta, päihdehuollosta ja sen resursoinnista, mutta juuri kukaan poliitikoista ei ole ollut tänään kiinnostunut diabeetikoista, aivohalvauspotilaista, keinomunuaishoidossa olevista tai nuorena skitsofreniaan sairastuneista.

Asiakasmaksulaissa on kohta, jossa määritellään maksuttomat palvelut, ja tätä listaa olisi syytä täydentää. Suurin ongelma ei ole vuorokausimaksun korotus ainakaan silloin, kun ei ole osastoa tai paikkaa, esimerkiksi psykiatrian parissa, minne mennä. Psykiatrisissa tapauksissa merkittäviltä osin ollaan siirtymässä kriisiin, lääkävaihdosten ja monien muiden osastohoittoa vaativien tilanteiden hoidossa terveyskeskukseen tai aluesairaaloihin. Psykiatrisen sairaalahoidon vuorokausimaksua alennettiin taannoin, ja tarpeesta. Ne potilaat, joita pääosin tänään sairaala-

paikan puutteessa hoidetaan perusterveydenhuollossa ja terveyskeskusten vuodeosastoilla, maksavat tasan saman maksun kuin muutkin. Myös nyt esitettävät korotukset kirpaisivat kiipeästi näitä potilasryhmiä. Olenkin tehnyt lakialoitteen myöhemmin tässä salissa keskusteltavaksi, jolloin asiakasmaksulain 5 §:stä ja sen muutoksesta tältä osin keskustellaan.

Maksukatto sinänsä on hyvä asia, mutta näin hätäillen toteutettuna se saa varmasti sekaannuksen aikaan. Valiokunta kiinnitti asianmukaista huomiota siihen, että esimerkiksi vanhusten ja heikkokuntoisten potilaiden asema suhteessa maksukattoon on huomioitava. Mutta miten se huomioidaan? Kuka ottaa vastuun, että oikeaan aikaan todetaan katto saavutetuksi? Millainen sekamelska tulee laitoksissa, kun maksukaton johdosta joudutaan palaamaan esimerkiksi seuraavan vuoden puolella liikaa perittyihin maksuihin ja palauttamaan ne?

Paljon vaatii kehittelyä tämä systeemi. Itse en jatkossa sulkisi myöskään Kelaa maksukaton vastuullisien tahojen ulkopuolelle. Saamani tiedon mukaan Kelan atk-puoli tarvitsisi kaksi vuotta aikaa rakentaa järjestelmä maksukattoa varten.

Edelleen sanoisin, että niin sanottuja turhia käyntejä ei ole terveydenhuollon puolella. Sillä, että maksuja nyt nostetaan, ei pystytty palvelujen käyttöä merkittävästi kontrolloimaan, ja maksukatosta huolimatta maksukorotukset tuntuvat kohtuuttomilta. Maksukatto leikkaa palvelujen järjestäjältä ainakin pienissä ja vanhusvoittoisissa kunnissa koko maksukorotuksista tulevan hyödyn. Voisi sarkastisesti sanoa, että syntyy ainakin työtä, kun maksuja kirjaillaan ja laskellaan aikanaan.

Toiseen osaan: Päivähoito on oma kokonaisuutensa, ja siihen olemme rakentaneet keskustan puitteissa oman ehdotuksemme, miten nyt kohtuuttomasti monilapsisia perheitä rankaisevasta systeemistä päästäisiin hieman parempaan. Hyvästä hoidosta on hyvä maksaa. Sen tekee suorastaan ilolla. Mutta lapsiluvun ja tulojen mukaan yhteensovitettu malli mahdollistaa jatkossakin sen, että työhön sitoutuneet isät ja äidit eivät jättäisi lapsia kokonaan hankkimatta tai hankkisi vain yhtä jälkikasvukseen pelätessään päivähoitomaksujen suuruutta. Lapsia ei ole todellakaan tässä maassa liikaa.

Päivähoitomahdollisuus on yksi peruskivistä tasa-arvon perusteissa. Naiset Suomessa tekevät

uskomattomia työpäiviä ansioiteina ja toisen päivän kotona perheen eteen. Se, että työpäivän ajaksi voi uskoa jälkikasvunsa turvalliseen hoitoon, on hintansa väärä.

"Omaperäiset sopeutajat menestyvät" on Nokia-yhtymän toimitusjohtajan Jorma Ollilan artikkelin otsikko Helsingin Sanomissa vuonna 97. Artikkelissaan pari vuotta sitten hän loi katseita tuleville vuosikymmenille, kuinka me suomalaiset menestymme. Vaikka näkymä oli tuossa artikkelissa luotu maamme huimimmilta huipuilta, siinä oli silti selvä visio siitä, että suomalainen yhteenkuuluvuus pitää yllä sivistysvaltiolle ominaiset suojaverkot. Maksukattoakin voidaan pitää sellaisena suojaverkkona.

Omaperäinen sopeutuja selviytyy Ollilan mukaan. Asiakasmaksujen korotukset merkitsevät suurelle määrälle suomalaisia varsinaista vaadetta omaperäisyyteen ja sopeutumiseen, ei kuitenkaan suinkaan menestyäkseen vaan selviytyäkseen niin sanotusti hengissä pienin tuloin ja selviytyäkseen niistä maksuista, jotka jäävät alle maksukaton korotettuina ja suhteettoman suuriina käytettävissä oleviin tuloihin nähden.

¹⁰ **Pekka Nousiainen /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Kysymyksessä on hallituksen esitys sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuista annetun lain muuttamiseksi, ja näin myöhäisinä yön tai varhaisina aamun tunteina muutamia huomioita valiokunnan mietinnöstä ja hallituksen esityksestä.

Mielestäni olennainen asia tässä lakiehdotuksessa on maksukaton asettaminen palvelujen käyttäjille, jotta vuotuinen maksurasitus ei muodostuisi heille kohtuuttomaksi. Muun muassa hammashuollon maksut eivät sisälly maksukaton piiriin.

Pohjoismaisittain tarkasteltuna maksukatto meillä Suomessa tulee suhteellisen korkeaksi, ja käytännössähän tällä on erittäin suuri merkitys kuntataloudelle, sillä maksukatto alentaa kuntien maksutuloja. Nyt hallitus esittää maksukaton korvaamiseksi sosiaali- ja terveyspalvelujen ja päivähoitomaksujen korottamista. Budjetin lähetekeskustelussa sosiaali- ja terveyspalvelumaksujen korotusta esitettiin lähinnä kuntatalouden tervehdyttämispakettina. Nyt näille oli esitetty myös ikään kuin katteellinen ja hyväksyttävä syy. Maksukaton suuruudeksi hallitus esittää 3 500 markkaa.

Kunnallistaloudelliseksi vaikutuksiksi hallitus arvioi korotuksen tuovan kuntatalouteen 457 miljoonaa markkaa, josta maksukatto syö noin 200 miljoonaa markkaa. Täysin varmoja tietoja lopullisista vaikutuksista ei ole. Meidän on kuitenkin tätä säädöstä tehtäessä muistettava perustuslain säännökset, että kunnallishallinnolle tulee aina suoda riittävät resurssit palvelujen tuottamiseen ja toisaalta että me lakia säädettäessä emme loukkaa kunnallisen itsehallinnon periaatetta. Sosiaali- ja terveysvaliokunta onkin huomionut perustuslakivaliokunnan esittämät huomautukset, joten niiltä osin säädökset ovat kunnossa.

Minusta valiokunnan mietintöön ja lakiesitykseen jää monia epäkohtia. Uudistuksessa eivät toteudu ne kunnallistalouden tervehdyttämisperiaatteet, joita hallitus oli aikanaan ajatellut, vaan kaiken kaikkiaan tämän uudistuksen jälkeen, kun se otetaan huomioon osana hallituksen koko kuntatalouden tervehdyttämispakettia ja huomioidaan yhteisöverojen leikkaukset, kuntatalous jää vielä alijäämäiseksi.

Toisaalta palvelumaksujen korotukset koskevat suurimmaksi osaksi eläkeläisiä ja pienituloisia, eivätkä he useinkaan pääse hyötymään toisaalla yhteiskunnan suomista etuuksista, muun muassa verovähennyksistä.

Kunnallisten palvelujen tuottajien kesken ei päästä tuloissa kustannusvastaavuuteen, koska maksukaton jälkeen tuotettavat ilmaispalvelut jäävät tuottajan vastuulle ja näin ollen vääristävät syntyviä kustannuksia.

Mietintö ei kaiken kaikkiaan ole kovin hyvä, mutta kun esitys valiokunnan ehdottamassa muodossa on varmaan menossa läpi, tässä vaiheessa se on hyväksyttävä periaatteessa, mutta katson, että vastalause n:o 2, jonka keskustan valiokuntaryhmä on tehnyt, ansaitsee kannatuksen.

¹¹ **Lauri Oinonen /kesk:** Arvoisa rouva puhemies! Käsiteltävänä oleva asia koskettaa kansalaisia ja koskettaa kuntia, kuntayhtymiä. Hallituksen esittämä lainmuutos mitä ilmeisimmin ja suoranaisesti tulee merkitsemään sitä, että sairastaminen tulee kalliimmaksi kansalaiselle tässä maassa. Samalla kuntien kannalta tulee lisää taloudellisia ongelmia, niin peruskunnille kuin tämän sektorin, sairauden- ja terveydenhuollon ja sosiaalitoimen, kuntayhtymille. Epätasa-arvo on vaarassa lisääntyä ihmisten kesken saman kunnan sisällä mutta myös ennen kaikkea, niin kuin

on tuotu esille, eri kuntiin kuuluvien ihmisten kesken. Epätasa-arvo näin ollen lisääntyy yksilöllisesti ja alueellisesti.

Se, että hammashuolto ei sisälly maksukaton piiriin, on myös eräs epätasa-arvoa lisäävä tekijä varsinkin, kun monella paikkakunnalla terveyskeskushammashuolto ei ole riittävä vaan kansalainen joutuu käyttämään hyvinkin kalliiksi tulevaa yksityistä sektoria. Näin ollen 3 500 markan maksukatto ei riitä tuomaan yksilölle sitä suojaa, jota sillä on haluttu hakea. Toisaalta tässä tulee paljon byrokratiaa, niin kuin edellisissä puheenvuoroissa on viitattu, ja samalla myös kunnille ongelmia, jolloin joutuu kysymään, mikä on lopputulos, kannattaako koko ratkaisu.

Päivähoitomaksujen osalta ovat aivan oikein muun muassa edellisen puheenvuoron käyttäjä ja hänen edeltäjänsä viitanneet siihen, että tämä tulee lisäämään lapsiperheiden ongelmia. Tähän suuntaan ei tilannetta missään tapauksessa tässä maassa pidä päästää menemään, koska meillä on huoli syntyvistä ikäluokista.

On käytetty monia ansiokkaita puheenvuoroja, muun muassa kaksi edellistä, siviiliammattiltaan lääkärin ja kunnallisjohtajan käyttämiä. Haluan yhtyä niiden asiasisältöön ja näin ollen myös kannatan tässä asiakohdassa tehtyä vastalausea n:o 2.

¹² **Lauri Kähkönen /sd:** Arvoisa puhemies! Tattossa eli valtakunnallisessa suunnitelmassa sosiaali- ja terveydenhuollon järjestämisestä vuosille 1999–2002 todetaan muun muassa: "Vanhuksen kotona selviytyminen edellyttää, että hän saa säännöllisesti ja riittävästi kotona asumista tukevia sosiaali- ja terveyspalveluja. Näitä palveluja tulee myös saada iltaisin ja öisin."

Nykyinen sosiaali- ja terveydenhuollon asiakasmaksuasetuksen henki on sellainen, että asiakkaan maksu kattaisi asiakkaan tarvitseman välttämättömän kokonaishoidon ja huolenpidon kustannukset, siis myös yöhoidosta johtuvat kustannukset. Mietinnön perusteluissa todetaan: "Maksut kasautuvat paljon palveluja käyttäville, joille kasautuu myös muita sairauksista tai terveydenhoidosta johtuvia menoja, kuten lääkemenot ja sairauden johdosta suoritettujen matkojen kustannukset, sekä kotipalveluista ja kotisairaanhoidosta aiheutuvia menoja."

Kunnat valitettavasti hyvin usein tulkitsevat velvoitettaan siten, että vanhukset ja pitkäaikaisairaajat pärjäävät yön yli itsenäisesti, kunhan vain

iltahoito on annettu. Näinhän useinkaan asia ei ole, vaan asiakas joutuu itse kustantamaan erikseen yöhoidon, jos se on hänelle taloudellisesti mahdollista. Mainitsen esimerkin. Maksu kotipalvelusta, joka käsittää päivä- ja iltakäynnit, voi olla esimerkiksi 2 000 markkaa, ja yöhoidosta, joka käsittää hätäisen, joskin välttämättömän, käynnin tai kaksi yöllä vanhuksen luona — tämä palvelu usein on yksityiseltä — maksaa esimerkiksi 1 500 markkaa. Pientä eläkettä saavalle tällainen kokonaismeno on liian suuri.

Mielestäni maksukatossa tulisi huomioida myös sosiaalipuolen maksut. Erittäin monen kohdalla merkittävä osa hoitokuluista jää maksukaton ulkopuolelle.

Ongelmallisimpana lakiesityksessä pidän laitoshoidon perusmaksua, jota peritään lyhytaikaisen hoitojakson alkaessa. Varsinkin monet pitkäaikaissairaat, vanhuksat, ovat niin sanotussa intervallihoidossa, esimerkiksi kaksi viikkoa sairaalassa, kaksi viikkoa kotona, jälleen kaksi viikkoa sairaalassa jne. Joka kerta he joutuisivat maksamaan 150 markan perusmaksun. Vaikka nämä kustannukset luetaan maksujen yhteismäärään, perusmaksu voi aiheuttaa sen, että hoitoonmeno riittävän aikaisin ei toteudu. Järjestelmän tulisi olla kannustava. Toisin sanoen kaikkien etu olisi se, että palvelujen käyttäjä riittävän ajoissa hakeutuu hoitoon.

Asiakasmaksujen korotukset, joilta monet kunnat eivät valitettavasti voi välttyä taloudellisten syiden vuoksi, johtavat siihen, että ainakin osa asiakkaista joutuu turvautumaan toimeentulotukeen. Täten asiakasmaksujen korotukset eivät tuo lisämarkkoja läheskään kaikille niille kunnille, jotka korottavat asiakasmaksuja. Esimerkkinä on oma kuntani, joka ei ole vielä päätöstä tehnyt. Siellä on erittäin paljon henkilöitä, jotka ovat pienituloisia. Jos nämä maksut toteutuvat, epäilenpä niiden kuntien taloutta kohentavaa vaikutusta. Päinvastoin kuntalaisten pahoinvointi uusien rasitteiden myötä vain lisääntyy.

Esitetty maksukattokin "vuotaa", sillä 6 a §:ssä todetaan: "Laitoshoidosta voidaan kuitenkin periä maksu palvelun käyttäjän ylläpidosta maksukaton ylittämisen jälkeenkin. Ylläpitomaksun suuruus säädetään asetuksella." Maksukaton seuranta tuo myös varmuudella yllättäviä hankaluuksia käytännössä.

Täällä on käytetty kriittisiä puheenvuoroja lakiesityksestä, ja syystä. Osa kunnista ei voi välttää maksujen korotuksilta, jotka kohdentuvat pa-

himmin juuri niihin kuntalaisiin, jotka ovat pienituloisimpia ja jotka sairastavat eniten. Kuntatalouden kohentuminen tätä kautta on kyseenalaista, niin kuin äsken totesin, eikä tämä ole mielestäni myöskään keinona hyväksyttävä. Lakiesitys on myös eriarvoistava. Lakiesitys ei ole valmis, vaan sitä varmuudella joudutaan korjaamaan ja varsin pian.

Valiokunnan lausumassa todetaankin, että hallituksen on seurattava maksukattoa koskevan järjestelmän toteutumista etuineen ja haittoineen sekä ryhdyttävä tarvittaviin lainsäädäntötoimenpiteisiin.

¹³ **Anne Huotari /vas:** Arvoisa puhemies! Ensiksi kommentti ed. Ylä-Monoselle. Hän sanoi täällä vähän aiemmin, että on muotia puhua lastenpsykiatriasta. Minusta se oli aika loukkaavasti sanottu. Syy, jonka takia siitä paljon puhutaan, on se, että lastenpsykiatriassa on aivan liian vähän paikkoja. On kohtuutonta, että niin lapset kuin aikuisetkin joutuvat odottamaan terveydenhoitopalveluja. Erityisesti lasten kohdalla asia näyttää olevan huomommassa jamassa kuin aikuisten kohdalla. Esimerkiksi tehohoidossa kukaan ei kysy, onko potilas rattijuoppo tai minkä takia hän joutui tehohoitoon. Hänet hoidetaan joka tapauksessa ja heti. Mutta lasten- ja nuortenpsykiatrian kohdalla potilaat voivat olla jonossa vaikka kuinka kauan aikaa. Tämä on arvovalinta, mutta minusta tämän asian kohdalla ei voi puhua muotiasiaista, tai sitten minulla ja ed. Ylä-Monosella on hyvin erilainen käsitys siitä, mikä on muotia.

Tämä lakiehdotus on vahvasti arvopohjainen. On arvovalinta päättää siitä, miten kuntatalouden parantaminen hoidetaan. Tämä arvovalinta oli kokoomuksen ehto hallituksen muodostamisessa. Olin itse mukana hallitusneuvotteluissa sosiaali- ja terveystalouden työryhmässä, ja siellä asiaa ei esitetty, mutta kuntatyöryhmässä tämä tuli esille, ja nimenomaan lääkärin esittämänä.

Ymmärrän kokoomuslaisten näkemyksen tästä asiasta. Olenkin ihmetellyt, miksi julkisuudessa on niin vähän puhuttu siitä, minkä vuoksi maksuja yleensä korotetaan. Syy on aivan selvä: kokoomus haluaa, että ihmiset tekevät itse valinnan yksityisen ja julkisen hoidon välillä. Ilmeisesti kokoomuslaiset eivät ilkeä hoitaa asioita niin, että yksityistäisivät julkista terveydenhoitoa, vaan tällä tavalla he ikään kuin panevat ihmi-

set itse valitsemaan yksityisen ja julkisen hoidon välillä. Kun maksuja korotetaan vuosittain — toivottavasti niin ei käy, mutta tämäkin maksu jo osittain vaikuttaa siihen, että julkisen ja yksityisen perusterveydenhoidon välillä ei ole kovinkaan suurta hintaeroa. Olen kyllä pettynyt siihen, että julkisuudessa asiaan ei kovinkaan paljon ole viitsitty paneutua.

Suurin ongelma mielestäni on laitoshoidon perusmaksu, joka on tullut jo monessa aikaisemmassa puheenvuorossa esille. Mutta ongelma on myös terveyskeskusmaksun korottaminen juuri sen vuoksi, että hoitoon ohjautumisessa voivat jotkut muut seikat tulla tärkeämmiksi kuin se, tarvitseeko henkilö hoitoa vai ei. Esimerkiksi monet vanhukset ovat hyvin nuukia, ja he voivat ajatella, että jospa tässä jonkin aikaa vielä pärjää. Saattaa käydä niin, että aiemmassa vaiheessa terveyskeskuskäynti olisi riittänyt, mutta kun terveydenhoitoon hakeutumista pitkitetään, laitoshoidon on tarpeellinen. Sen vuoksi maksujen korottamisessa ei ole terveystaloudellisesti mitään järkeä.

Niin kuin on jo useaan kertaan todettu, maksut Suomessa ovat Oecd-maiden korkeimpia. Siksi tuntuu kummalliselta, että tällaiseen ratkaisuun on päädytty. Olisin toivonut tukea sosiaalidemokraateilta siihen, että asiaa olisi vielä yritetty eduskunnassa hoitaa, mutta ilmeisesti eläkeläisten savamaksu katsottiin ryhmässä tärkeämmäksi kuin maksujen korotukset.

Moneen otteeseen on todettu niin kuntatasolla kuin muuallakin, että jos perusterveydenhoitopalvelut ovat kunnossa ja edulliset, mieluummin ilmaiset, siitä syntyy säästöjä erikoissairaanhoidossa. Toki voidaan sanoa, että kunta itse päättää, nostaako maksuja vai ei, mutta esimerkiksi kotikuntani Kajaani on laskenut jo, että se tarvitsee maksujen korotukset rahoittaakseen maksukaton. Tässä tilanteessa kunnat ovat hyvin eriarvoisessa asemassa, sillä sellaisissa kunnissa, joissa on paljon vanhuksia, maksukatto tulee syömään suuremman osan maksujen korotuksista kuin on ennakoitu.

Lopuksi haluan ihan vähän kommentoida päivähoitomaksujen korotusta. Tämä on aika poukkoilevaa lapsipolitiikkaa, että joka toinen vuosi höylätään alaspäin ja sitten nostetaan ylöspäin. Mutta tämäkin on parempi ratkaisu kuin se, että terveydenhoidon maksuja olisi nostettu tämän verran lisää. Sen vuoksi nielen tämän ratkaisun, vaikka se ei olekaan hyvää lapsi- ja perhepolitiikkaa.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

3) Hallituksen esitys laeiksi opintotukilain ja asumistukilain muuttamisesta

Ensimmäinen käsittely

Hallituksen esitys HE 73/1999 vp

Sivistysvaliokunnan mietintö SiVM 8/1999 vp

Lakialoite LA 49, 110/1999 vp

Toivomusaloite TA 289, 295, 311, 319, 320/1999 vp

Ensimmäinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sivistysvaliokunnan mietintö n:o 8.

Keskustelu:

¹ Sade Tahvanainen /sd: Arvoisa puhemies! Kello kahden aikaan yöllä 3 päivänä joulukuuta yleisö ei ole mitenkään hirvittävän suuri, mutta vankka kuitenkin. Täällä on nuorempia edustajia, jotka ovat opiskelijoitten asumistuen osalta käyttäneet kovaäänisiä puheenvuoroja tämän vuoden aikana, ja olemme saaneet tämän asian vietyä sellaiseen suuntaan, jota toden teolla voi ylpeydellä kehua puhujakorokkeelta.

Opiskelijat voittivat, oikeudenmukaisuus voitti, ja sanottaisiinko, että sosiaalidemokraattinen eduskuntaryhmä voitti, kun opiskelijoiden asumistukeen tehty leikkaus peruutettiin. Kampailu budjetin kannalta ehkä pienen summan, mutta nuorten kannalta erittäin merkittävän asian puolesta tuotti tulosta, ja olemme tuosta tuloksesta erittäin ylpeitä.

Hallitusohjelmaneuvoittelussa sovittiin aikaan, että opiskelijoiden asumisen tukijärjestelmät yhtenäistetään kustannusneutraalisti. Epäilin jo tuossa vaiheessa ohjelman laatimisen aikaan, että väljä sanamuoto ja kustannusneutraalius tarkoittavat mahdollisuutta säästöihin. Kuten tämän vuoden aikana on nähty, olin oikeassa.

Kesällä budjettineuvotteluissa sovittiin järjestelmän muutos suoritettavaksi siten, että se tuottaa kokonaisuudessaan säästöä valtion menoihin. Ensi vuoden osalta se olisi tarkoittanut 130:tä miljoonaa ja tulevana vuosina hieman enemmän. Tuon muotoinen lakiesitys myös tuotiin tänne eduskuntaan, kuten tiedämme, ja nyt se on sivistysvaliokunnan hyväksymällä tavalla

muutettu opiskelijoiden kannalta oikeudenmukaiseksi. Vasta sivistysvaliokunnan tekemien korjausten jälkeen hallitusohjelman kirjaus toteutuu siten kuin pitääkin eli opiskelijoiden asumisen tukijärjestelmä yhtenäistetään todellakin kustannusneutraalisti.

Opiskelijat ovat tähän saakka olleet kahden asumisen tukijärjestelmän piirissä. Avo- ja avio-parit sekä yhteisöruokakunnat ovat olleet yleisen asumistuen piirissä ja muut opiskelijat opiskelijoiden asumislisällä. Tilanne on koettu osin epäoikeudenmukaiseksi, minkä johdosta muutoksia järjestelmään alettiin hakea. Järjestelmät päätettiin yhtenäistää niin sanotun Opas-työryhmän esityksen pohjalta siten, että kaikki opiskelijat siirtyvät opiskelijoiden asumislisän piiriin. Asumistuella olevat opiskelijat olisivat tällöin sekä kesäajan tuen että tukitason suhteen menettäjiä, asumislisällä olevat uudistuksen hyötyjiä, kun tasoa korotettaisiin. Tämä oli siis uudistuksen henki. Nyt tiedämme, että tämän suuntaisen esityksen olemme myös sivistysvaliokunnassa hyväksyneet.

Kuten tässä aiemmin kerroin, opiskelijoiden asumisen tukeen esitettiin säästöjä, jotka sivistysvaliokunta kuitenkin tyrmäsi. Olemme palauttaneet hallituksen esityksen lähtöruutuunsa eli nostaneet tukitason esitetystä 70 prosentista 80 prosenttiin. Samalla olemme tehneet lakiin perustellun muutoksen harkinnanvaraisuudesta, jota peräsimme voimakkaasti demariedustajien voimin täällä alkusyksyn lähetekeskustelussa. Jos olisimme hyväksyneet hallituksen esityksen, olisivat kaikki opiskelijat puolison varallisuuden katsomatta saaneet yhtäläisesti opiskelijoiden asumislisää. Tämä olisi ollut tulonjaollisesti ja oikeudenmukaisuusnäkökulmasta väärin. Isotuloisen puolison tulot on otettava yhtäläisesti huomioon niin yleisessä kuin opiskelijoidenkin asumistuessa.

Hallituksen alkuperäinen esitys ilman puolison tulojen huomioimista olisi tuonut valtiolle vuositasolla menoja 30—40 miljoonaa markkaa, kuten on arvioitu. Tiukan markan aikana summa on merkittävä etenkin, kun puhuttiin 130 miljoonan markan säästöstä. Siitä se on leijonanosa.

Valiokunnan tekemän muutoksen jälkeen tuo raha eli 30—40 miljoonaa markkaa käytetään pienituloisten opiskelijoiden asumislisän tason nostoon eikä suinkaan hyväosaisten asumisen tukemiseen. Lisäksi kirkon yhteisöverosta otetaan

100 miljoonaa markkaa asumislisän tasokorotusta varten, mikä on ihan oikein.

Sosialidemokraatit ovat vaikuttaneet nyt tehtyyn muutokseen hyvin voimakkaasti. Viime toukokuulla otimme ryhmänä budjetin raamivaiheessa kannan, jonka mukaan opiskelijoiden asumistuki on ympärivuotistettava. Budjettiriihen jälkeisessä kesäkokouksessa elokuulla otimme ensimmäisenä eduskuntaryhmänä asiaan kantaa, ja tuolloin päätökseksi kirjattiin, että sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä pitää opiskelijoiden asumisen tukeen esitettyä säästöä kohtuuttomana ja esittää muille hallituspuolueille neuvotteluja asian osalta.

Olimme siis liikkeellepaneva voima muutoksen aikaansaamiseksi ja puolustimme neuvotteluissa nyt päätettyä esitystä. Tuosta todistaa esimerkiksi myös se, että eduskuntaryhmämme otti opiskelijoiden asumistukeen kantaa viimeisimmän kerran 18.11. eli juuri ennen varsinaisia ryhmänjohtajien neuvotteluja asiasta. Tuolloin eduskuntaryhmä kirjasi kannanotokseen, että SDP:n eduskuntaryhmän mielestä opiskelijoiden asumislisää koskevaa lakia on korjattava siten, että asumislisän tukitaso nousee esitetyistä, ja samalla on päätettävä aikataulusta, jolla opiskelijoiden asumislisä ympärivuotistetaan.

Saimme tuon tavoitteen täsmälleen läpi säästöjen peruuttamisen ja harkinnanvaraisuuden osalta. Tätä ei voi kukaan kiistää. Asumislisän ympärivuotisuuden suhteen meitä tässä vaiheessa tyydyttää ponsi, jonka mukaan edellytetään selvitettäväksi asumislisäjärjestelmän vaikutukset opiskelijoiden asumisolosuhteisiin ja mahdollisuus opiskelijoiden asumisen tukemiseen ympärivuotisesti.

Ministeri Lindén on aiemmin perustanut jo työryhmän opiskelijoiden ja opintotuen ongelmien selvittämiseksi, ja tuohon yhteyteen on otettava asumislisän ympärivuotisuuden selvittely. Tuolloin tulee selvittää muun muassa kesäajan tuen poistumisesta koituvat ongelmat opiskelija-asuntotuotantoon ja vaikutukset kuntien toimeentulotukeen, joista jo nyt tiedetään koituvan lisämenoja yhteiskunnalle. Moni noista 40 000 opiskelijasta, jotka nyt siirtyvät yleiseltä asumistuella opiskelijoiden asumislisään, tulee varmastikin hakeutumaan opiskelija-asuntojonoon tämän muutoksen seurauksena, koska kesäajan tuki poistuu ja myös tukitaso hieman heillä alenee. Tiedämme, että näillä opiskelijoilla, jotka ovat yleisen asumistuen piirissä olleet, on aika

usein normaaleilta yksityisiltä tai joka tapauksessa avoimilta markkinoilta vuokrattu asunto, jonka vuokrataso on huomattavan paljon korkeampi kuin opiskelija-asunnoissa, mikä tulee tuottamaan ongelmia, ja tämä asia tulee selvittää todellakin tuossa Lindénin ryhmässä.

Arvoisa puhemies! Opiskelijoiden asumistukijärjestelmään eduskunnassa tehdyt muutokset ovat ylpeyden aihe ja yhteistyön tulosta. Kiitän hallituspuolueita siitä, että olemme yhdessä voineet viedä tätä asiaa eteenpäin ja löytäneet hyvän ratkaisun lopputulokseksi. Kiitän myös oppositiota siitä rakentavasta tuesta, joka on tullut näiden muutosten eteenpäinviemiseksi. Vaikka demarit ovat asian tapetille saattaneet, emme tietenkään lakia yksin voineet ratkaista. Siksi kiitos kuuluu kaikille asumistuen puolesta töitä tehneille.

Puhetta on ryhtynyt johtamaan toinen varapuhemies Mikkola.

² **Pia Viitanen /sd:** Arvoisa herra puhemies! Hyvää huomenta, arvoisat kollegat! Tässä vaiheessa varmasti voisi jo todeta niin, nimittäin hyvää huomenta voi sanoa juuri sen takia, että asia, jota nyt käsitellään, on erittäin mieluisa ja hyvä tässä muodossaan, missä se meillä tänään on edessämme. Se, mikä tässä pikkuisen kyllä ihan tosissaan harmittaa, on, miksi tämän täytyi mennä tähän kellonaikaan, tähän yöaikaan, kun me täällä toisiamme tuijottelemme. Olisi ehkä ollut vähän hedelmällisempää käydä keskustelua semmoiseen aikaan, että salissa olisi ollut enemmän väkeä. Olisin kyllä toivonut, että ministeritasonkin ihmisiä olisi ollut paikalla kuulemassa näitä jatkoterveyksiä jatkovalmisteluihin.

Kuten tunnettua ja kuten juuri ed. Tahvanainenkin edellä erittäin hyvin kuvasi tämän asian historian, mitä on tapahtunut, myös minä, totta kai, tervehdin erityisellä ilolla sitä, että ratkaisu on tässä muodossa eli tukitaso on saatu eduskunnan toimesta nostettua 70:stä 80 prosenttiin opiskelijoiden asumislisän osalta. Kuten aiemmin totesin, meidän eduskuntaryhmässämme opiskelijoiden asumislisäasia oli alusta asti toinen keskeinen budjettitavoitteemme. Minusta oli erittäin hieno juttu jo se ylipäätään, että iso ryhmäm-

me kuitenkin otti nimenomaan nuorten ja nimenomaan opiskelijoiden asian yhdeksi pääteemakseen. Minusta se on todella hieno asia.

Haluan myös tässä alkuun kiittää sivistysvaliokunnan kollegoita, me teimme siellä hyvää yhteistyötä yhteishengessä, ja tietenkin kaikkia niitä edustajia, jotka täällä ovat hartiavoimin tehneet työtä sen eteen, että tämä ratkaisu tänä päivänä on mahdollinen. Haluan myös erityisesti kiittää omaa eduskuntaryhmääni. Minusta oli, kuten sanoin, upeaa, että iso eduskuntaryhmä sitoutuu tällaisiin tavoitteisiin, ja ylipäätään on tärkeää, että eduskunta myös tässä asiassa tänään käyttää omaa budjettivaltaansa eli jos eduskunta huomaa hallituksen esityksessä ongelman, se on myös valmis sen korjaamaan. Tämä on hyvin keskeinen asia näin viime aikoina, kun tässäkin talossa on paljon parlamentarismin periaatteista valitettavasti jouduttu keskustelemaan.

Muistan hyvin sen kesäkokouksen Tampereella, kun ryhmämme upeasti otti kantaa opiskelijoiden puolesta tätä leikkausta vastaan, eikä kulunut kuin viikko, kun valtiovarainministeri Niinistö huomautti katkeraan sävyyn omassa kesäkokouksessaan piikin myös demareiden suuntaan siitä, että nyt ei muka saisi lipsua ja on se kyllä kummallista, kun kehdataan esittää joitakin vaatimuksia hallituksen esitykseen, ikään kuin eduskunnalla ei olisi lainkaan budjettivaltaa. Mutta tämä öinen ratkaisu on yksi osoitus siitä, että sitä meillä todellakin kuitenkin on.

Puhemies! Itse tähän sisältöön: Myös minun mielestäni valiokunnassa lisätty tarveharkinta tässä yhteydessä on perusteltu. Kuten jo aiemmin lähetekeskustelussa sanoin, mielestäni olisi ollut vähän outo tilanne, että samaan aikaan pienituloiset pariskunnat olisivat menettäneet ja sitten pariskunta, jossa toinen saattaa saada kohtuullisen korkeakaan palkkaa, olisi voittanut tässä ratkaisussa. Tämä ei sinänsä ole mielestäni mikään mullistava muutos tai asia. Tämä on ihan samanlainainen sen vallitsevan olosuhteen kanssa, mikä tällä hetkellä opiskelevilla pariskunnilla on yleisen asumistuen puolella. Se on myös tarveharkintainen, ja valiokunnan kannanotoissa olemme ottaneet sellaisen tason tarveharkintaan, joka vastaa hyvin pitkälti yleisen asumistuen tasoa, eli mitään mullistavaa tässä suhteessa asialle ei tapahdu. Haluan korostaa tässä yhteydessä, että tämä kannanotto ei todellakaan tarkoita sitä, että jatkossa opintorahan tulisi olla harkinnanvarainen, tai sitä, että kukaan ylipäätään sellaiseen

pyrkisi. Tällaisia asioita ei missään tapauksessa kukaan ole esittänyt eivätkä ne varmasti kenenkään tavoitteisiin kuulu, vaan nämä kaksi asiaa ovat puhtaasti eri asioita eikä niitä pidä sekoittaa keskenään.

Opas-työryhmän mukainen 80 prosentin tukitasohan oli myös opiskelijajärjestöjen ykköstarvoite. Niin se tuntui olevan neuvotteluissakin lähtökohtana, ykköstarvoiteena, mutta myös tässä yhteydessä opiskelijajärjestötkin korostivat sitä, että tämä voi olla oikeastaan väliaikainen ratkaisu sen suhteen, että jatkossa olisi hyvä, jos tuen rakenne muuttuisi ympärivuotiseksi. Näin sanoi moni asiantuntija, joita kuulimme. Samoin myös oma eduskuntaryhmäni on alusta asti puhunut ympärivuotistamisen puolesta, mutta tällä hetkellä realistista ei ollut sitä tässä yhteydessä toteuttaa, vaan tulimme tulokseen, että toteutetaan opiskelijajärjestöjenkin ensisijainen tavoite, tämä 80 prosenttia, samoin kuin muut hallituspuolueet tuntuivat pitävän tätä ykkösasiana tärkejärjestyksessä.

Kuitenkin mielestäni on tärkeää, että valtion mietinnössä selvästi on pitkälti meidän vaatimuksestamme kirjattu ponsi, jonka mukaan tosiaan ympärivuotistamista tulee jatkossa selvittää. Meidän kantamme ja omakin kantani lähtee siitä, että myös opiskelijoilla niin kuin kaikilla muillakin ihmisillä on oikeus asua kesällä. Kaikki eivät voi opiskella kesällä, ja varsinkin pariskunnille saattaa tulla kohtuuttomia ongelmia uudessa järjestelmässä sitten, kun kesäkuukausien tuki jää pois. Pahimmat uhkakuvat ovat sellaisia, että joudutaan muuttamaan vaikka takaisin vanhempien luokse tai niin edespäin, mutta näistä asioista olen kyllä puhunut jo aika paljon lähetekeskustelun yhteydessä, joten säästän teitä saman asian toistolta.

Mielestäni on tärkeää myös huomata, että valtiokunta on aivan selkeästi muuten lyhyen kaaavan mukaan tehdyssä mietinnössä kirjannut sen, että opintotukijärjestelmässä sinänsä on monia epäkohtia, monia ongelmia, monia epäselviäkin asioita. Juuri sen vuoksi meistä oli tärkeää lähettää se viesti eteenpäin, että sitten kun Lindénin selvitystyö valmistuu, näihin asioihin on voitava palata myös tässä talossa. Oikeastaan tällä hetkellä minusta tuntuu varsin optimistiselta sen vuoksi, että olen ollut innoissani siitä, että tällä kaudella tämä asia on noussut näin selkeästi koko eduskunnan tahdoksi puuttua opiskelijoiden ja nuorten asioihin positiivisella, myönteisellä ta-

valla. Siksi epäuskaltaisin odottaa, että myös jatkossa todellakin haluja tähän löytyy.

Puhemies! Valtionkunta otti mietinnössään kantaa myös asuntoloissa asuvien opiskelijoiden asumislisään ja päätti lisätä tukitason hallituksen esityksen 200:sta 350 markkaan, mikä sinänsä on myös hyvä askel parempaan. Mielestäni on hyvä, että saimme sen jo valiokuntakäsittelyssä selkeästi päätettyä. Sen sijaan toinen ongelma on mietinnössä lyhyellä kirjauksella. Tämä on ammattiin opiskelevien tietty ongelma asuntoloissa johtuen asuntolapaikan maksuttomuuden tulkinasta, joka on vähän monimutkainen juttu, mutta kuitenkin se saattaa johtaa siihen, että tietyt pariskunnat, jotka nyt ovat saaneet yleistä asumistukea, putoaisivat uudessa järjestelmässä tuen ulkopuolelle. Tämä on sellainen asia, joka täytyy myös jatkotyössä selvittää. Sitä mieltä myös valiokunta omilla keskusteluissaan oli.

Puhemies! Tällä puheella, on hienoa, että olemme saaneet näin hyvän ratkaisun aikaiseksi. Täysillä vain tulevaisuuteen!

³ Susanna Huovinen /sd: Arvoisa puhemies! Aivan ensiksi myös minä haluaisin lämpimästi kiittää sivistysvaliokuntaa siitä yksimielisyydestä ja asiaan paneutumisesta, josta mietintö mielestäni kertoo. On erittäin hienoa havaita, että tässä asiassa eri poliittiset ryhmät ovat löytäneet toisensa eduskunnassa, koska hallituksen esitys tässä asiassa oli luvalla sanoen heikko. Onneksi asia on nyt saamassa hyvän ratkaisun eduskuntaryhmien toimesta.

On aivan selvää, että vaikka opintotuen asumislisän tukiprosentti nyt nousee yleisen asumistuen prosenttitasolle 80 prosenttiin, eivät opiskelijat pääse edelleenkaan pröystäillen juhlimaan huikkeilla tukimarkkoilla. Tämän vuoksi toivon todella, että sivistysvaliokunnan lausumaehdotus siitä, että mahdollisuus opiskelijoiden asumisen tuen ympärivuotistamiseen selvitetään, toteutuu.

Sivistysvaliokunnan mietintöön liittyy myös tarveharkinta opiskelijan puolison tulojen osalta, mikä täällä on tullut jo useaan otteeseen esille. Tämä on hyvä asia. Olisi ollut vakan kummallista se, että hallituksen esityksen mukaan esimerkiksi suurituloinen työssäkäyvä puoliso ei mitenkään olisi vaikuttanut opiskelijan saaman asumistuen määrään. Kyllä silloin olisi voinut jo puhua todellisesta valtion tarpeellisten tukimarkkojen valumisesta sinne, missä tarve ei olisi ollut

suurin. Nyt siis mietintö onneksi korostaa tarveharkinnan merkitystä tässä ratkaisussa.

Arvoisa puhemies! Täällä on varmasti aivan turha käydä kovin pitkästi toistelevaan niitä asioita, jotka on jo sanottu lähetekeskustelussa sekä aikaisemmissa puheenvuoroissa. Mutta aivan loppuksi haluaisin vielä kiinnittää huomiota ed. Viitasen esille ottamaan asiaan, joka myös sivistysvaliokunnan mietinnössä huomioidaan, eli problematiikkaan koskien asuntoloissa asuvien ammattiin opiskelevien maksuttomuus-termin tulkintaa. Monesti näyttää siltä, että maksuttomaksi tulkittu asuntola-asuminen käykin kohtuuttomasti opiskelijan kukkarolle. Näin ollen jo opiskelijoiden tasa-arvoisuuden vuoksi nämä epä-määräisyydet on selvitettävä.

Kaiken kaikkiaan, arvoisa puhemies, on hienoa uutena edustajana huomata, että tässäkin talossa kova työ kannattaa ja asiat liikahtavat eteenpäin ainakin joskus.

4 Jyrki Katainen /kok: Arvoisa herra puhemies! Hyvät kollegat! Olen erityisen tyytyväinen siihen, että hallituksen alkuperäinen tarkoitus yhtenäistää tukijärjestelmiä meni myös valiokunnan työskentelyssä läpi. Uudistus oli rakenteellisesti erittäin oikean suuntainen ja tästä on hyvä jatkaa tulevien työryhmien työhön nojaten opintotukijärjestelmän uudistamista.

Tällä hetkellä valtaosa opiskelijoista hyötyy selkeästi myös taloudellisesti uudistuksesta. Sivistysvaliokunnan ehdotus tukiprosentin korottamisesta hallituksen esittämästä 70:stä 80:een on niin ikään erittäin hyvä parannus, joka tukee rakenteellisesti uudistusta. Tänään olemme saaneet myös kuulla, miten eri opiskelijajärjestöt ovat positiivisesti suhtautuneet sivistysvaliokunnan mietintöön ja odottavat myös sen suuntaisia ratkaisuja.

Asian käsittely sujui valiokunnassa erittäin hyvässä yhteishengessä. Täällä on lukuisia kiitoksia jo tästä esitetty. Haluan myös omat kiitokseni välittää valiokunnalle, että kaikki se, mitä valiokunnan mietinnössä tällä hetkellä seisoo, oli hyvin laajassa yhteishengessä hyväksytty. Toki keskustelussa esiintyi myös joitakin näkemyksellisiä eroja, mutta ne eivät lopputulokseen päässeet vaikuttamaan. Näin ollen täytyy todeta, että kokoomus sai tässä mietinnössä ja tässä ratkaisussa läpi kaiken sen, mitä tahtoikin, eli tukiprosentti saatiin korotettua ilman, että valtion budjetin loppusumma muuttuu, ja ilman, että val-

tion velan takaisinmaksumäärää muutetaan. Tästä olemme erittäin tyytyväisiä. Alkuun se näytti hieman vaikealta, mutta onneksi tämä vastuullinen parlamentaarinen budjettivalta säilyi.

Sivistysvaliokunta esittää lausumassaan, että parhaillaan opintotukijärjestelmää arvioiva työryhmä selvittää opintotuen ympärivuotisuutta koskevat kysymykset, joita ovat muun muassa toisaalta paineet kunnalliseen toimeentulotukeen ja opiskelija-asuntotuotantoon sekä toisaalta opintotuen sidonnaisuus opintoihin. Pidän erittäin hyvänä, että tämä asia selvitetään.

Mielestäni selvitystyö on siinäkin mielessä erittäin tärkeää, että opintotukijärjestelmää on uudistettu käytännössä pala palalta aina 70-luvulta lähtien. Ministeri Lindénin asettama työryhmä on juuri oikea foorumi arvioimaan opiskelijoiden opintososiaalisia etuuksia kokonaisuutena. Toivon mukaan tämä työryhmä pystyy eteneeseen työssään siten, että mahdollisesti jo vuoden 2001 talousarvioon pystyttäisiin rakentamaan uutta opintotukikokonaisuutta. Tosin täytyy myös tässä yhteydessä huomata se, että kokonaisuudistusten tekeminen on yleensä aina pitkäaikainen prosessi ja vaatii hyvin tarkkaa harkintaa. Kokonaisuudistuksia on turha lähteä hätiköiden tekemään, mutta toivottavasti tutkimustyö ja työryhmän aktiiviset ponnistelut edesauttavat seuraavan vuoden budjetin rakentamista.

Valiokuntakäsittelyssä tuli selkeästi esille se, että keskustalla ja sosialidemokraateilla olisi paineita muuttaa nykyistä opintotukijärjestelmää täysin uudenlaiseksi. Tarkoitin tällä sitä, että opintotuen asumislisän myöntämisessä kesäajalle eli ajalle, jolloin opiskelija ei päätoimisesti opiskele, on kysymys siitä, että asumislisää muutettaisiin opintotuesta yhdeksi tavalliseksi sosiaaliturvan muodoksi.

Tulee mieleen, että samalla logiikalla tämän ajatuksen esittäjien tulisi esittää myös, että opintoraha siirrettäisiin työttömyysturvan kaltaiseksi tukimuodoksi, jota olisi mahdollista saada ilman opintosuorituksia. Itse en kannata tällaista muutosta. Ihmettelen lähinnä keskustan suhtautumista tähän asiaan. Asumislisä on sidottu opintojen suorittamiseen, ja näin ollen opintotukea ja asumislisää on mahdollista saada, mikäli suorittaa opintoja, myös kesäaikana. Ongelmana tässä on se, että toisen asteen ammattitutkintoa suorittavilla ei ole mahdollista tehdä ainakaan kovin

yleisesti kesäajan opintoja. Sama ongelma on myös osassa ammattikorkeakoulukenttää.

Asumislisän ympärivuotistamisessa on siis kysymys suuresta sosiaalipoliittisesta muutoksesta, halutaanko opintojen tukemista kehittää nykyistä enemmän vastikkeettomampaan suuntaan vai ei. Kysymyksessä on siis suuri filosofinen muutos nykyiseen, jolloin opintotuki on nähty opintotukena, ei sosiaalitukena. Ympärivuotistaminen ei ole läheskään niin helppo kokonaisuus kuin ainakin osa sen esittäjistä on ilmeisesti olettanut. Jos opiskelijan asumislisää olisi mahdollista saada myös kesäaikana, niin ongelmaksi yhä jäisi suuri huolenaihe eli millä opiskelija eläisi kesän ajan ja maksaisi loput vuokrastaan. Eteen nousee jälleen kysymys siitä, tuleeko raha kesätöistä, toimeentulotuesta vai kesäopintojen kautta opintorahana.

Olen ihmetellyt myös sitä, miksi keskusta ja sosialidemokraatit priorisoivat asumislisän ympärivuotisuutta esimerkiksi vuokrakaton korottamisen sijaan. Esimerkiksi Helsingin vuokratoimikunnan suhteutettuna nykyinen vuokrakatto 1 275 markkaa ei vastaa todellisia asumisen kustannuksia. Jos myöhemmin valmistuvan selvityksen pohjalta aiotaan siis tehdä muutoksia opintotukijärjestelmään, pitäisin vuokrakaton korottamista ympärivuotistamista merkittävämpänä uudistuksena. Mielestäni opiskelijoilla tulee olla oikeus elää kohtuullisin kustannuksin edes aktiiviopiskelun aikana.

Näihin aikaisempiin sanoihin viitaten siis pidän erittäin hyvänä sitä, että tehdään tämä selvitys, mikä valiokunnan mietinnön lausumassa todetaan, jotta saadaan selvitettyä tämä kokonaisuus. Mielestäni opintotukijärjestelmää tulee edelleenkin kehittää osana koulutuspolitiikkaa. Tällöin olisi mahdollista arvioida esimerkiksi kesälukukauden laajempaa hyväksikäyttöä ja siihen kytkeytyvää opintososiaalista järjestelmää.

⁵ **Säde Tahvanainen /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Katainen esitti hienon ristiriitaisia mielipiteitä. Hän vaati selvittämään opiskelijoiden kesäajan asumistukea ja samalla kritisoi sitä sanomalla, että sitä ei tulisi maksaa kesäaikana. Minä huomauttaisin ed. Kataiselle, että jo tällä hetkellä yleisen asumistuen piirissä olevat 40 000 opiskelijaa, jotka ovat olleet sen järjestelmän piirissä ja siirtyvät nyt tälle asumislisälle, ovat saaneet kesäaikana asumistukea, ja he ovat jollain tavalla maksaneet sitten ke-

säaikana muun toimeentulonsa ja asumisensa siitä osin kuin asumistuki ei ole sitä kattanut. Nyt tämä tulee aiheuttamaan lisää ongelmia nimenomaisesti näille opiskelijoille, joilta kesäajan tuki poistuu, ja myös ne ongelmat, joita on ollut opiskelijoilla, jotka ovat olleet asumislisän piirissä, ovat edelleen olemassa. Jossainhan opiskelijan on joka tapauksessa kesäaikana asuttava, ja hirvittävän moni nykyisin asuu jatkuvassa vuokrasuhteessa eikä suinkaan vain kymmenen kuukautta opiskelija-asunnossa, jonka irtisanoo kesäajaksi. Tämä on todellinen ongelma, ja se tulee selvittää ja opiskelijoitten asumistuki ympärivuotistaa.

⁶ **Jyrki Katainen /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! En halunnut esittää asiaa ristiriitaisena. Mikäli se niin esiintyi, silloin minulla on huono ulosanti tai puheenkirjoitustaito. Yhdyn noihin huolenaiheisiin, mitä ed. Tahvanainen esitti kesäajan ongelmista, ja pystyn ne allekirjoittamaan siinä mielessä, että olen itse saanut koko opiskeluaikani yleistä asumistukea sattuneesta syystä ja näin ollen myös nauttinut kesäajan tuesta.

Haluaisin vain lähteä purkamaan tätä asiaa siitä kantilta, miten kehittää ympärivuotista opiskelua, sen sijaan, että lähdetään katsomaan mitä tehdä sosiaalietuusjärjestelmille. Tämä on minun mielestäni myös opiskelijan etu, että hänellä on mahdollisuus valita, tekeekö kesällä töitä vai opiskeleeko. Tämmöinen laaja kesäopiskelumahdollisuus pitäisi ulottaa myös niille opiskelualoille, joilla sitä ei ole vielä tällä hetkellä yleisesti omaksuttu.

⁷ **Heli Paasio /sd**: Arvoisa puhemies! Hyvät muut läsnäolijat! Mahdolliset vielä hereillä olevat kuulijat! En tiedä, onko tässä itse asiassa mitään järkeä käydä täällä enää tätä keskustelua kauhean pitkään, kun lähetekeskustelussa on varmaan pitkään jo puhuttu ja täällä on edellisissä puheenvuoroissa todettu pitkälti, mistä asiassa on kyse, ja loppujen lopuksi on täysin järjetöntä vakuutella täällä toinen toisillemme tähän vuorokauden aikaan enää yhtään mitään. Mutta piti kuitenkin itsenikin tulla korokkeelle kommentoimaan; kuten monet muutkin ovat sanoneet, ei mitään järkeä mutta kuitenkin.

Tuli mieleen ihan Oscar-gaala, kun täällä on kiitoksia jaettu milloin milloinkin taholle ja kenelle tahansa. Ei mitään, kiitosten paikka silloin kun

se on, niin siitä vain. On myös ihan kiva huomata, niin kuin ed. Huovinenkin sanoi, että hartiavoimin ja joskus leukapielinkin tehty kova työ on kantanut tulosta, ja se on kiva huomata.

Olisin vain todennut lähinnä juuri kesäkuukausista, mistä äsken esimerkiksi edustajat Tahvanainen ja Katainen kävivät polemiikkaa, että nämä kaikki asiat huomioidaan opintotukea arvioivassa työryhmässä. Mutta toivon myös, että jatkossa tullaan huomioimaan myös opposition jättämän vastalauseen argumentit vanhempien tulojen vaikutuksesta tietyn ikäisten opiskelijoiden opintotukeen. Yritin kysäistä ministeri Lindéniltä eräässä tilaisuudessa, huomioidaanko tällaiset ja tällaiset. Ministeri Lindén totesi silloin, että kaikki tullaan huomioimaan. Toivon mukaan tämä viesti menee perille.

Ehdotuksessa nyt oleva 80 prosentin tuki opiskelukuukausilta on ihan hyvä ja oikeastaan paras mahdollinen tulos, joka voitiin saavuttaa tältä pohjalta, mistä lähdettiin liikkeelle. Toivon nyt, että tämä prosenttiluku, mistä nyt puhutaan, pitää yhtä niiden markkojen kanssa, mitä pohjaesityksessä on. Lähetekeskusteluun en itse päässyt mukaan, mutta kun budjettikeskustelussa huomioitiin ja keskusteltiin näistä, niin jo pelkissä luvuissa oli sellaisia virheitä, että toivon mukaan joku on nyt oikeasti katsonut ja tarkistanut ja tsekannut nämä, mistä on oikein ollut kyse.

Mietinnössä on erinomainen lausuma, joka varmistaa sen, että tuen ympärivuotistamisen mahdollisuus tullaan tutkimaan. Sehän on ollut se, mitä sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä on ajanut pitkään, koska, totta kai, opiskelijatkin asuvat kesällä. Mikä siinä osoittaa sen, että opiskelijat eivät asuisi kesällä kuten normaalit ihmiset? Täytyy todeta, että olen ollut tosi ylpeä sosialidemokraattisesta eduskuntaryhmästä siinä suhteessa, että linjakkuus on säilynyt tässä asiassa enemmän kuin millään muulla eduskuntaryhmällä. Sosialidemokraattinen eduskuntaryhmä on viime keväästä asti ottanut kantaa tähän, pyssynyt tiukasti linjassa ja vienyt sen loppuun asti, taistellut niin, että lopputulema on tässä. (Ed. Katainen: Kokoomus on pitänyt rahoista huolen!) — Ed. Katainen totesi, että onneksi ei tarvinnut muuttaa budjetin loppusummaa. Monesti olen yrittänyt kysellä kokoomuslaisilta, millä tarkkuudella he puhuvat asiasta. Joka tapauksessa budjetista tullaan tekemään jonkinmoinen kokonaisratkaisu. Teillä olisi pitänyt riittää uskoa siihen, että ratkaisu saadaan aikaan. Teillähän on

kaksi asiasta vastaavaa ministeriä, valtiovarainministeri Niinistö ja ministeri Lindén, joka vastaa tästä asiasta, joten johtuiko moinen uskonpuute juuri siitä, että teillä oli nämä kaksi ministeriä?

En tiedä, mutta kyllä sosialidemokraattisella eduskuntaryhmällä kuitenkin riittää uskoa omiin ministereihinsä ja omaan eduskuntaryhmäänsä ja sitä kautta omiin kansanedustajiinsa. Kyllä tältä pohjalta on hyvä jatkaa. Unohdetaan menneet ja katsotaan, että tulevaisuudessa saadaan homma hoidettua kotiapäin.

8 Tarja Filatov /sd: Arvoisa puhemies! Ei tässä sitten tarvittukaan sitä kokoomuksen nuorten peräänkuuluttamaa maanalaista armeijaa, vaan asia hoitui ihan normaalilla eduskuntatyöllä ja hallituspuolueiden yhteisellä sopimuksella, eli saimme muutettua opiskelijoiden sekä pariskuntien asumistukea parempaan suuntaan. Kiitos kaikille työssä mukana olleille! Minä kai olen vähän vähemmän jäävi kiittämään sivistysvaliokuntaa, koska en ole sen jäsen, niin kuin ne ihmiset, jotka täällä jäseninä ovat sitä kiitelleet.

Erilaisten etuisuuksien yhteensovittaminen on yleensä hyvä ja kannatettava asia, mutta tässä talossa alkaa kyllä vähitellen tulla vainoharhaiseksi kuullessaan tuon sanan. Yhteensovittaminen on näet yleensä tehty kustannusneutraalisti, mikä käytännössä on tarkoittanut sitä, että anteliaampi etuus on laskettu vähemmän anteliaan tasolle ja matalampi maksu on nostettu korkeamman maksun tasolle. Näin olisi käynyt myös opiskelijoiden asumistuen suhteen, jos eduskunta ei olisi muuttanut hallituksen esitystä.

Hallitus esitti asumistukeen 130 miljoonan markan leikkausta. Yleisen asumistuen piirissä olevien tuki olisi pääosin pienentynyt ja niiden opiskelijoiden tuki, jotka ovat asumisliisän piirissä, oikeastaan vain marginaalisesti parantunut. Opiskelijoiden asumisliisä ei olisi noussut edes lamaa edeltävälle tasolle.

Mielestäni valiokunta teki oikein nostaessaan opiskelijoiden asumistuen prosentin yleisen asumistuen tasolle 80:een. On hyvä, että nousua rahoitetaan ottamalla myös opiskelijoiden tukeen puolison tarveharkinta. Päätös on perusteltu, koska yleisen asumistuen puolellakin puolison tulot vaikuttavat asumistukeen.

Hallituspuolueiden yhteisen sopimuksen mukaan loppurahoitus uudistukselle on löydetty kirkon yhteisöveron tuottoa nipistämällä. Tänä

kyselytyynnillä erityisesti kristillisen liiton edustajat ovat kritisoineet tätä päätöstä, mutta mielestäni se on perusteltu, koska kirkon yhteisövero-
tuoton kasvu on ollut niin suuri, että leikkaus ei nipistä edes tuota kasvua kokonaisuudessaan, vaan kirkko jää yhä edelleen voiton puolelle.

Jos hallituksen esitys olisi hyväksytty sinälään, olisi se aiheuttanut jälleen uusia epäkannustavuuksia. Pahimmillaan se olisi pakottanut opiskelevan ihmisen jättäytymään työttömäksi taloudellisista syistä. Asumistuki olisi laskenut dramaattisesti, mutta mahdollisuutta alentaa asumiskuluja tuossa samassa suhteessa ja aikataulussa ei olisi ollut. Eduskunta siis muutti esitystä huomattavasti kannustavampaan suuntaan.

Olen myös iloinen siitä, että opiskelijoiden asumistuen maksamista kesäajalta ei kokonaan haudattu, vaan asiaa selvitetään. Niin kuin täällä aikaisemmin on todettu, asuvathan opiskelijat kesälläkin. Ne opiskelijat, jotka voivat opiskella kesällä, saavat asumistukea, mutta ne, joiden taloudellinen tilanne vaatii kesätyötä, jäävät ilman tätä tukimuotoa, vaikka heidän tulotasonsa alhaisuus esimerkiksi työelämässä tai työttömänä ollessa oikeuttaisi asumistukeen. Kaikissa koulutusohjelmissa ei ole mahdollista suorittaa tehokkaasti opintoja kesäaikana. Jotkut joutuvat kesätoihin jopa eri paikkakunnille, kuin missä opiskelevat, ja koska kaikki tiedämme, millainen asumistilanne opiskelupaikkakunnilla on, tilanne johtaa siihen, että moni kesällä työssä käyvä opiskelijaraukka joutuu pitämään yhden asunnon sijasta kahta asuntoa, ja silti hän on ilman asumistukea, vaikka tulotaso olisi niin alhainen, että muiden järjestelmien piirissä hän olisi siihen oikeutettu. Tätä ei voi oikeastaan millään perusteella pitää järkevänä systeiminä, tai ainakaan kovin kannustavana systeiminä.

Ihmettelen kovasti ed. Kataisen logiikkaa, kun hän on huolissaan, että opiskelijoiden toimeentulo nostettaisiin samalle tasolle kuin työttömien ihmisten. Mielestäni se olisi kannustavuusnäkökulmasta varsin oikein, koska ei ole järkevää, että työttömänä oleminen on taloudellisesti edullisempaa kuin opiskeleminen. Yhtä hyvin mielestäni on kummallista se logiikka, että asumislisää opiskelijalle ei maksettaisi kesäaikana, jos hän ei opiskele. Opintoraha on sidoksissa opintomenestykseen ja opintosuorituksiin, mutta asumislisän on tarkoitus subventoida niitä kustannuksia, jotka tulevat asumisesta. Kaikki tiedämme sen, että kesälläkin on asuttava. Vaikka Suo-

men suvi tässä välillä on kovin lämmin ollut, silti ihan taivasalla ei voi kesiänsä viettää. Pitäisi muistaa se, mitä milläkin tuella rahoitetaan, eikä sitoa opintosuorituksiin sellaisia tukia, joita ei opiskelun tukemiseen ole tehty vaan asumisen tukemiseen.

9 Ossi Korteniemi /kesk: Arvoisa herra puemies! Hallituksen edustajat ovat täällä käyneet kilpaa kiittelemässä valiokunnan esitystä. Vaikka täällä on väkeä paikalla aika vähän, monta äitiä ja isää näyttää löytyneen hyvälle asialle. Usean puhujan mielestä kaikki hyvä tulee hallitukselta ja hallituspuolueilta. Siksi on tarpeen muistuttaa, että sehän oli Lipposen hallituksen esitys, jossa esitettiin ratkaisuja, jotka olivat leikkaamassa opintotuesta 130 miljoonaa markkaa. Onneksi hallituksen esitystä on korjattu valiokunnassa, mutta sitäkin ei pidä unohtaa, että vieläkin lakiin jää vakavia puutteita ja edelleen opintotuesta siirtyy rahaa valtion muihin menoihin.

Ensin kuitenkin myönteiset asiat.

Sivistysvaliokunnan jäsenenä olen luonnollisesti iloinen siitä, että saimme parannettua hallituksen esitystä asumislisän tukiprosentin osalta. Keskustan eduskuntaryhmä esitti tätä jo ryhmälakialoitteessa, jonka ensimmäinen allekirjoittaja on Tanja Karpela. Tiedän kyllä, että asian eteenpäinmenon tueksi tarvittiin hallitusryhmien sopimus, mutta tuskinpa ilman opiskelijajärjestöjen ja myös opposition vaatimuksia tähän tulokseen olisi päästy.

Myönteinen parannus hallituksen alkuperäiseen esitykseen on asumislisän tukiprosentin korottaminen 80:een. Muutoksen hintana on tarveharkinnan mukaan ottaminen asumislisän perusteisiin. Valiokuntahan ehdottaa, että asumislisää myönnettäessä otetaan huomioon myös puolison tulot. Tarveharkinnan toteuttaminen käytännössä ei tule olemaan aivan helppoa, mutta onhan tukiviidakossa vaikeampiakin asioita pystytty selvittämään.

Opiskelijajärjestöjen taholta on ehditty esittää jo pelkoja siitäkin, etteihän vain tarveharkintaa olla laajentamassa myöhemmin opintorahaankin. Minusta siihen ei pidä mennä. Olen tästä samaa mieltä kuin ed. Viitanen.

Toinen asia, jonka valiokunta esittää hallituksen esityksestä poiketen, on oppilaitosten asunoloissa asuvien opiskelijoiden asumislisän korottaminen 200 markasta 350 markkaan kuukaudesta. Tämäkin on erittäin hyvä parannus hallituk-

sen esitykseen verrattuna. Myös tästä olimme valiokunnassa yhtä mieltä.

Hallituksen esityksessä opintotukijärjestelmään kohdistui alun perin 130 miljoonan markan leikkaus. Kun nyt asumislisän tukiprosentti kohoa 80:een, tämä lisää valtiontaloudellisia kustannuksia, mutta niitä pienentää nyt mukaan tuleva puolison tulojen huomioon ottaminen. Valtion menot kasvavat muutosehdotusten johdosta ensi vuonna 42 miljoonalla markalla. Tästä seuraa, että opintotukijärjestelmään kohdistuu edelleen vuositason kymmenien miljoonien markkojen suuruinen leikkaus. Jokainen tietää, että köyhiltä opiskelijoilta ei pitäisi leikata markkaakaan. Niin tässä nyt kuitenkin ollaan vieläkin tekemässä.

Toinen suuri asia, josta tämän lainsäädäntöhankkeen yhteydessä on paljon keskusteltu, ja sehän on ollut esillä jo aikaisemminkin tässä keskustelussa, on opintotuen asumislisän saaminen ympärivuotiseksi. Keskustan ryhmäaloitteesta esitetäänkin asumislisän maksamista asetuksessa säädetyin perustein ympäri vuoden. Myös valiokunnan mietinnössä myönnetään opintotuen asumislisän ympärivuotisuuden puuttumiseen liittyvä ongelma, mutta silti asia jätettiin lausuman varaan. Asumislisän ympärivuotistaminen olisi minusta pitänyt kirjata lakiin eikä tyytyä lausumaan. Valiokunnan mietintöön sisältyvän lausuman sisältö on niin suurpiirteinen, että se ei välttämättä johda mihinkään. Asumislisän ympärivuotisuuden puuttuminen on selkeä ongelma opiskelijoille, koska he joutuvat pitämään opiskelija-asunnon myös kesällä ja maksamaan siitä vuokrat. On otettava huomioon myös se, että kaikilla nuorilla ei ole kesällä töitä. Näin ollen heillä ei ole kesäansioitakaan, joilla kustantaa kesäisin asumiskustannuksia.

Valiokunta tyytyi vain toteamaan mietinnössään kunnalliseen toimeentulotukeen kohdistuvat paineet, jotka asumislisän puuttumisesta kesäkuukausilta aiheutuvat. Välittömiin lainsäädännöllisiin toimenpiteisiin epäkohdan korjaamiseksi valiokunnan enemmistö ei ollut kuitenkaan vielä valmis.

On huomattava, että valtion kustannukset eivät merkittävästi kasvaisi, vaikka asumislisä olisi myös opiskelijoille ympärivuotinen. Monet opiskelijat ovat nyt ajautuneet toimeentulotukiluukuille. Minusta on järkevämpää tukea opiskelua opintotukijärjestelmästä eikä paikata sen puutteita toimeentulotuella. Lisäksi on syytä

muistaa, että kansalaisia ei kohdella asumista tuettaessa nyt yhdenvertaisesti, sillä muilla kuin opiskelijoilla on tarvittaessa oikeus yleiseen asumistukeen ympäri vuoden. Ei tämä ole, ed. Kattainen, mikään filosofinen kysymys. Tämä on minusta ennen muuta tasa-arvokysymys.

Keskusta katsookin, että nyt olisi tehtävä ratkaisu myös asumislisän maksamisesta ympäri vuoden. Tämän ei tietenkään tulisi olla automaatio, vaan asetuksella määrättäisiin tarkemmat ehdot, joiden perusteella tuki kesäkuukausilta maksettaisiin. Olemme tehneet siitä esityksen ja se on vastalauseessa.

Keskusta esittää myös, että opintotukilain ollessa nyt auki tässä yhteydessä tarkistettaisiin opintotukilain 19 §:ää ed. Aulan lakialoitteen pohjalta. Aloitteesta esitetään, että 18 vuotta täyttäneiden opiskelijoiden vanhempien tuloihin perustuva tarveharkinta opintorahaa myönnettäessä poistetaan, ovathan he jo kaikki täysi-ikäisiä. Tällä hetkellä eri kouluasteilla opiskelevia ei kohdella tässä suhteessa tasa-arvoisesti. Vanhempien tuloja ei oteta huomioon korkeakouluisa opiskelevien osalta opintorahaa myönnettäessä, mutta muissa oppilaitoksissa opiskelevien osalta ne otetaan huomioon. Haluamme korjata tämän epäkohdan, niin että myös muut opiskelijat pääsevät korkeakouluopiskelijoiden kanssa samaan asemaan. Muutoksesta valtiolle aiheutuvien kustannusten tasaamiseksi esitämme, että uudistus toteutetaan kahden vuoden aikana asteittain.

Tulemmekin opintotukilain yksityiskohtaisessa käsittelyssä tekemään muutosesitykset 14 §:ään ed. Karpelan lakialoitteen mukaisesti ja 19 §:ään ed. Aulan lakialoitteen mukaisesti. Muilta osin yhdyimme valiokunnan kantaan.

Lopuksi: Ed. Tahvanainen sanoi puheenvuorossaan, että opintotukeen otettiin 100 miljoonaa kirkolta ja se on aivan oikein. Kysyn: Miksi rahat piti ottaa juuri kirkolta? Eikö valtio lopulta-kaan pitänyt opintotukiasiaa niin tärkeänä, että olisi ollut valmis osoittamaan rahat tähän hyvään asiaan omista varoistaan.

¹⁰ **Säde Tahvanainen /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Korteniemi kysyi, minkä takia pidin oikeana sitä, että kirkolta otetaan 100 miljoonaa markkaa. Luulen, että hän tietää vastauksen. Kirkko saa jo tällä hetkellä huomattavan paljon lisää tuloja yhteisöveron kautta. Jos tästä kasvusta, joka kenties menisi jo-

honkin hyvään työhön tai kirkon sijoitusrahastoihin, otetaan 100 miljoonaa markkaa köyhille opiskelijoille, se on mielestäni kohtuullisen oikeudenmukainen ja hyvä ratkaisu.

¹¹ **Pia Viitanen /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Jottei jäisi ihan väärää kuvaa, toteaisin ed. Korteniemelle, että ilmeisesti kunniottamani edustajan tunnen jo niin hyvin, että ennen kuin hän edes aloitti puheenvuoron, kirjasin vastauspuheenvuoroksi, että ed. Korteniemen pettymykseksi täytyy todeta, että emme lainkaan tarvitse ed. Karpelan lakialoitetta parantaaksemme asian. Tämä ei siis todellakaan ollut missään yhteydessä opposition vaatimuksiin, vaan heti, kun meilläkin eduskuntaryhmät kuulivat esitetyn ratkaisun, se tuomittiin välittömästi, ilman että kukaan siitä vielä olisi kerinnyt huutaa. Mutta toki silti noston hattua niin oppositiolle kuin, totta kai, sille merkittävälle ilmiölle, että opiskelijajärjestöt pitivät kovaa ääntä. Minusta se on erittäin hyvä asia.

Kun ed. Korteniemi kovasti markkinoi, että tämä on edelleenkin leikkaus, niin täytyy huomauttaa, että tämä on kuitenkin juuri se kompromissi, mihin opiskelijajärjestöt itse olivat sitoutuneet. Ne itse sanoivat tyytyvänsä tässä vaiheessa 80:een, koska se oli heille ykköstarvoite. Mutta toki olen siinä mielessä ed. Korteniemen kanssa ihan samaa mieltä, että jatkossa mielestäni olisi kyllä syytä monin esitetyin perustein mennä ympärivuotiseen tukeen.

¹² **Jyrki Katainen /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Korteniemi kysyi, eikö valtiolta pitänyt opintotuen korottamista niin tärkeänä, että olisi sen omista varoistaan maksanut. Ensinnäkään valtiolla ei ole omia varoja. Ne ovat aina veronmaksajien varoja. Toisekseen, kun olen tänäkin päivänä kuunnellut keskustan esityksiä siitä, miten tärkeinä sen edustajat näkevät erilaisia asioita, niin tulee vaan mieleen, että keskusta ei taida todella pitää tärkeänä tämän maan tulevaisuutta, koska millään muulla konstilla kuin lisävelkarahalla ei keskustan tänäkin päivänä taas esittämiä vaatimuksia olisi rahoitettu. Sellaista fakiiria ei eduskunnasta vielä löydy, joka pystyisi rahoittamaan kaiken sen hyvän, mitä keskusta pitää tärkeänä.

Filosofinen kysymys asumislisän muutos toki on, koska tällä hetkellä asumislisä on osa opintotukijärjestelmää, mutta keskustakin ilmeisesti

haluaa muuttaa sen pois opintotukijärjestelmästä asumislisäjärjestelmään, jolloin on pohdittava uudestaan koko opintotukijärjestelmä, mihin sillä pyritään, mikä sen periaate on. Tämä on kytköksissä muun muassa opiskelija-asuntotuotantoon. Tästä syystä pidän erittäin positiivisena, että Lindénin asettamassa työryhmässä kaikki ongelmakohdat selvitetään asumislisän kohdalta, mutta myös 18—20-vuotiaiden opintotuen kohdalta. Kaikki nämä ongelmakohdat selvitetään, ja se on oikea foorumi selvittää nämä kipukynnykset.

¹³ **Tarja Filatov /sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Täällä arvosteltiin sitä, että rahoitusta järjestelmän parannukselle ja haettu kirkon yhteisöveron kautta. Voisin kysyä samoin kuin ed. Katainen, mitä se valtion oma raha sitten on tilanteessa, jossa meillä kuitenkin on velkaa niin iso määrä kuin tällä hetkellä on. On ollut aika mielenkiintoista huomata se, että kirkko itse ei ole juurikaan kritisoinut yhteisöveron tuoton kasvun nipistystä. Sen sijaan tässä salissa on kritisoitu hyvin voimakkaasti ja vedottu muun muassa kirkon diakoniatyöhön. Uskon kyllä, että kirkko itse on niin oikeudenmukainen ja tasa-arvoinen laitos, että se osaa jakaa omat rahansa siten, että pitää esimerkiksi yhteisöveron tuoton — jonka se toki tulee vielä saamaan, vaikka ei ihan niin suurena kuin ilman leikkausta — diakoniatyön puolella ja supistaa mieluummin vaikka sijoitusrahastoistaan.

¹⁴ **Ossi Korteniemi /kesk** (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Lähden ed. Filatovin puheenvuorosta. Kyllä tänäkin päivänä olen saanut — no, nyt on jo vuorokausi vaihtunut, siis eilisen päivän aikana — kirkon taholta palautetta, jossa ihmetellään, miksi taas leikataan nimenomaan kirkon yhteisöveron tuloa. Muistutan, että kaikkein enitenhän sitä yhteisöverotuloa on saanut valtio. Jo monena vuonna on jakosuhteita muutettu sillä tavalla, että kirkon osuutta on vähennetty. Toistan sen, että kyllä tämä asia minun mielestäni oli ja on niin tärkeä asia, että siihen olisi pitänyt löytyä rahat valtiolta oman budjetin puitteissa eikä olisi pitänyt mennä kirkon kukkarolle.

Mitä tulee ed. Kataisen puheenvuoroon, totean, että näyttää siltä, että me olemme tässä opintotukiasiansa selvästi lähempänä toisiamme sosiaalidemokraattien kanssa, mutta kokoomus näyt-

tää tässäkin asiassa kulkevan eri teitä ja ajavan kovaa linjaa, ja siinä ei nimenomaan köyhiä muisteta.

¹⁵ **Ed. Katri Komi /kesk:** Arvoisa puhemies! "Elämän maailma on avoin kulkea. Minulla on oikeus erehtyä ja olla oikeassa yhtä aikaa." Tämä Kai Niemisen runo tuntuu osuvan ihan oikeaan, kun tänään ja eilen on kuunnellut täällä salissa käytävää keskustelua tänne aamuyön tunneille asti. On pohdittu paljon sitä, mitä joku on jättänyt tekemättä tai tehnyt edellisessä tai sitä edellisessä hallituksessa tai tässä hallituksessa. Nyt on päästy siihen vaiheeseen, että keskustellaan jo hallituksen esityksestä opintotukilain ja asumistukilain muuttamisesta.

Opintotuen tarkoituksenahan on tätä nykyä turvata opiskelunaikaisen toimeentulon rahoitus siltä osin, kuin rahoitusta ei katsota vanhempien velvollisuudeksi tai toimeentuloa ei rahoiteta muiden säännösten nojalla. Minä ymmärrän, että opiskelunaikainen toimeentulo kattaa koko sen esimerkiksi viiden vuoden ajanjakson. Sen pitäisi kattaa sen ajan kuin opiskelu kestää.

Opintotukea sai noin 322 000 opiskelijaa luvuvuonna 98—99. Asumislisää on saanut samana aikana noin 126 000 opiskelijaa. Asumislisän osuus oli noin 18 prosenttia kaikista opintotukimenoina, ja asumislisän keskimääräinen suuruus on esimerkiksi maaliskuussa ollut 715 markkaa ja opintoraha 1 135 markkaa.

Sivistysvaliokunta ehdottaa, että asumislisän määrää korotetaan alkuperäisen esityksen 70 prosentista 80 prosenttiin kuukausivuokrasta ja ulkomailla opiskelevan asumislisää 1 075 markkaan. Tämä on selkeä parannus hallituksen esitykseen, ja uskon edelleen, että tässä on ollut apua myös keskustan joukkojen asialle antamasta täydestä tuesta, koska se kuitenkin provosoi aina hallituspuolueita pistämään parastaan, parantamaan hallituksen esityksiä positiivisempaan suuntaan. Meillä oikeassa oppositiossa siten on ihan oma oikeutemme esittää rinnakkaislakialoitteita, vastalauseita jne. ja pyrkiä vielä parempaan, ihan kuten tänään aikaisemmin keskustelussa olleessa savamaksussa on käynyt ilmi. Eli siinä meillä oli selkeä suunnitelma koko maksun poistamisesta kolmen vuoden kuluessa. Tämmöisiin esityksiin meillä on oikeus.

Arvoisa puhemies! Sivistysvaliokunta on huomoinut aivan oikein mietinnössään, että aviopuolison tuloja ei otettaisi huomioon, jos puoli-

sot asuvat eri asunnoissa. Erittäin järkevää. Koko 19 a § puhuu tosiaan vain aviopuolison tulojen huomioimisesta, eli tämä ilmeisesti suosii avoliittoja. No, jos kyseessä kuitenkin on avio- tai avopuolison tulojen huomioiminen vanhempien tulojen tapaan, se on sitten vähän kaksipiippuinen asia. Ei ole kovinkaan mukava olla toisen elätettävänä, oli naisen tai miehen elätettävänä. Nykyään nuorten avoliitto ja omat rahat -maailmassa tämä voi tuoda erinäisiä ongelmia. Toisaalta se voi tietenkin auttaa siinä, että ei niin helposti asuta avoliitossa kuin ennen. Eli monessa tapauksessa pidetään virallisesti ne kaksi asuntoa ihan taloudellisen riippumattomuuden nimissä. Tästä tietysti voi johtua semmoinen seikka, että kaikki laskelmat mietinnöstä eivät tule pitämään ihan paikkaansa, jos asumislisän piiristä ei poistukaan opiskelijoita ihan siinä määrin kuin on kuviteltu. Toinen seuraus erillään asumisesta voi olla tietysti asuntopulan kasvaminen opiskelupaikkakunnilla.

Kahden tai useamman perheettömän opiskelijan yhdessä vuokraama asunto siirtyy nyt sitten opintotuen asumislisän piiriin. Näin piti poistua ongelma yhteisestä ruokakunnasta ja asumistuen maksuissa toisen tulojen huomioon ottamisesta, jolloinka erillisten ihmisten yhteinen kimppakämpä saattoi aiheuttaa asumistuen puuttumisen toisen tulojen johdosta. Nyt sama ongelma vaan siirrettiin opintojen asumislisän piiriin, kun "puolison" tulojen vaikutus otetaan huomioon.

Jos avoparin puolison tulot otetaan huomioon lain hengessä, saadaan taas veikkailu, ovatko mies ja nainen avopari, tai periaatteessa pitäisi kai tätä nykyä veikkailu myös, ovatko samaa sukupuolta olevat avoparin kaltaisessa suhteessa eläviä ihmisiä, kahden vuokrasopimuksen solminen todistukseksi erillisistä ihmisistä kun on käytännössä usein aika hankala juttu.

Arvoisa puhemies! Toivon, että seuraavaksi pohditaan todellakin opintotuen asumislisän ympärivuotistamista tai kokonaan yhteen järjestelmään siirtymistä täysi-ikäisillä ihmisillä. Vaikka opintotuen voi jaksottaa erilaisiin jaksoihin, niin asuminen on jatkuvaa, niin kuin täällä on aikaisemmin todettu, ja tuen tarve pienituloisilla opiskelijoilla on ympärivuotista. — Ed. Kataiselle voin kommentoida, että onhan se suuri apu, jos asumislisä on ympärivuotinen, vaikkei se vielä mitään perustuloa, työttömyyskorvausta, kansalaispalkkaa vastaakaan.

Kesäaikaisen tuen puuttuminen aiheuttaa ongelmia tosiaan opiskelijoille, jotka eivät onnistu saamaan kesätöitä tai pysty opiskelemaan kesällä. Asunnon irtisanominen keväällä taas aiheuttaa ongelmia syksyisin opiskelija-asuntojonoissa juuri pahimpaan aikaan. Toimeentulotukimeinoissa opiskelijat näkyvät sitten taas eriarvoisesti eri paikkakunnilla, ja esimerkiksi luottotietohäiriöinen opiskelija saattaa saada toimeentulotukea helpommin kuin asiansa kunnolla hoitanut opiskelija.

Myös opiskelija-asuntoyhteisöt kärsivät asuntojen kesäajan tyhjäkäytöstä, ja se sitten katetaan vuokrien korotuksilla muiden kuukausien aikana. Monet myös pienituloiset vanhemmat tai eläkeläisvanhemmat muuten saavat kustantaa täysi-ikäisten kaksvitosten lastensa kesäajan elantomenot.

¹⁶ **Anni Sinnemäki /vihr:** Arvoisa puhemies! On kaunista puhua tällaiselle pienelle, mutta asialleen hyvin omistautuneelle yleisölle. Itsekin olin tällä samalla puhujakorokkeella taannoin lähetkeskustelussa puhumassa hallituksen esityksestä ja lähetin sen valiokuntaan, johon en itse kuulu, sellaisin toivotuksin, että esitys muutettaisiin alkuperäisen Opas-työryhmän mukaiseksi eli oikeudenmukaiseksi eli 70 prosentista 80 prosenttiin. Olen erittäin iloinen, että näin kävi.

Kissan häntää tunnetusti ei yleensä nosta kukaan muu kuin kissa itse, joten haluaisin tässä todeta, että vaikka vihreän eduskuntaryhmän kesäkokous oli kyllä myöhemmin kuin sosialidemokraattisen ryhmän kokous, niin mekin otimme tämän asian esiin kannanotossa. Johdonmukaisesti tämän syksyn aikana opiskelijoiden asumislisäasia on ollut budjettitavoitteissamme esillä, ja voisi melkein kai sanoa, että se oli ykkösasia.

Näin ensimmäisen kauden kansanedustajalle tämä käsittely ja kokemus on ollut erittäin opettavainen. Positiivista on ollut se, kuten monissa puheenvuoroissa on jo todettu, että tämä käsittely on ollut voitto. Se on antanut sellaisen tunteen, että eduskunnalla on budjettivaltaa ja että sillä työllä, mitä täällä myös yksittäinen edustaja tekee, on merkitystä, että ryhmä voi muodostaa kannan ja että ryhmän yksilöllä on vaikutusta siihen kantaan ja että asioita saadaan eteenpäin myös eduskunnassa. Vaikka välillä täällä riitelemme ja piikittelemme toisiamme, silti mielestäni on ollut erittäin positiivista, että hallitusryhmien kansanedustajat ja erityisesti nuoret kan-

sanedustajat, mutta myös monen ikäiset ja vanhemmatkin, ovat tehneet yhteistyötä ja halunneet yhdessä näyttää voimansa, että tämä asia saataisiin muutettua.

Ehkä ei-positiivista on tietenkin se, että toisaalta, jos lähtee skeptiselle linjalle, tulee kysyneeksi, onko tämä jonkinlainen näennäisvoitto. Minkä takia esitys piti alun perin antaa tällaisessa huononnetussa muodossa? Jos kerran työryhmä oli istunut ja esittänyt hyvän ja jo kompromissimuodossa olevan ehdotuksen, minkä takia sitä ei sitten esitetty hallituksen esityksenä jo silloin? Jos se olisi esitetty niin, olisiko meillä silloin ollut paukkuja tapella jostain muusta asiasta? Kaiken kaikkiaan kallistun tässä ehkä enemmän myönteiselle kannalle, koska itselläni olisi ollut aika surkea nuttu päällä, ellei tätä muutosta olisi tullut, ja olisin varmaan hyvin pitkin hampain jatkanut työskentelyä, eikä sitten tiedä, missä riveissä.

Itse kallistuisin niihin puheenvuoroihin, jotka ovat puhuneet ympärivuotistamisen puolesta, vaikka ei se katto, mistä tämä prosentti otetaan, ole sekään huono ehdotus. Ehkä siitä saadaan jotkut järkevät neuvottelut sen jälkeen, kun Lindénin työryhmä on istunut. Lindénin työryhmän johtopäätöksiin suhtaudun itse toisaalta pelonsekaisesti — toivottavasti esitys ei ole liian kustannusneutraali — toisaalta myös hyvällä mielellä ja optimisellä, koska jos siinä esityksessä, jonka työryhmän työskentelystä hallitus saa aikaan, on vikoja, ehkä me täällä pystymme sen korjaamaan paremmaksi.

¹⁷ **Anne Huotari /vas:** Arvoisa puhemies! Tasan kello 3.01. Mistä aloittaisin? Kommentoin vähän edellisiä puheenvuoroja, että loppu kuulostaa paremmalta, ettei se aiheuta liikaa uusia puheenvuoroja, vaikka mikäpä tässä, unen tarve jo välillä taisi hävitäkin.

Ed. Katainen ei tuntunut hyväksyvän asumislisää kesäajalle. Tämä oli minusta erittäin mielenkiintoinen näkemys. Minä en tiedä, missä ed. Kataisen mielestä pitäisi muiden opiskelijoiden asua, kun hän kehui itse onnistuneensa jostakin syystä saamaan myös kesäajalle, en tiedä, oliko se asumistukea vai asumislisää. Kuitenkin ilmeisesti on niin, että vasemmistoliiton ja kokoomuksen ajattelun välillä on suuri ideologinen ero, pitääkö ihmisellä olla asunto koko vuodeksi. Ehkä on niin, että tämä ero on, mutta toivoisin, että se uskallettaisiin myös päivän aikaan kertoa ja

myös opiskelijajärjestöille. Jos ette, ed. Katainen, sitä itse uskalla kertoa, varmaan löytyy muita, jotka sen voivat kertoa.

Ed. Paasiolle kommentoisin, että olen ollut todella iloinen siitä, että sosialidemokraattinen ryhmä on ollut linjakas tässä asiassa, ja olisin toivonut, että myös edellisissä asioissa, esimerkiksi asiakasmaksuasiassa, terveydenhuollon maksuissa, olisitte olleet yhtä linjakkaita. Olisimme varmaan siinäkin saaneet joitakin parannuksia aikaan, mutta ikävä kyllä näin ei käynyt.

Sanoitte, että jo viime keväästä lähtien olette olleet sitä mieltä, että kesäajan asumislisä pitää hoitaa kuntoon. Kerronpa sellaisen asian, että ministeri Huttu-Juntunen viime kaudella selvitti tätä asiaa, että toimeentulotukimenot ovat yhteiskunnalle kalliimpia kuin kesäajan asumistuki. Se johtuu siitä, että yleensä opiskelija, jos hän onnistuu saamaan toimeentulotukea kesäajalta, saa sitä enemmän kuin asumislisä olisi. Sen vuoksi tuntuu aika järjettömältä loppujen lopuksi, että nämä ihmiset opetetaan nuoresta pitäen toimeentulotukiasiakkaiksi eikä makseta tukea asumislisänä, joka olisi normaaliempi muoto. Tässä minusta meillä pitäisi olla ed. Kataisen kanssa samanlainen näkemys. Mutta en tiedä, voi olla, että olemme tässäkin eri mieltä.

Ed. Korteniemeltä, kun hän oli sitä mieltä, että näitä rahoja ei olisi pitänyt kirkon ylimääräisestä yhteisöverotuotosta ottaa vaan ne olisi pitänyt ottaa valtion rahoista, kysyn: Mitä nämä valtion rahat ovat? Viime kaudella eduskunnassa oli sellainen henkilö edustajana kuin Hannu Kemppainen. Hän puhui useasti valtion rahasta lehtien palstoilla ja muuallakin, hän esitti kaikki lisäykset ja hyvät asiat maksettavaksi valtion rahoista. Minä yhtä usein kysyin, mitähän nämä valtion rahat mahtavat olla, mutta ei minulle koskaan se selvinnyt, koska lisää velkaahan ei tietenkään saanut ottaa muttei niitä saanut myöskään leikata mistään muualta. Ajattelin, että kun ed. Kortenieni on ilmeisesti istunut tässä talossa pidempään kuin minä, jospa hänelle on selvinnyt, mitä nämä valtion rahat mahtavat olla.

Toivon todellakin, että kirkko pistää arvot järjestykseen eikä ota ylimääräisestä yhteisöverotuotosta otettua leikkausta pois diakoniatyöltä, vaan antaa sille kuuluvan osuuden ja mieluummin vielä enemmän. Olen todella tyytyväinen siitä, että kirkko on palaamassa juurilleen ja arvostaa myös köyhiä ihmisiä. Välillä minusta näytti

ihan joltakin — no, en kommentoi tähän enempää.

Ed. Komi taisi lähteä jo nukkumaan. Hän sanoi, että oppositiolla on oikeus esittää aina parempaa. Niin toki onkin, mutta siinä täytyy myös jokin vastuu olla, koska ihmiset luulevat muuten, jos ei ole mitään vastuuta ja haetaan sellaista kukkaroa, jota ei ole olemassakaan, että me täällä ihan vain ihmisiä kiduttaaksemme teemme huonoja ratkaisuja emmekä niitä hirveän hyviä ratkaisuja, mitä oppositio, olivatpa siellä mitkä puolueet tahansa, esittää.

Olennaista minusta tämän asian hoitamisessa oli se, että kaikista hallituspuolueista löytyi tahtotila. Ilmeisesti tahtotila löytyi sillä lailla, että halusimme kilpailla ryhmien sisällä siitä, kuka onnistuu parhaiten oman ryhmänsä tahdon saamaan. Ehkä se oli niin, ainakin kuulosti siltä silloin, kun käytiin lähetekeskustelua, että kaikki tavallaan kisailivat siitä, kenen ryhmä ekana ehtii ehdottaa tätä asiaa ja missä kokouksessa kukin on, ja sitten olivat jo maanalaiset armeijat ja kaikki, jotka minusta vain sekoittivat tätä hommaa. Mutta yhteisen tahtotilan löytyminen oli erittäin hyvä asia ja erityisesti se, että kokoomuksessaakin, joka yleensä vastustaa kaikkia meidän mielestämme hyviä asioita, tämä tahtotila sitten löytyi.

Siispa vasemmistoliiton eduskuntaryhmä on ollut erittäin tyytyväinen, että tämä asia on saatu kuntoon. Toivottavasti opiskelijatkin nyt muistavat olla tyytyväisiä ainakin vähän aikaa, niin kauan että seuraavista asioista ruvetaan kisailemaan.

18 Ossi Kortenieni /kesk (vastauspuheenvuoro): Herra puhemies! Ed. Huotari kysyi puheenvuorossaan, mitä ovat valtion varat, valtion rahat. Totta kai ne ovat verotuloja. Verotuloja saa valtio niin kuin saa kirkkokin. Kun valtio on käyttänyt omat verotulonsa, sen jälkeen se siirtyy käyttämään näköjään kirkon verotuloja. Täällä puolustellaan sitä, että opintotuen rahoitukseen otetaan varoja kirkolta, sillä että kirkon kuuluu auttaa heikommassa asemassa olevia ihmisiä. Ei meidän tarvitse opettaa kirkolle laupeuden työtä tai lähteä neuvomaan kirkkoa siinä asiassa. Kirkon piirissä ovat saaneet alkunsa melkein kaikki ne työmuodot, joita kunnat ja valtio tänä päivänä tekevät sosiaalitoimen puolella. Kun kirkolla on edelleen myös tällaisia yhteiskunnallisia tehtäviä, joista on oikeastaan valtion

kanssa sovittu, minusta on tärkeää se, että kirkolla on myös nyt ja tulevaisuudessa taloudelliset edellytykset näiden tehtävien suorittamiseen. Siksi mielestäni tässä yhteydessä ei olisi pitänyt kajota kirkon saamiin yhteisöverotuloihin.

¹⁹ **Jyrki Katainen /kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ilmeisestikin pitää paikkansa, minkä joskus kauan sitten kuulin, että vain vasemmistoliittolainen tietää paremmin, mitä ihminen haluaa, kuin ihminen itse. Mutta se minulle oli uusi asia, että vasemmistoliittolainen kuuleekin paremmin sen, mitä ihminen puhuu. Missään vaiheessa en ole tuonut esille enkä ole halunnut antaa edes ymmärtää, ettei jokainen ihminen tarvitse asunnon ympäri vuoden. Ihmettelenkin sitä, että tulkitaan jotenkin epäinhimilliseksi ja kovaksi politiikaksi se, jos tätä järjestelmää halutaan arvioida kokonaisuutena ja jos sitä halutaan kehittää niin, että opiskelija pystyy suorittamaan kesäajan opintojaan. Tämä ihminen, opiskelija, pystyy valmistumaan nopeammin, hän pystyy tekemään valintansa, opiskeleeko hän vai tekeekö hän työtä vai lähteekö vaikkapa interrailille.

Tämän pitää olla se pohja, millä tätä järjestelmää kehitetään. Ihmettelen sitä, millä ilveellä tällainen yhtäkkinen muutos olisi tehty. Ei se ainkaan mihinkään opintotukijärjestelmän perusideologiaan ole koskaan istunut. Minusta on parempi selvittää kokonaisuus ja sen jälkeen muovata siitä sellainen kuin hyväksi nähdään. Kaiken lähtökohtana on se, että jokaisella ihmisellä on oikeus asua ympäri vuoden, mutta järjestelmän pitää olla myös tarkoituksenmukainen.

²⁰ **Anne Huotari /vas** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ed. Korteniemelle ensiksi, kun sanoitte, että valtion rahat ovat verotuloja: Niinhän ne ovat, niin minäkin olen koko ajan ymmärtänyt. Mutta kun te sanoitte, että ne on käytetty johonkin muuhun, silloin teidän pitäisi ilmoittaa, mistä teidän mielestänne turhasta pitäisi siirtää sitten esimerkiksi tähän tämä 100 miljoonaa. Teidän velvollisuutenne on kertoa mistä eikä sanoa, että valtion varoista, jotka ovat mielestäni liian yleinen käsite tässä yhteydessä.

Te sanoitte, että kirkosta ovat alkaneet monet hyvät asiat. Niin minunkin mielestäni ovat alkaneet, ja kunnioitan suuresti sitä työtä, mitä kirkko on tehnyt. Esimerkiksi kirkko tekee myös erittäin hyvää nuorisotyötä. En sitä arvostele ollen-

kaan, mutta ihan niin kuin edellä todettiin, minulle ainakaan ei ole kukaan soittanut, yksikään kirkon ihminen ei ole soittanut ja valittanut sitä, että olette heiltä vieneet. Päinvastoin olen ihmetellyt sitä, että tässä on kirkko otettu tavallaan oppositiotyön välineeksi. Minusta se ei ole oikein hyvä asia.

Ed. Kataiselle vielä sanoisin, että en tiedä, onko eduskunnan laitteissa vikaa, kun olin työhuoneessa juuri silloin, kun kuulin teidän puhuvan, mutta voi olla, että tässä vaiheessa iltaa jo kuulo vähän heittää. Ymmärsin kuitenkin ihan samalla lailla kuin toverit sosialidemokraateissa, että kritisoihte sitä, että asumislisää ei pitäisi maksaa kesäajalta. Korostaisin kuitenkin sitä, että niin kauan kuin järjestelmä on sellainen, että kaikilla paikkakunnilla ei ole mahdollista opiskella koko kesäaikaa tai ei ole työpaikkoja riittävästi, silloin pitää olla mahdollisuus saada asumislisää.

²¹ **Lauri Oinonen /kesk**: Arvoisa herra puhemies! Nyt käsiteltävänä oleva asia, joka liittyy opiskelijoitten toimeentuloon, koskettaa hyvin paljolti Suomen tulevaisuutta. Opiskelijat tekevät omaa työtänsä, ja yhteiskunnan on luotava tuolle opiskelutyölle kaikin tavoin mahdollisimman hyvät puitteet. Eräs tekijä silloin juuri on se, mistä tänään nyt täällä aamun ja yön varhaisina tunteina on puhuttu: opiskelijoitten toimeentulo ja nimenomaan opiskelijoiden asuminen.

On aivan oikein, että yhteiskunta ja opiskelijajärjestöt kiinnittävät tähän huomiota. Itse muistan ajan 30 vuoden takaa, jolloin opiskelin tässä kaupungissa. Silloin yhteiskunnan tuki oli korkotuella annettava opintolaina. Kaikesta muusta opiskelija joutui itse vastaamaan. No, oma onneni oli, että sain työtä. Onnistuin saamaan edullisen opiskelija-asunnon, mutta hyvin harvalle tällaisia onnen mahdollisuuksia tällaisessa suurkaupungissa suotiin. Siksi on aivan oikein, että opiskelija voi keskittyä siihen, mikä on hänelle tärkeää, ja sille tulee luoda taloudellisia edellytyksiä.

Annankin tunnustuksen opiskelijajärjestöille ja aivan erityisesti ylioppilaskunnille 24. marraskuuta eduskunnassa tehdystä vierailusta ja kannanotosta, joka on osaltaan viestittänyt opiskelijoitten näköaloja ja vaikuttanut siihen, että sivistysvaliokunnassa, jonka varajäsenenä myös itse olen, on asioihin saatu se korjaus, jonka täällä puhujat ovat tuoneet esille.

Haluan hyvin monessa asiassa yhtyä niihin näkökohtiin, joita edustajat Korteniemi ja Komi ovat tuoneet esille, ja viittaen ed. Karpelan tekemään lakialoitteeseen, samoin kuin ed. Aulan aloitteeseen ja keskustan asiasta esittämään vastalauseeseen.

Opiskelijoitten toimeentulo ympäri vuoden on tärkeä asia. Se on myös asumisen osalta tärkeä. Monella paikkakunnalla nimenomaan opiskelijoitten käyttöön rakennetut opiskelija-asunnot, jotka riittävät tarjoamaan vain murto-osalle opiskelijoita asunnon, voivat kesäaikana toimia kesähotelleina, jos opiskelijat eivät niissä asu, jos opiskelumahdollisuutta ei ole siten, että opintoja ei tarjota, ja opiskelijat onnistuvat pääsemään jonnekin muualle vaikka kesätoihin.

Mutta hyvin monet opiskelijat joutuvat hankkimaan kalliilla rahalla vapailta markkinoilta asunnon. Tämän asunnon ylläpitäminen kesäaikana tyhjiillään on monelle ongelma, tulee tarpeettomia lisäkuluja varsinkin, jos kesätyö on vielä muualla. On oma koti, vanhempien koti ehkä, jossakin olisi se opiskelija-asunto ja kesätyöpaikan asunto. Kyllä opiskelijat ovat, eivät vain kahden vaan kolmen asunnon loukussa. Tämäkin on eräitä kohtaava ongelma. Sen takia olisi ihan perusteltua, että kesäajalle saataisiin asumiseen tuki ja että sitä kehitettäisiin ympärivuotiseksi.

Santeri Alkio antoi aikanaan testamentin "Älä unohda köyhän asiaa". Tällaisena optioitten aikana se ei ole ollut muotia, mutta siitä huolimatta meidän on nähtävä opiskelijat kansalaisina, joihin Santeri Alkion testamentti kyllä soveltuu, ja meidän on koetettava luoda edellytykset, jotta opiskelija voi keskittyä työhönsä. Tämä koskettaa merkittävää osaa kansalaisia, mihin täällä ed. Katri Komi viittasi. 322 000 on ollut opintotuen saajia ja asumislisällä 126 000, ja on kysymys heidän mielekkäästä ajankäytöstään. Yleinen vuokrataso on noussut etenkin yliopistokaupungeissa ohi korvattavan suurimman summan, joka on 1 275 markkaa kuussa, ja opiskelijoitten on edelleen kompensoitava tätä jollakin. Minä uskon, että opiskelijoilla on tarve myös saada omaa rahaa, etsiä mahdollisuuksien mukaan työtä. Jos joku pelkää, että opiskelijat pääsisivät liian helpolla, kun kehitetään opintotukea ja asumislisiä, eivät kä kasvaisi työn tekoon, niin tämä on täysin väärä luulo. Kyllä opiskelijalla on rahantarvetta kaikin tavoin, niin että vaikka opintotukea kehitämme, niin opiskelijat myös joutuvat etsimään

ja aivan varmasti haluavat löytää työtä, mikäli sitä mielekkäästi on.

Kannatan muun muassa edustajien Korteniemen ja Komin käyttämiä puheenvuoroja. Yhdyn keskustan asiassa esittämiin näkökohtiin ja annan kiitoksen opiskelijajärjestöille ja ylioppilaskunnille esitetyistä kannanotoista.

22 Sade Tahvanainen /sd: Arvoisa puhemies! Haluan lyhyesti hieman täsmentää ja korjata joitakin esille tulleita asioita, joita keskustelussa asumistuen osalta on sanottu tai väitetty.

Ensinnäkin opiskelijoiden mahdollisuus opiskella tai tehdä töitä kesällä vaihtelee hyvin paljon koko valtakunnassa riippuen siitä, missäpäin asuu. Helsingissä, pääkaupunkiseudulla ja suurissa kasvukeskuksissa tämä on todella mahdollista. Kesäisin on paljon opiskelutarjontaa ja on myös paljon keikkatöitä, joissa opiskelijat voivat hankkia hyvin suuriakin tuloja, jolloin ei tietenkään ole tarvetta niin paljon tukea opiskelijoiden kesäaikaista asumista. Mutta esimerkiksi itse tulen sellaiselta seudulta, jossa ei todellakaan ole ollut tällä vuosikymmenellä minkäänlaisia töitä suurimmalla osalla opiskelijoita kesäaikana, eikä myöskään hirvittävän hyvää mahdollisuutta opiskella kesäaikana ja saada sitä kautta asumislisää. Tämän vuoksi ongelma on aika laaja monin paikoin Suomessa, ja opiskelijoiden asumistukijärjestelmä tulisi kesäajan osalta ratkaista.

Samalla toisin esille sen, että puolet niistä noin 40 000 opiskelijasta, jotka tällä hetkellä ovat yleisen asumistuen piirissä ja siirtyvät opiskelijoiden asumislisän piiriin, eli noin 20 000 opiskelijaa asuu muussa kuin opiskelija-asunnossa. Kun vuokrataso on pikemminkin 2 000—2 500 markkaa kuin 1 000—1 200 markkaa, joka on opiskelijoiden asumislisän taso, jolle on määritelty kohtuullinen vuokra, niin kyllähän tämä tarkoittaa sitä, että opiskelijat joutuvat hakeutumaan opiskelija-asuntoihin. Kun niitä ei ole tarjolla, syntyy jonoa, ja sen seurauksena sitten paineita rakentaa uusia opiskelija-asuntoja. Jos niitä joudutaan 2 000—3 000 rakentamaan tämän takia lisää, niin eipä siitä kyllä synny säästöjä, pikemminkin aika suuri lisämeno. Varmasti useita satoja miljoonia markkoja joudutaan pistämään tulevaisuudessa opiskelija-asuntojen rakentamiseen, ellei tässä näitä korjauksia tehdä. Näin luulen, että tulee käymään.

Sitä esitystä, että tarveharkinta ulotettaisiin opintorahaan, en ole kannattamassa. Mielestäni tämä opposition ja opiskelijajärjestöjen epäluulo on turha. Emme kannata sen suuntaista esitystä.

Kirkon yhteisöveron osalta voisin vain todeta, että on aika kummallista, että vain oppositiopuolue on saanut näitä soittoja, ettei niitä ole tullut yhdellekään hallituspuolueen kansanedustajalle. Yleensä meille kyllä tulee palautetta asiasta kuin asiasta, jos sitä vastustetaan. Se ei rajoitu vain muutamaa oppositiopuolueen edustajiin.

Sitten halusin korjata myös ed. Komin kantaa, kun hän täällä kävi esittämässä näkemyksiä muun muassa harkinnanvaraisuudesta. Hän ei nähtävästi ole tutustunut tähän lainsäädäntöön, kun hän puhui jotakin sellaista, mitä ei oikeasti laissa ole edes olemassa. Pitäisi perehtyä tarkemmin siihen, mitä tämä laki oikeasti tarkoittaa. Harkinnanvaraisuus tarkoittaa nimenomaan asumisen tukea, ei missään tapauksessa opiskelijoiden opintorahaa. Kyllähän tässä yhteiskunnassa on puolisoilla elatusvelvollisuus kaikkien muitenkin tukijärjestelmien suhteen. Asumistuessa tämä tarveharkinta on, jolloin on hyvin perusteltua, että molemmat puoliso osallistuvat ruokakunnan elatusmenoihin.

Samoin ed. Komilla oli myös ihan väärä tulkinta siitä, että hallituksen alkuperäinen esitys olisi muka vähentänyt tuensaaajien määrää ja tätä kautta tuonut jotakin säästöjä ja muutoksia. Päinvastoin, se olisi laajentanut tuensaaajien määrää, eli tähän olisivat tulleet ne ryhmittymät mukaan, jotka tällä hetkellä eivät ole oikeutettuja yleiseen asumistukeen. Se olisi tulevaisuudessa kenties vielä lisännyt valtion menoja, mikä ei myöskään olisi ollut millään tavalla perusteltua. Isotuloisille olisi mennyt turhaan tätä kautta rahaa ja lisämenoja tullut valtiolle. Tältä osin ed. Komi voisi varmasti perehtyä lainsäädäntöön uudelleen.

²³ **Pia Viitanen /sd:** Arvoisa puhemies! Täytyy kyllä sanoa, että ed. Tahvanainen käytti pitkän puheenvuoron ja oikeastaan tyhjensi pajatson jo monelta osin sen suhteen, mitä itse olin ajatellut kommentoida.

Yksi asia minun on kyllä ihan pakko todeta. Vaikka ed. Katainen sitkeästi istuikin, hän nyt juuri kerkisi lähteä. Minä en kerta kaikkiaan voi ymmärtää sitä logiikkaa, miksi asumisliisän ym-
pärivuotistaminen, asumisliisä kesäajalle, jolla-

kin tavalla estäisi sen tavoitteen saavuttamista, että opiskelijalle tehtäisiin kesäaikainen opiskelu helpommaksi ja edistettäisiin tätä. Minusta niillä ei ole mitään tekemistä toistensa kanssa muuta kuin korkeintaan negatiivisessa mielessä, kun täällä joitakin uudistuksia joskus halutaan tehdä niin, että pakotetaan ja viedään rahat pois jne. Ihmeellistä puhetta. Ehkä tämä on se filosofinen tai ideologinen perusero. Todettakoon nyt vielä kerran, että meidän näkemyksemme, oli se sitten filosofiaa tai ideologiaa, kuitenkin lähtee siitä, että asumistuki on tuki asumiseen ja opintoraha on toimeentulon mahdollistava tuki. Tosin sekin tietenkin, kuten täälläkin on tullut ilmi, on usein hyvin pieni.

Mutta ihan tähän loppuun, puhemies, haluaisin vielä kommentoida sitä, kun ed. Huotari puheenvuoronsa lopussa sanoi, että ehkä tämä kaikki onkin ollut puhdasta kilpailua. No, tietenkin markkinayhteiskunnassa kilpailu on kova termi, mutta sanoisin kyllä sen, ettei meistä jää nyt ihan kummallista kuvaa tuonne ulospäin, että kyllä varmasti meidän toimintamme keskeisin motiivi on kuitenkin ollut se, että saamme asian hoidettua. Keskeinen motiivi siinä, että tämä asia on tullut kuntoon, ei ole ollut se, että me olisimme vain kilpailleet keskenämme ja sen takia hoitaneen asian.

²⁴ **Tarja Filatov /sd:** Arvoisa puhemies! Hyvin lyhyesti vielä kritiikkiin kirkon yhteisöveron käytöstä opiskelijoiden asumistuen rahoitusjärjestelyissä. Kun tässä asiassa on perätty oikeudenmukaisuutta, voisi kysyä, mikä on oikeudenmukaisuutta, sekö, että kirkon yhteisövero saisi kasvaa, kun samaan aikaan muualta on kerätty kasvuja pois ja yritetty siirroilla rahoittaa aukkoja, joita meidän järjestelmissämme on.

Toinen oikeudenmukaisuuteen liittyvä kysymys on se, että jokainen meistä maksaa omat kymmenyksensä palkkatulostaan kirkolle, mutta mikä järki on ylipäättään siinä, että kirkko on yhteisöverojärjestelmän piirissä, mistä seuraa esimerkiksi se, että valtionkirkkoihin kuulumattomat uskonnolliset yhteisöt voivat joutua maksamaan veroa kirkolle.

²⁵ **Ossi Korteniemi /kesk:** Herra puhemies! Tuoreeltaan vastaan ed. Filatoville, mikä järki on

siinä, että kirkko saa yhteisöverotuloja. Se perustuu siihen, että kirkko suorittaa monia yhteiskunnallisia tehtäviä. Jos kirkko niistä luopuisi, ne siirtyisivät automaattisesti valtion tehtäviksi ja valtion kustannettaviksi. Valtion taholta on nähty hyvänä, että kirkko hoitaa nyt tiettyjä tehtäviä. Sen perusteella tuo tietty yhteisövero-osuus on kirkolle tullut. Sitä osuutta on viime vuosina mo-
neen kertaan pienennetty, ja nyt se on myös markkamääräisesti pienentynyt.

Ed. Huotari sanoi, että kirkko on otettu oppositiopolitiikan välineeksi. Tästä ei ole kysymys. Minä vain haluan puolustaa kirkon oikeutta pitää yhteisöverotulonsa. Yhtä hyvinhän voi tässä kysyä sitä, eiväthän vain hallituspuolueet tee politiikkaa kirkon rahoilla. Tässähän kävi niin, että kun ei pystytty saamaan rahaa Niinistöltä, sitten käytiin kirkon kukkarolla. Minusta olisi ollut paljon kunniakkaampaa, että tämän hyvän asian rahoitus olisi tullut valtion omista verotuloista eikä olisi kajottu kirkon saamaan yhteisövero-osuuteen.

Tiedän, että kirkon taholta on oltu yhteydessä myös moniin hallituspuolueiden edustajiin, mutta kuulin, että tämä tieto yleensä, että leikkaus kirkon yhteisöverotuloihin on tehty, on tullut kirkon piiriin vasta eilen. Siellä on oltu yllättyneitä siksi, että kesällä, ennen kuin budjetti tehtiin, on kirkon puolesta kirkkohallituksen ja toisaalta hallituksen kesken sovittu tietystä yhteisöverotulon jaosta. Nyt tästä on poikettu.

²⁶ **Anne Huotari /vas:** Arvoisa puhemies! Kesällä varmasti ei ollut vielä tarkkaa arviota siitä, paljonko yhteisöverokertymän tuotto on. Niin kuin tänään kyselytunnilla ministeri Korhonen sanoi, yhteisöveron tuotto on ollut suurempi kuin on osattu arvioidakaan, niin kuntien kuin kirkonkin osalta. Tästä lisääntyneestä tuotosta, niin kuin ed. Kortenieni hyvin tietää, on 100 miljoonaa otettu. Viikonlopun aikana ja sitä ennenkin rupean selvittämään eri alueilta kirkoista, miten paljon on koettu tässä vääryyttä, jotta saadaan lopultakin selvyys siitä, mikä kirkon kanta lopulta on.

Keskustelu julistetaan päättyneeksi.

Lakiehdotusten ensimmäinen käsittely julistetaan päättyneeksi.

4) Hallituksen esitys vuodelta 2000 suoritettavaa vakuutetun sairausvakuutusmaksua ja työnantajan sosiaaliturvamaksua koskeksi lainsäädännöksi

Toinen käsittely

Hallituksen esitys HE 151/1999 vp

Sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan mietintö StVM 21/1999 vp

Lakialoite LA 118, 123, 142, 151/1999 vp

Toivomusaloite TA 397, 410—412, 422, 429, 452, 462, 473, 477, 500/1999 vp

Toinen varapuhemies: Käsittelyn pohjana on sosiaali- ja terveystieteiden valtiokunnan mietintö n:o 21. Ensinnäkin asiasta yleiskeskustelu, sen jälkeen ryhdytään lakiehdotusten yksityiskohtaiseen käsittelyyn.

Yleiskeskustelu:

¹ **Juha Rehula /kesk:** Arvoisa herra puhemies! Kävin kyllä jo varmistamassa, että tätä puheenvuoroa ei välttämättä olisi tarvinnut pitää, mutta muutama sana kuitenkin, kun tavan mukaan näin on.

Eläkeläisten ylimääräisestä sairausvakuutusmaksusta käytiin noin yhdeksän tuntia sitten hyvin värikäs keskustelu ja sen seurauksena täällä varmaan ollaan puoli neljältä aamuyöstä. Me keskustalaiset tulemme lain yksityiskohtaisessa käsittelyssä ehdottamaan vastalauseemme mukaiset muutokset. Sama koskee myös työnantajien kansaneläkemaksua, niin että voitaisiin tukea työvoimavaltaisia palvelualoja, jotta työnantajilla olisi paremmat mahdollisuudet työllistää.

Yleiskeskustelu julistetaan päättyneeksi.

Toinen varapuhemies: Asian käsittely keskeytetään.

Toinen varapuhemies: Eduskunnan seuraava täysistunto on tänään perjantaina kello 13.

Täysistunto lopetetaan perjantaina 3 päivänä joulukuuta kello 3.32.

Pöytäkirjan vakuudeksi:

Seppo Tiitinen
